

СТРАТЕГИЈА ЛОКАЛНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ РУДО

2018 – 2027

(Усаглашена са законским оквиром у децембру 2023. год)

Општински развојни тим
Децембар, 2023. године

Садржај

УВОД	3
1.1. МЕТОДОЛОГИЈА КРЕИРАЊА СТРАТЕГИЈЕ	3
2. СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА	4
2.1. Социо-економска анализа	4
2.1.1. Географски положај и природне карактеристике	4
2.1.2. Демографске карактеристике и кретања	6
2.1.3. Преглед стања и кретања у локалној економији	11
2.1.4. Преглед стања и кретања на тржишту рада.....	20
2.1.5. Преглед стања и кретања у области друштвеног развоја.....	23
2.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга	34
2.1.6. Стање животне средине	38
2.1.8. Стање просторно-планске документације	44
2.1.9. Анализа буџета	45
2.2. SWOT АНАЛИЗА И СТРАТЕШКО ФОКУСИРАЊЕ	47
2.2.1. Преглед унутрашњих и спољних фактора – SWOT анализа	47
2.2.2. Стратешко фокусирање	49
2.3. Визија развоја и стратешки циљеви са индикаторима	50
2.3.1. Визија развоја	50
2.3.2. Стратешки циљеви са индикаторима	51
3. Приоритети и мјере са индикаторима	52
1. Кључни стратешки пројекти	56
2. Опис унутрашње и међусобне усклађености стратешког документа	59
3. Индикативни финансијски оквир	63
4. Оквир за провођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја	65
5. ПРИЛОЗИ	69
8.1. Сажети преглед стратешких циљева, приоритета и мјера у стратешком документу	69
8.2. Детаљан преглед мјера	79

УВОД

Стратегија интегрисаног развоја општине Рудо 2018 – 2027 године (Стратегија развоја) представља кључни стратешко-плански документ општине и дугорочан оквир који нуди јасне смјернице будућег развоја општине у сектору економије, друштвеног развоја, заштите и унапређења животне средине и простора. Стратегијом је утврђена визија развоја и стратешки циљеви општине за период од 10 година чиме је успостављена основа и исходиште за дефинисање заједничких циљева, подстицање локалних снага, али и пут до одговора на изазове будућег развоја општине Рудо и свеукупног живота у њему. Стратегија, такође, информира свеукупну јавност и приватне улагаче о развојном путу општине, пружа основу за израду детаљних планова и програма у појединим секторима, креира инструменте за праћење напретка те охрабрује сарадњу и договор у планирању различитих нивоа власти и друштвено-економских партнера.

На изради Стратегије развоја општине Рудо за период 2018 – 2027 радио је Општински развојни тим, који је именован од Начелника Општине, уз учешће јавног, приватног и невладиног сектора. Приликом израде Стратегије посебно се водило рачуна о остваривању хоризонталне интер секторске усклађености те вертикалне усклађености Стратегије са стратегијама и плановима на другим нивоима власти. У складу са стратегијама и политикама на вишим нивоима власти, као и са секторским стратегијама на државном и ентитетском нивоу, дефинисани су стратешки правци, заједнички циљеви и мјере за њихово достизање.

1.1. МЕТОДОЛОГИЈА КРЕИРАЊА СТРАТЕГИЈЕ

При изради Стратегије локалног развоја општине Рудо кориштена је МИПРО методологија (Методологија интегрисаног приступа развоју општина) развијена у склопу ИЛДП пројекта који је заједнички пројекат Владе Швајцарске и Развојног програма Уједињених нација, а спроводи се у сарадњи са Министарством за људска права и избјеглице БиХ, Федералним министарством правде, Министарством управе и локалне самоуправе РС и савезима општина и градова у оба ентитета. Ради се о методологији којом се настоји допринијети да се уједначи и олакша пракса планирања и остваривања локалног развоја у БиХ и као таква она је у потпуности усклађена са постојећим законским оквиром којим је дефинисано планирање развоја на локалном нивоу, гдје је општинска администрација носилац процеса израде и имплементације развојне стратегије.

МИПРО методологијом су разрађени одговарајући инструменти, поступци, улоге и одговорности у примјени методологије, од припреме за процес планирања локалног развоја, преко обликовања стратешке платформе и њене разраде у виду планова економског и друштвеног развоја и унапређења животне средине, до операционализације у виду планова имплементације, финансирања и развоја организационих капацитета и људских потенцијала. Доследност у примјени методологије је додатно осигурана техничком подршком ИЛДП пројекта Општинском развојном тиму током свих фаза израде стратешког документа. Важно је нагласити да се током израде Стратегије, у складу са МИПРО методологијом, посебна пажња посветила поштовању водећих принципа на којима се заснива интегрисано планирање локалног развоја а то су одрживост и социјална укљученост.

Са израдом стратешког развојног документа за општину Рудо отпочело се након потписивања Меморандума о сарадњи између Општине Рудо и УНДП-а у 2017. години, који је дефинисао права и обавезе потписница и чиме је и започела имплементација Пројекта интегрисаног локалног развоја на подручју Рудог. На самом почетку именован је Општински развојни тим (ОРТ) који је имао главну улогу у активностима израде документа. По именовану ОРТ-а формирана је и Партнерска група – локално партнерство за развој, као посебно савјетодавно тијело сачињено од представника локалних актера (представника јавних институција, локалне управе, мјесних заједница и цивилног сектора) чије дјелатности обухватају економски, друштвени и аспект заштите животне средине, што је у складу с основним стратешким усмјерењима. Партнерска група је током израде документа представљала један од кључних механизма грађанског учешћа, гдје су представници различитих циљних група и најзначајнијих актера имали могућност да активно учествују и дају свој допринос обликовању најважнијег развојног документа на подручју општине Рудо.

Основу за израду стратешког документа чинила је социо-економска анализа постојећег стања на подручју општине, која је приказана на основу квантитативних и квалитативних података добијених из расположивих

локалних и вањских извора. Паралелно с овим, извршена је и анализа постојећих секторских стратегија, односно степена њихове имплементације, као и заступљености локалних потреба у развојним документима виших нивоа. Кроз хоризонталну и вертикалну интегрисаност стратешког документа са другим плановима истог или вишег нивоа створена је реална слика постојећих људских, техничких и административних капацитета у погледу могућности израде и будуће имплементације стратегије. Израдом квалитетне аналитичке подлоге истовремено је инициран широк консултативни процес који је трајао све до финализације самог стратешког документа и приједлога листе пројеката која је усаглашена са програмима и мјерама у оквиру секторских планова. Да не би Стратегија развоја завршила само као списак лијепих жеља, финална фаза израде документа је подразумевала израду оперативних годишњих планова имплементације, уз дефинисање финансијске конструкције пројеката и партнера задужених за имплементацију, као и израду плана развоја организационих и људских капацитета локалне управе као носиоца имплементације и локалних партнера.

У децембру 2023. године Општински развојни тим, уз техничку помоћ Савеза општина и градова Републике Српске, извршио је усаглашавање Стратегије локалног развоја општине Рудо, за период 2018-2027, са Законом о стратешком планирању и управљању развојем („Службени гласник РС“, број 63/21) и Уредбом о стратешким документима („Службени гласник РС“, број 94/21). Суштина и подаци се нису мијењали, већ је структура Стратегије усаглашена са чланом 16. наведене Уредбе. Период на који се односи усаглашена Стратегија развоја остаје исти 2018-2027. година, док ће у индикативном финансијском плану период бити 2024-2027, а код полазних вриједности индикатора, базна година је 2022.

Допуне у усаглашеној Стратегији развоја општине Рудо, за период 2018-2027. година односе се на следеће:

- За утврђене индикаторе стратешких циљева и приоритета допуњени су подаци за полазне и циљне вриједности (базна година 2022, а циљна година 2027.);
- Утврђени су индикатори на нивоу мјера и њихове полазне (2022. година) и циљне вриједности (2027. година);
- Идентификовани су кључни стратешки пројекти и њихове процијењене вриједности;
- Као прилог урађена су два документа и то: Сажети преглед Стратегије развоја и Детаљан преглед мјера.

Усаглашавање Стратегије развоја урађено је ради ефикасније израде спроведбених докумената у складу са Уредбом о спроведбеним документима у Републици Српској („Службени гласник РС“, број 8/22).

2. СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА

2.1. Социо-економска анализа

2.1.1. Географски положај и природне карактеристике

Кључне историјске чињенице важне за идентитет мјеста

Историја развоја насеља и организације живота и привреде на простору данашњег Рудог је врло дуга и богата. На територији општине постоје трагови из праисторијског, римског, средњег вијека, доба турске владавине и аустро-угарског периода. Праисторијски тумулуси и громиле су најстарији познати историјски споменици у овом крају. Они представљају начин живота и културу Илира, чији се трагови јављају отприлике од 1300 до 150 година прије Нове ере. О постојању насеља на простору данашњег Рудог у вријеме Римске империје, касније Византијског царства и раног хришћанства, као и Немањичке државе, може се закључити само на основу топонима и пронађених остатака материјалне културе.

Рудо (данас простор Старог Рудог) основано је 1555. године, као задужбина Мустафе паше Соколовића - Будимског везира. О томе свједочи најзначајнији сачуван извор, повеља-вакуфнама о оснивању Рудог. На простору данашњег Старог Рудог, изграђена је и чаршија са занатским радњама и дућанима. Тадашње насеље је из темеља урађено по начелима оријенталног урбанизма, са више џамија, медреса и мектеба, путева, мостова, ханова и занатских радњи. Касаба је убрзо израсла у варош са око 400-500 кућа. О животу Рудог у

овом периоду говоре два извора –један је биографија Мустафе Соколовића а други путописи Евлије Челебије (1662- 1664).

На самом почетку 19. вијека, тачније, септембра 1807. године, у вријеме када се, како је написао један савременик, пекао пекмез, српски устаници су заузели касабу Рудо и спалили је, али су се убрзо и повукли. Турци су обновили ново насеље, да би чаршија још једном била уништена током велике поплаве 1896. године. Овај догађај је значајан датум за историју Рудог као модерног насеља. Тада је Аустро-Угарска Земаљска Влада у Сарајеву пружила помоћ у реконструкцији. Можда најзначајнија помоћ је била у пројектовању новог урбанистички уређеног насеља. У том периоду изграђен је колски пут Рудо-Увац, Добрун чиме је Рудо добило везу са Вишеградом, те пруга узаног колосека Међеђа-Увац и модерна жељезничка станица Рудо (1906. године). Након анексије Босне и Херцеговине, Рудо је добило зграду жандарске куће и двије богомоље у самом граду: џамију (1906) и цркву Свети Петра и Павла (1912). Значајан напредак у привредном погледу Рудо је имало 1906. године отварањем ускотрачне пруге Сарајево –Међеђа- Увац и Међеђа-Вардиште.

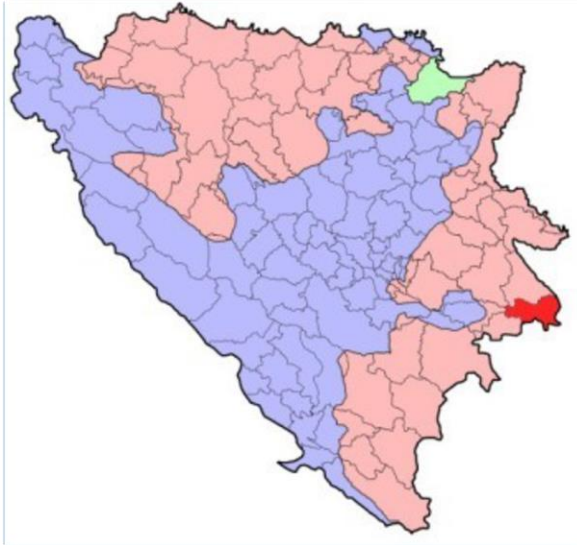
Као погранична област, Рудо је након пробоја Солунског фронта било ослобођено од стране Српске војске, чиме је завршена четрдесетогодишња владавина Аустро-Угарске монархије, која је оставила значајне трагове видљиве до данас. О чему свједочи споменик краљу Петру првом ослободиоцу са спомен костурницом палим борцима Првог свјетског рата, који се налази у Штрпцима.

Други свјетски рат је донио велика разарања у општини Рудо. Само у току 1941. године Рудо је било под влашћу Независне државе Хрватске (НДХ), Југословенске војске у отаџбини, Италијана и партизана, па поново Италијана. До капитулације, више пута 1943. и 1944. у Рудом су биле јединице Њемачког Вермахта које су се задржале краће вријеме. За историју бивше Југославије један веома значајан датум веже се за Рудо. Прва пролетерска народноослободилачка ударна бригада формирана је 21. децембра 1941. године у Рудом. Прва борба бригаде која се десила 22. децембра 1941. године код села Гаочића и Миоча, славила се као Дан Југословенске народне армије. Неколико важних споменика и обиљежја свједоче да је Рудо било мјесто формирања Прве пролетерске бригаде. Музеј Прве пролетерске бригаде основан је 1971. године а свечано отворен у оквиру Дома културе 4. јула 1976. године. Музеј је пројектовао архитекта М. Бојера. Дио простора Музеја преуређен је у спомен собу погинулим борцима у посљедњем рату на простору Босне и Херцеговина. Споменик Првој пролетерској бригади који се састоји од обелиска и мозаика налазисе на тргу, на мјесту гдје је 21. децембра 1941. године формирана бригада. Споменик је дјело архитекте Бранка Курпјела и сликара Бранка Суботића. У Рудом се налази и Партизанско гробље у којем су сахрањени борци Прве пролетерске коју су сачињавали борци из Шесте црногорске, Прве, Треће, Четврте и Десете крајишке бригаде, Четврте и Пете санџачке бригаде, Лимског одреда и непознати борци који су погинули 23. децембра 1941. године у бици на Гаочићима.

На граници са општином Вишеград у мјесту Ундруља се налази спомен обиљежје ђенералу Драгољубу Дражи Михајловићу, на мјесту гдје је 13.03.1946. године заробљен.

Географско-комуникацијске карактеристике, природне одлике и ресурси подручја

Слика 1. Географски положај општине Рудо на карти Босне и Херцеговине

Територија општине Рудо се налази на тремеђи Републике Српске, Србије и Црне Горе. Граничи се са општинама из Републике Српске: Вишеград, Рогатица, Ново Горажде и Чајниче и општинама које припадају Србији: Прибој и Чајетина. Земљиште је изразито брдско-планинско са селима која су разбацана и испресијецана планинским превојима. Геостратешки положај општине је повољан, јер је комуникацијски добро повезана са Сарајевом и Источним Сарајевом и са сусједним државама са којима се граничи. Удаљености од значајнијих центара су: Бања Лука – 350 km, Сарајево – 130 km, Београд – 300 km.

Подаци о самој општини Рудо: површина општине је 344 km². На подручју општине се налазе 89 насељених мјеста организованих у 10 мјесних заједница. Број становника према попису из 2013. године је износио 7.578 у 2.847 домаћинстава. Просјечна густина

насељености је 22 становника по км² са највећом густином насељености у самом граду Рудо. Сам град Рудо се налази на брдско-планинском крају доњег тока ријеке Лим, двадесетак километара прије његовог ушћа у Дрину. Кроз територију општине, Лим протиче у дужини око 30 km а већим дијелом протиче кроз насељена мјеста. Корито је једним дијелом веома стрмо и неприступачно.

Како је већ наведено, према географским карактеристикама општина Рудо и околина припадају највећим дијелом брдско-планинском појасу, а крајеви око ријеке Лим, низијском (котлинском) појасу. Геоморфолошки ово је врло хетерогена област, која заузима дио слива ријеке Лим, тј. обухвата падине планинских масива и једним дијелом алувијалне равни и терасе. Геолошкопетрографски је изграђена од алувијалних седимената, палеозојских пјешчара и шкриљаца и мањим дијелом магматских стијена. Земљишта претежно припадају класи камбичних, која су средње дубока, често скелетна, подложна ерозији. Подручје општине Рудо има разноврсну геолошку грађу и специфичну старост стијена. Стијене по својој геолошкој старости припадају различитим формацијама. Највише су заступљени седименти, серпентини, карбонатне стијене, магматске стијене итд. Иначе, према геолошкој грађи, овај крај припада динарској области дубоког и покривеног крша. Највише има тријаских кречњака заступљених на Градини, Вучевици и Тмору. Долинске равни и простори око ријеке Лим, прекривени су делувијалним и алувијалним седиментима.

У рељефу општине Рудо се издвајају три основна макро облика: – ријечне долине Лима и Увца (355 mnm) – висоравни и побрђа (900-1200 mnm) – планине (до 1500 mnm). Долина Лима пружа се правцем исток-запад. Ту су смјештене веће рељефне цјелине, поља настала у проширењима сложене котлине ријеке Лим: увачко, миочко, устибарско, старо рудо, цикотско, обрвенско и мрсвачко, док је већи дио поља у Стргачини потопљен водом изградњом вишеградске хидроелектране. Бројна су побрђа и висоравни. Једна од највећих је Раванци, на планини Варда. Основни печат рељефа дале су високе планине, које се углавном пружају рубним дијеловима општине, а истичу се Вучевица (1492), Варда (1389), Тмор (1280), те обронци Старовлашких планина, чији се врхови налазе у сусједним општинама Прибој, Чајетина и Чајниче. Дакле може се закључити да рељеф општине има изразито планински карактер, који пресецају долине Лима и Увца. Такође се одликује великом рашчлањеношћу, како вертикалном тако и хоризонталном, што поспјешује ерозију тла те појаву клизишта и одрона.

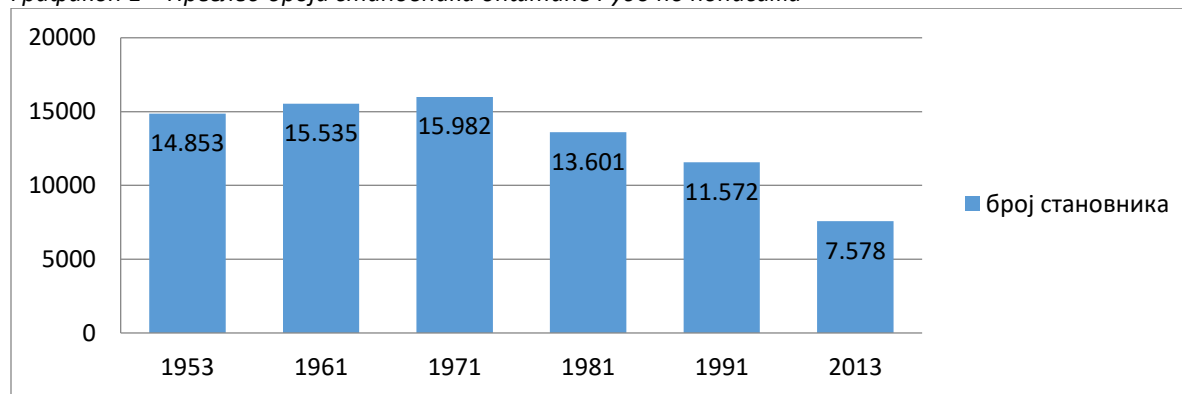
2.1.2. Демографске карактеристике и кретања

Укупан број становника

Општина Рудо се простире на површини од 344 км². Састоји се од 10 мјесних заједница и од мреже од 89 насеља што Рудо чини разуђеном општином. Према подацима из посљедњег службеног пописа становништва из 2013. године, на подручју општине Рудо живи 7.578 становника. Већину становника чине Срби (92%), мањи проценат су Бошњаци (7,5%) и јако мали проценат су Хрвати и „остали“ (0,4%). Становништво живи у 2.847 домаћинстава са просјечно 2,66 чланова. Просјечна густина насељености износи

22 ст/км², што је испод просјека Републике Српске. Према попису из 1991. године на територији општине живјело је 11.572 становника различите етничке припадности са доминантним српским становништвом и становништвом православне вероисповести, које је у укупној структури износило 71 %. У односу на претходни попис становништва евидентан је пад броја становника и промјена у проценту заступљености одређених етничких група у укупној структури. Промјене у односу на посљедњи попис дјелимично су посљедица ратног сукоба (1992-1995) и транзиције која је највише погодила рурална подручја у источном дијелу Републике Српске. Ако се посматра број становника на дужи временски период према подацима са 6 пописа који су одржани у овој општини, од 1953. године све до 1971. биљежио се благи пораст становништва. Међутим, почев од 1981. године биљежи се смањење броја становника, што се може довести у везу са економским миграцијама јер је у то вријеме становништво из мање развијених руралних општина одлазило у мјеста са бољим условима за живот.

Графикон 1 – Преглед броја становника општине Рудо по пописима

Извор: Подаци узети од Завода за статистику РС

Структура становништва

Уколико се посматра посљедњи званичан попис становника, општина Рудо има доста уједначен однос између полова. Мушкарци чине незнатно већи дио популације (50,56%) у односу на жене. Полна структура укупног броја становника општине Рудо није се значајније мијењала ни 20 година уназад. Примјетно је да је тај однос у корист мушке популације што генерално није случај у Републици Српској, гдје је женска популација кроз године бројнија у одређеном проценту (51,14%).

Просјечна старост становништва општине Рудо је 44,33 годинае, што је лошије од просјечне старости у РС која износи 41,72. Просјечна старост мушког становништва је 42,96 година а жена 45,74 што општину Рудо сврстава у ред општина са неповољном старосном структуром. Више од 33,8 % становника припада старосној групи од 45 до 65 година. Слично као и у сусједним општинама (Рогатица и Вишеград), посматрајући старосну структуру, најбројнија су лица старости од 45-65 година, који представљају категорију која се приближава крају радног вијека. Процент учешћа појединих категорија није значајније промијењен у односу на претходне године. Млади старости од 15 до 30 година чине само 16,35% из разлога што они обично након завршене средње школе одлазе у веће центре (Београд, Нови Сад, Источно Сарајево, Бања Луку) ради наставка школовања.

Повратничку популацију чине Бошњаци на које од укупног броја становника према посљедњем попису отпада 7,57%. Улажу се велики напори на обнављању инфраструктуре, вјерских објеката, изградњи путева али и на обезбеђивању других услова за несметан живот повратничке популације. Све је то утицало да Рудо буде препознато као општина која промовише инклузију и повратак. У градском подручју повратници су интегрисани у свакодневни живот ове општине. У склопу скупштине имају своје представнике а активни су и у склопу мјесних заједница, посебно у МЗ Стргачина коју већински насељава повратничка популација. Општина Рудо је осигурала услове за организацију вјерске исламске наставе коју похађају дјеца повратници. Сваке године из буџета се издвајају средства за набавку уџбеника за дјецу повратнике као и средства за исламску вјерску заједницу.

Табела 1- Становништво према старости (петогодишту) и полу

	Укупно	Старост																	
		0-4	5-10	11-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
Укупно	7578	282	317	297	372	419	448	431	440	486	629	637	665	632	477	440	370	156	80
М	3840	147	169	157	193	216	258	241	231	258	316	332	342	318	225	194	165	53	25
Ж	3738	135	148	140	179	203	190	190	209	228	313	305	323	314	252	246	205	103	55

Резултати пописа становника 2013, ЈУ Републички завод за статистику РС

Табела 2 - Становништво према етничкој/националној припадности, општина Рудо

Година пописа	2013	1991	1981	1971
Срби	6963 (91,88%)	8,150 (70,43%)	8,699 (63,95%)	10,155 (63,54%)
Бошњаци (Муслимани)	574(7,57%)	3,130 (27,05%)	4,382 (32,21%)	5,532 (34,61%)
Хрвати	7 (0,09%)	5 (0,04%)	24 (0,17%)	18 (0,11%)
Југословени		106 (0,91%)	296 (2,17%)	80 (0,50)
Остали и непознато	34(0,45%)	180 (1,55%)	200 (1,47%)	197 (1,23%)
Укупно	7,578	11,571	13,601	15,982

Извор: Подаци узети од Завода за статистику РС

Према подацима о законском брачном стању према полу на простору општине Рудо 33% отпада на мушке особе које нису у браку а у укупном броју удоваца/удовица на жене отпада 78%.

Просторни распоред становништва

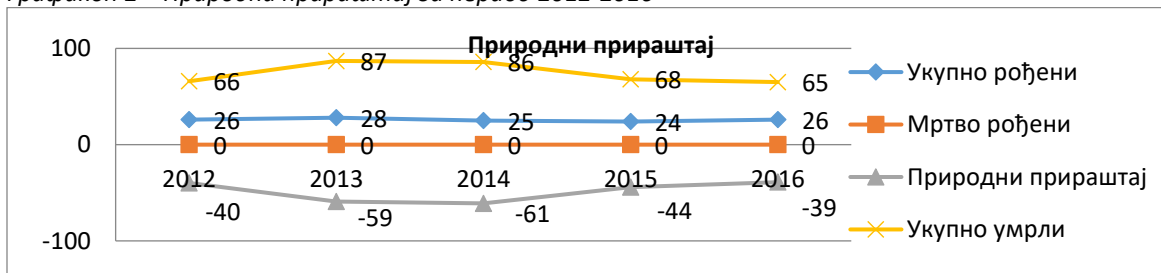
Мрежа насеља на простору општине Рудо одликује се високом разноврсношћу у погледу величине, морфологије, генезе и функције. Већ је наведено да према подацима из посљедњег службеног пописа становништва из 2013. године општина Рудо има 7578 становника, који живе у 89 насељених мјеста. Подручје општине Рудо је административно подијељено у 10 мјесних заједница, од којих је 9 руралних, и једна урбана. Постојећа мрежа насеља је консеквенца неравномјерне насељености и концентрације становништва. Изражен је одлив становника из цијеле општине Рудо у друге крајеве Републике Српске и друге државе. Због велике разуђености општине (удаљеност између појединих мјесних заједница досеже и до 50 км), становници су развили своје мјесне заједнице и направили мање центре, услјед чега није било потребе за мигрирањем ка урбаном центру. Поред Рудог највише су насељене пограничне мјесне заједнице Бијело Брдо, Штрпци, Увац и Мокронози и мјесна заједница Миоче. Пограничне мјесне заједнице везане су за сусједну пограничну општину Прибој у Србији. Од центра општине најудаљенија је мјесна заједница Бијело Брдо (око 26 км). Поједине мјесне заједнице имају и по десетину села у свом саставу, али је број становника изузетно мали тако да се може генерално за цијело подручје општине (осим Рудог) говорити о доста неравномјерној насељености. У урбаном дијелу општине према посљедњем попису живи 1675 становника (22%).

Природни прираштај становништва

Општина Рудо од 1996. до 2013. године има константни благи пад наталитета и негативан природни прираштај. Посматрајући податке о броју рођених и умрлих у периоду од 2011-2015 примјетна је стагнација у погледу броја рођених а потом благи пад, док је број умрлих био у порасту, осим посљедње године када се биљежи благи пад. У сваком случају свих ових година биљежи се негативан природни прираштај становништва. Основни проблеми са којима се сусрећу општина Рудо је недовољно рађање што негативно утиче на ревитализацију обима становништва и укупну старосну структуру.

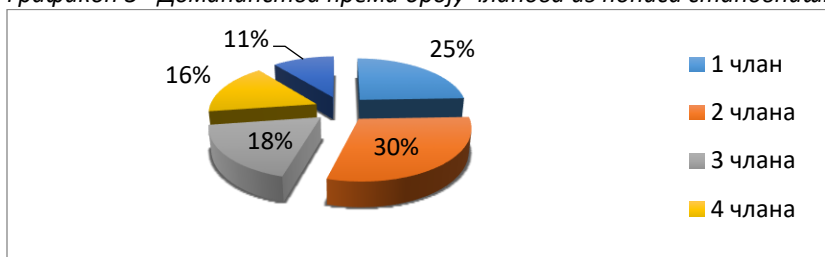

Графикон 2 – Природни прираштај за период 2012-2016

Извор: Подаци узети од Завода за статистику РС

Графикон 3 - Домаћинства према броју чланова из пописа становништва 2013. године

Извор: Подаци узети од Завода за статистику РС

Посматрајући структуру домаћинстава на простору општине Рудо, око 55% чине домаћинства са једним или два члана док тај однос у РС износи 48%. Учешће жена у укупној популацији је нарочито важно ради процјене будућих кретања демографске структуре. Према посљедњем попису удио жена старости од 15-49 година старости у односу на укупан број жена износи 25,98%, а највећи проценат жена према подацима о живорођеној дјечи, родило је двоје дјеце (40%), док скоро једна четвртина (23%) није рађала.

Миграциона кретања

Укупан број становника у општини Рудо, у посљедњих седамдесет година, растао је у периоду од 1948-1961, стагнирао у периоду од 1961-1981 и опадао у периоду од 1981-2013. године. Пад укупног броја становника у периоду 1991-2013. година износи 3944 становника, односно 34,51%. Посматрајући унутрашње миграције, однос броја досељених и одсељених из других општина у БиХ током протеклих година утицао је да миграциони салдо није велики и креће се између -6 у 2014. до -19 у 2015. години али је негативан. Посматрајући кретања становништва од укупног тренутног броја становника (7578) у Рудом, 4626 је досељено или је мијењало мјесто становања у односу на мјесто рођења. Из других држава СФРЈ досељено је 1107 становника, што се може довести у везу са близином границе. Претпоставља се да је највећи број становника мигрирао према Србији, мада постоји и мањи број расељених становника у западну Европу током рата.

Табела бр. 3 - Унутрашња миграциона кретања у Општини Рудо

Година	Број досељених у општини Републике Српске				Број одсељених из општина Републике Српске				Миграцио ни салдо 9 = 1-5
	укупно	из ФБиХ	из Брчко д.	из других општина РС	укупно	у ФБиХ	у Брчко дистрикт	у друге општине РС	
2012	34	28	-	6	51	18	-	33	-17
2013	38	29	-	9	51	26	-	25	-13
2014	42	17	-	25	48	32	-	16	-6
2015	26	16	-	10	45	23	-	22	-19
2016	24	16	-	8	36	18	-	18	-12

Извор: Подаци узети од Завода за статистику РС

ЗАКЉУЧЦИ

- Мала густина насељености (22 становника по км²) чини подручје општине Рудо предоминантно руралном;
- Старосна структура је неповољна (просјечна старост 2013. године је била 44,33 године);
- Највећи проценат у старосној структури отпада на становништво старости од 45-65 година;
- У укупном броју становника је мали удио младих (16,35%) који се рефлектује на низак природни прираштај;
- Највећи проценат жена је родило 2 дјеце (40%) а значајан је проценат жена којенису рађале 23%;
- Природни прираштај је Ннгативан;
- Значајан проценат мушкараца није ступио у брак (33%);
- Велики је удио удовица у укупном броју удоваца и удовица (78%);
- Потребно је увести мјере за побољшања популационе политике, за смањење трошкова родитељства и подршке младим брачним паровима;
- Потребно је увести мјере економског оснаживања младих и жена и побољшати услове за школовање и развој дјеце.

2.1.3. Преглед стања и кретања у локалној економији

Број и структура предузећа

На подручју општине Рудо је према подацима из Пореске управе РС у 2016. години било је регистровано укупно 179 пословних субјеката који су запошљавали укупно 650 запослених. Број пословних субјеката је растао кроз године па је у односу на 2012. број повећан за 15%, што се не може рећи и за број запослених. Највећа запосленост регистрована је 2015. године када су у Рудом биле запослене 652 особе. У структури регистрованих пословних субјеката, посматрајући податке у протеклих пет година (од 2012-2016), највећи је број оних који се баве трговином на велико и мало, прерађивачком индустријом и услужним дјелатностима.

Табела бр. 4 - Број пореских обавезника и запослених

Општина/град Рудо	2012	2013	2014	2015	2016
Број пореских обавезника	155	152	158	173	179
Број запослених	647	629	629	652	650

Пореска управа РС, Рудо

Табела бр 5. Број пословних субјеката према подручјима КД

ВРСТА ДЈЕЛАТНОСТИ	Број правних лица и запослених по подручјима рада									
	2012.		2013.		2014.		2015.		2016.	
	Бр. правних лица	Бр.запосл	Бр. правних лица	Број запосл	Бр. правних лица	Бр.запосл	Бр. правних лица	Број запосл	Бр. правних лица	Број запосл
Пољопривреда, шумарство и риболов – А	3	33	4	4	4	8	4	14	4	22
Вађење руда и камена – Б	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Перађивачка индустрија – Ц	16	30	16	30	17	30	19	26	21	32
Производња и снабдијевање електричном енергијом гасом, паром и климатизације – Д	1	20	1	20	1	20	1	20	1	20
Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности заштите животне средине – Е	1	20	1	20	1	18	1	18	1	15
Грађевинарство – Ф	3	4	3	3	3	3	3	4	3	4
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала – Г	24	16	24	114	25	112	24	97	25	95
Саобраћај и складиштење – Х	8	19	8	28	9	30	10	29	10	30
Хотелијерство и угоститељство – И	1	-	1	19	1	19	2	18	2	35
Информације и комуникације – Ј	1	9	1	7	1	7	1	7	1	7
Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања -К	-	6	-	7	-	6	-	4	-	4
Пословање некретнинама – Л	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Стручне, научне и техничке дјелатности – М	1	9	1	11	1	10	1	10	1	11
Административне и помоћне услужне дјелатности - Н	2	8	2	7	2	4	2	4	2	4
Јавна управа и одбрана, обавезно соц. осигурање – О	3	97	3	105	4	107	3	105	3	110

Образовање- П	5	127	5	125	5	126	5	131	5	133
Здравствена заштита и социјални рад – Q	3	40	3	40	3	44	3	41	3	39
Умјетност, забава и рекреација – Р	6	9	6	9	6	13	6	12	6	11
Остале услужне дјелатности – С	17	6	18	13	18	9	22	7	23	8
Делатности домаћинства – Т	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Екстериторијалне организације и органи – У	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Укупно	96	453	98	562	102		107	547	111	580

Завод за статистику РС, Статистички годишњак 2016, Градови и општине РС, 2017

Из претходне табеле видимо да се највећи број пословних субјеката бави прерађивачком дјелатношћу, трговином на велико и мало, саобраћајем и складиштењем и осталим услужним дјелатностима. Према подацима из АПИФ-а за 2017. годину највећи број регистрованих пословних субјеката се, такођер, бави прерађивачком индустријом. Према класификацији дјелатности, од 12 регистрованих привредних субјеката 7 или 58,33% се бави прерадом дрвета и производа од дрвета и плута (сем намјештаја), производњом предмета од сламе и плетарских материјала. Остатак се бави производњом производа од пластичних маса (2), прерадом конзервисаног воћа и поврћа и алкохола. На другом мјесту је подручје саобраћаја и складиштење у којем послује 6 предузећа. На трећем мјесту је подручје трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала у оквиру које дјелује 5 субјеката, који се баве трговином на велико, сем трговине моторним возилима и мотоциклима или процентурално 60%.

Највећи бој запослених је у образовању и у јавној управи. Ове двије дјелатности упошљавају већи број запослених у односу на број правних субјеката, док је број упослених по појединачним трговинама мањи. Такође, подаци о пословним субјектима према облику организовања показују изразито високо учешће непривредних установа и удружења (преко 30%) у укупном броју регистрованих пословних субјеката. Ипак, према подацима Завода за статистику РС примјетно је благо повећање броја пословних субјеката на подручју општине Рудо у посљедњих пет година.

Табела број 5.- Број регистрованих предузетничких радњи по врстама дјелатности

Општина/град Рудо	2013	2014	2015	2016
Трговинска дјелатност	44	34	29	29
Занатска дјелатност	29	32	34	31
Угоститељска дјелатност	15	12	13	14
Пољопривредна дјелатност	-	4	10	18
Укупно	88	82	86	92

Извор: Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

Када је у питању предузетничка дјелатност, број предузетничких радњи регистрованих на простору општине Рудо варира између 82 и 92. Претпоставља се да су ове осцилације директно повезане са мјерама запошљавања које реализује ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске. Посматрајући структуру предузетничких радњи по дјелатностима највећи број отпада на трговачку дјелатност, а друга је занатска дјелатност. Од 2014. године примјетан је пораст броја предузетничких радњи које се баве пољопривредном дјелатношћу. У 2016. је регистровано укупно 18 ових радњи. На пораст предузетничких радњи пољопривредних дјелатности могуће да су утицали програми за самозапошљавање које је расписивала ЈУ Завод за запошљавање РС, на којем су могле учествовати и предузетничке радње које се баве пољопривредом.

Табела број 6. Прегледа величине и власничке структуре према величини предузећа у општини Рудо

2012		2013		2014		2015		2016	
Величина		Величина		Величина		Величина		Величина	
Мало -25		Мало -24		Мало -23		Мало -25		Мало -25	
Државно	Приватно	Државно	Приватно	Државно	Приватно	Државно	Приватно	Државно	Приватно
5	20	5	19	5	18	5	20	3	22

Извор: Привредна комора Републике Српске – Подручна јединица Источно Сарајево

Према структури власништва 88% предузећа је у приватној својини. На простору општине Рудо сва регистрована предузећа припадају категорији малих предузећа која запошљавају до 50 радника. Ако се посматрају подаци из претходних пет година о броју пријављених и одјављених предузећа онда се може уочити неповољна и слаба динамика пословних активности на подручју општине Рудо.

Табела број 7. - Приход по дјелатностима за општину Рудо по годинама

	Године									
	2012		2013		2014		2015		2016	
Дјелатност	Бр	Приход	Бр	Приход	Бр	Приход	Бр	Приход	Бр	Приход
Пољопривреда, лов и шумарство и риболов	1	117.494	2	222.360	2	901.759	2	867.576	2	1.330.859
Перађивачка индустрија	6	632.172	7	627.209	7	Нема података	10	759.938	11	767.147
Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације	1	392.401	1	336.250	1	427.039	1	295.511	1	295.511
Грађевинарство	2	19.567	2	0						
Трговина на велико и мало и одржавање	5	2.828.484	5	3.255.657	5	3.373.860	2	3.677.596	4	3.677.597
Саобраћај и складиштење	4	415.821	4	841.344	5	1.087.983	6	1.520.641	5	1.520.641
Дјелатност пружања смјештаја, припреме и послуживање хране, хотелијерство и угоститељство	1	73.173					1	287.119	1	287.119
Информације и комуникације	1	108.028	1	98.914	1	96.396	1	93.721		
Стручне, научне и техничке дјелатности	1	69.518	1	102.228	1	110.359	1	47.801		
Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	1	997.365	1	910.815	1	796.859	1	798.695	1	798.695

Извор: Привредна комора РС, Подручна јединица Источно Сарајево

Посматрајући приходе у протеклом периоду који су везани за трговинску размјену примјетан је пораст прихода у области трговине на велико и мало и у области Саобраћај и складиштење. На ово повећање утицала је близина пограничног подручја које је допринијело да се развије трговина и шпедиција у мањем обиму. И поред пораста прихода, погранични дио још увијек није у довољној мјери уређен, и не постоји инфраструктура која би омогућавала додатан развој ових грана и пограничног подручја.

Према подацима из Подручне коморе РС највећи извозници на простору општине Рудо су: ПЗ „Увац-Рудо“ која се бави развојем малинарства и врши откуп и пласман малине на ино тржиште, затим привредни субјекти који се баве прерадом дрвета и дрвних прерађевина и шпедиција.

Табела бр. 8 - Просјечне нето плате у КМ

Општина/град	2012	2013	2014	2015	2016
Рудо	831	850	887	871	884
РС	818	808	825	831	836

Завод за статистику РС

Подаци о платама говоре о томе да је у општини Рудо нешто већа просјечна плата него у Републици Српској. Овоме су допринијеле плате запослених у јавним установама, Општини и јединицама републичких установа, с тим да је просјек нето плате запослених у привреди и предузетништву знатно мањи од наведеног просјека.

Табела бр.9 - Преглед спољнотрговинске размјене на подручју општине Рудо – у КМ

Година	Вриједност извоза	Вриједност увоза	Вриједност размјене	Салдо
2012	156,157.58	772,999.22	929,156.80	(616,841.64)
2013	210,757.12	428,139.30	638,896.42	(217,382.18)
2014	964,569.08	368,841.74	1,333,410.82	595,727.34
2015	1,222,042.83	714,324.40	1,936,367.23	507,718.43
2016	3,108,149.48	1,054,986.36	4,163,135.84	2,053,163.12

Подручна комора РС, Источно Сарајево

Подаци из претходне табеле показују да општина Рудо у посљедњих неколико година биљежи суфицит у спољнотрговинској размјени што је посљедица поред свега значајног повећања извоза, нарочито у 2016. години када је остварено рекордних 3 милиона и 108 хиљада конвертибилних марака извоза. Највећи извоз остварен је у дјелатностима: трговине на велико и мало, трговине на велико воћем и поврћем, у производњи резане грађе и шпедицији.

Пољопривреда

Општина Рудо по својим природним, рељефним, географским, климатским и другим карактеристикама спада у брдско-планинско подручје погодно за развој воћарства, сточарства и ратарства. Према званичним подацима пописа из 2013. на подручју општине има 1466 домаћинстава које обављају пољопривредну активност а 244 домаћинстава су идентификована да обављају пољопривредну активност и продају производа на тржишту. Према подацима из АПИФ-а у 2017. на простору општине Рудо било је регистровано 666 пољопривредних газдинстава, од чега је 6 комерцијалних и 660 некомерцијалних газдинстава.

У приватном и државном сектору регистровано је укупно 2.804 ха ораница, а вјерује се да се само 25% од поменуте површине обрађује али да усљед непријављивања измјена од стране пољопривредника и миграције становништва ово није регистровано у катастру. Све ово има утицаја на смањење обрадивих површина. Сјетва ратарских и повртарских култура је углавном сведена на властите потребе тако да у укупном учешћу у пољопривреди има више социјалну него развојну компоненту. Преглед квалитета земљишта и власничке структуре за подручје општине Рудо и по катастарским општинама дат је у табелама у наставку текста.

Табела број 10. Квалитет земљишта у општини Рудо и власничка структура (2016.)

Сектор својине	Укупна површина	Од тога (у ха)							
		оранице	воћњаци	вин.	ливаде	пашњ.	рибњ.и трстици	шумско	неп.
Физичка лица	12.921	2695	670	0	3541	2433	0	3043	539
Правна лица	21.846	109	41	0	123	3054	0	17701	818
Укупно	34.767	2.804	711	0	3.664	5.487	0	20.744	1.357

Извор: Катастар општине Рудо

Воћарство

Подручје општине Рудо погодно је за развој воћарства и то малине, јабуке, крушке, шљиве и ораха. Према подацима са којима располажемо производња јабуке у протеклих 5 година значајно је варијала. У 2014. практично није забиљежена производња јабуке, док је највећи ниво производње забиљежен у 2013. када је он износио 2.670 тона. Слично је и са производњом крушке. У 2014. није забиљежена производња док је 2013. остварена највећа производња од 1.219 тона. У 2014. и 2015. години није забиљежена производња шљиве, док је 2013. произведено 6.288 тона. Овакво стање у производњи воћа на простору општине Рудо узроковано је неповољним временским приликама, лошом примјеном агро-техничких мјера, недовољном едукованости произвођача воћа, непостојањем организоване подршке нити откупа. Због непостојања организованог откупа као ни удружења које би окупљало воћаре, не постоје тачни подаци како се пласира произведена количина воћа. Процјена је да дио воћа произвођачи индивидуално пласирају на тржиште, а да се дио утроши за производњу ракије на традиционалан начин, од чега се дио користи за личне потребе а дио пласира на тржиште регије Источно Сарајево. Постоји само један произвођач јабуке који је остварио право на подстицаје а који јабуку пласира преко откупљивача „Power“ доо Рогатица.

Табела бр. 11 –Производња воћа

Година	Јабуке		Крушке		Шљиве		Вишње	
	укупна производња, тона	принос по стаблу, kg	укупна производња, тона	принос по стаблу, kg	укупна производња, тона	принос по стаблу, kg	укупна производња, тона	принос по стаблу, kg
2012	266	10,0	112	6,0	629	8,0	0	0,9
2013	2670	100,0	1219	65,0	6288	80,0	5	14,3
2014	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2015	1869	70,0	1034	55,0	0	0,0	3	8,0
2016	670	25	376	20	2364	30	1	2,5

Завод за статистику РС

Табела број 12. – преглед сектора малинарства на подручју општине Рудо

АКТИВНОСТ	2015	2016
Принос малине / тона	195	253
Број произвођача	95	149
Приходи од малине (КМ)	770.797,56	1.018.448,64
Побољшање квалитета малине у односу на 2015 годину је око 10 %		
Да ли је повећан принос по јединици површине		Да
Потписани уговори	95	149
Продате саднице по повољним условима (КОМАДА)	Прољеће	Јесен
	51.820	62.700

Пољопривредна задруга „Увац-Рудо“

Малина је једина култура која биљежи раст, што показују и подаци из табеле. Анализом географских, климатских услова као и тла утврђено је да малини погодују услови у Рудом. И поред велике површине и разуђености општине, приватни посједи по домаћинству су обично мали (до 1 ха), често неприступачни, што поред климе и других фактора ограничава развој других пољопривредних култура. Са друге стране, малина је култура која на мањим посједима уз адекватну примјену агро-техничких мјера, успијева да осигура приход за више од 200 породица са простора општине Рудо. Подршка развоју малинарства огледа се кроз пружање подршке Пољопривредној задрузи „Увац Рудо“ која директно ради на развоју малинарства у Рудом. Општина је додијелила кредит задрузи за куповину хладњаче и реализовала више пројеката који су за резултат имали повећање капацитета задруге за развој малинарства. За млинаре су осигурани подстицаји од стране државе и општине и подјела садница по повољним условима.

Сточарство

У области сточарства ранијих година рађено је на побољшању пасминске структуре говеда. Реализовани су пројекти увоза јуница, симентал пасмине, а методом просљеђивања првог женског подмлатка сљедећем кориснику рађено је на ширењу ове пасмине. Број говеда је значајно растао до 2015. године.

Табела број 13. Број грла

Врста стоке	2012. год.	2013. год.	2014. год.	2015. год.	2016. год.
Говеда	832	860	870	800	825
Овце	11.536	11.490	11.500	9.000	8.400
Козе	300	310	280	280	280
Свиње	1.605	1.615	1.600	1.600	1.595

Извор: Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

Број оваца на простору општине Рудо је у паду. Остале врсте стоке (козе, свиње, живина) се узгајају у мањем обиму, углавном за властите потребе са незнатним тржишним вишком.

Табела број 14. Производња млијека – откуп млијека на простору општине Рудо

Опис	2014. год.	2015. год.	2016. год.
Производња и откуп млијека у литрама	204.694	228.134	294.869

Извор: Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

Посљедњих 3 године евидентан је пораст производње млијека на простору општине Рудо. Откуп произведеног млијека на подручју општине Рудо врши мљекара „Пађени“ д.о.о. Билећа. Општина Рудо плаћа 0,15 КМ подстицаја по литру откупљеног млијека а произвођачи остварују и републички подстицај. На простору општине Рудо регистровано је укупно 117 коопераната мљекаре Пађени. Захваљујући раду мљекаре, „Пађени“ д.о.о. Билећа, број крава се одржао уз мање осцилације, а домаћинства од којих мљекара откупљује млијеко, имају редован и сигуран извор прихода.

Табела број 15. - Остварени физички обим производње

Врста усјева	пшеница	јечам	кукуруз	љековито биље(невен)	Кромпир	лук црни	Пасуљ	купус	
2012	Повр/ха	19	1	160	3	160	18	30	30
	Принос/т	57	1,6	240	5,5	448	42,8	1,6	171
2013	Повр/ха	19	1	160	3,4	160	19	30	30
	Принос/т	87,4	2,8	464	6,2	640	64,6	36	294
2014	Повр/ха	17	1	158	3,4	160	19	30	30
	Принос/т	47,6	2,0	553	5	512	54	36	294
2015	Повр/ха	17	1	150	3	160	18	30	30
	Принос/т	79,9	2,8	450	0,96	560	54	36	294

2016	Повр/ха	16	1	140	3	145	15	25	15
	Принос/т	88	3	465	0,3	522	45	30	147

Општинска управа Рудо

Из табеле се види да је у претходних пет године, пољопривредна производња по свим културама у благом паду или стагнира, осим за малину. Једно домаћинство је регистровано за производњу љековитог биља (невена). Истовремено, Општина је у протеклом периоду издвајала из буџета значајна средства за пољопривреду и рурални развој што говоре и подаци у наредној табели.

Табела бр. 16. Буџет за пољопривреду и рурални развој у апсолутним и релат. (процентуалним) износима

Година	(КМ)	Учешће (%) у односу на општински буџет
2013	62.906,55	1,06
2014	112.879,5	2,24
2015	95.150,58	1,99
2016	142.994,1	2,84
2017	170.636,23	3,32

Општинска управа Рудо

Из наведених података евидентно је да је подршка за рурални развој и развој пољопривреде из године у годину расла. У 2017. директна подршка кроз субвенције из буџета општине Рудо у укупном буџету општине износила је 3,32%. Највећа издвајања су за подстицај за производњу малине и млијека.

Табела бр. 17 - Издвајања за малину и млијеко кроз године

	2014		2015		2016		2017	
	Износ	Бр. корис.	Износ	Бр. корис.	Износ	Бр. корис.	Износ	Бр. корис.
Малина	13.147	65	20.479	95	25.361	147	48.634	283
Млијеко	30.692	67	34.217	67	44.229	65	46.995	65
Јабука	553	1	986	1	1496	1	-	-

Општинска управа Рудо

Број произвођача малине је растао а највећи број малинара који је од општине остварио право на подстицај регистрован је 2017. године. Овај број је највећи 2017. године из разлога што је одлука за подстицаје измијењена, па је омогућено да и малинари који су вршили предају малине откупљивачима који немају сједиште на простору општине Рудо, усљед недостатка хладњачарских капацитета, остваре право на подстицај, што није био случај ранијих година. Недостатак хладњачарских капацитета представља уско грло у производњи малине због чега је недовољно развијен сектор прераде.

Како би обезбједили директан пласман на ино-тржиште потребна је најмања количина од око 1000 тона. Овим темпом развоја нових засада малине, са садним материјалом из матичног засада ПЗ Увац, уз подршку задруге у адекватној примјени агро техничких мјера, количина од 1000 т биће достигнута према процјенама за пар година. Укупни тренутни хладњачарски капацитети нису довољни да ова количина буде откупљена, адекватно замрзнута и ускладиштена. Тренутно се разматрају најоптималнији начини рјешавања овог проблема.

Туризам

Туризам у Рудом је још увијек неразвијена грана која захтјева озбиљан и систематичан приступ. За развој туризма у општини надлежна је ЈУ за туризам и спорт Рудо. Општина Рудо има богато историјско наслеђе, културно-историјске споменике и објекте од историјског значаја. На подручју општине постоје бројни локалитети некропола и стећака, који нису довољно истражени и испитани. Остали важни објекти из културно-историјског наслеђа су: манастири, цркве, џамије и историјска обиљежја из Првог и Другог свјетског рата, као и владавине Турске и Аустро-Угарске. Општина Рудо налази се, такође, у близини туристичких мјеста као што су: Златибор, Мокра Гора и Вишеград. Потенцијал су и околне планине и брда, Варда, Ревање и Вучевица које обилују високо-ловном трофејном дивљачи као што су медвјед, дивљи вепар

и срндаћ. Стијене и кањон представљају изузетну атракцију која се може искористити за полигоне за пењање и параглајдинг.

Рудо посједује предуслове за развој сеоског туризма. Сеоски туризам, као посебан вид туризма, може да понуди: здраву храну, чист ваздух, пјешачење и планинарење а има своју здравствену функцију. Сва села на подручју општине Рудо, а издвојили би села Цвркоте, Ђуровиће и Раванце, са својим ливадама, незагађеним ваздухом, здравом храном и водом могу да понуде много тога туристима. Раванци се посебно истичу по нетакнутој природи, чистим ваздухом, плодовима боровнице, богатством дивљачи (срндаћ, дивљи вепар). Мир и спокој висоравни Раванци, гарантује сваком посјетиоцу изузетан одмор и релаксацију и представља идеалан простор за организовано камповање и низ пратећих садржаја, од брања боровница, гљива, набавке природног меда и домаћих ракија врхунског квалитета, возње планинског бицикла, па до организовања еко-радионица и школа у природи. За развој Раванаца као туристичког потенцијала потребно је изградити пут и извршити електрификацију.

Од смјештајних капацитета на подручју општине Рудо регистровано је 10 угоститељских објеката и хотел са 4 звезде "Comsar" (Комсар) Рудо. Хотел Комсар Рудо располаже са 26 савремено опремљених соба (64 лежаја), 3 апартмана, рестораном домаће и интернационалне кухиње, паркинг простором, модерним и функционалним Wellness & SPA центром, као и конференцијском салом за одржавање семинара, конгреса, пословних састанака и разних манифестација или других догађаја. Недостају капацитети у приватном смјештају. До сада је кроз пројекте „Водени Ђиро“ и „Лимски биатлон“ обезбеђен брод Водени Ђиро капацитета 35 особа, опрема за бициклизам и рафтинг која се налази у власништву ЈУ за туризам и спорт Рудо, који сарађује са Рафтинг клубом „Валине“. Од стране општине изграђена је спортска дворана капацитета 400 сједећих мјеста. Постојећа спортска инфраструктура која обухвата стадион, дворану и опрему за рафтинг, уз уређење градске плаже у љетњим мјесецима, уз додатна улагања омогућава и развој спортског туризма.

Од манифестација које се организују на простору општине Рудо, са становишта промоције Рудог и развоја туризма, издвајају се: спортска манифестација „Лимски биатлон“, која се традиционално организује од 2007. године, затим културне манифестације „Петровдан“, „Руђански сабор фолклора“ и „Видаковићеви дани“. Од манифестација које промовишу предузетништво и радиност издваја се Сајам домаћих производа Рудо. Осим „Петровдана“, остале манифестације окупљају велики број људи, али још увијек немају довољну економску моћ да буду корисне као туристички потенцијал.

Из података о доласцима и ноћењу туриста на простору општине Рудо, можемо закључити да је ово још увијек недовољно развијена грана привреде у Рудом. Ова врста информација нам није била доступна све до 2013. године када је и отворен хотел Комсар Рудо. У 2015. години је примјетан благи раст ноћења и долазака туриста у односу на 2014. годину. Удио страних туриста износи око 42%.

Табела број 18 – Преглед туристичких посјета и осварених ноћења

		Доласци			Ноћења		
		укупно	домаћих туриста	страних туриста	укупно	домаћих туриста	страних туриста
година	2014	667	366	301	880	459	421
	2015	754	412	342	1090	633	457
	2016	645	346	299	1117	511	606

Извор: Статистички завод РС

Од страних туриста највећи број њих долази из Србије, Кине, Словеније и Бугарске. Туристи из Србије су обично у посјети родбини, док се посјетиоци из Словеније налазе у пословној посјети Прибоју. Туристи из Кине и Бугарске се налазе на пропутовању преко туристичких агенција. Боравак туриста биљежи се од љета до зиме.

Преглед већих инвестиција у привреду у претходном периоду

Ријека Лим као и њене притоке, имају одређени хидроенергетски потенцијал, чија се водена снага може користити за стварање мини електрана. На територији Општине Рудо, постоје три мини хидроелектране које су прикључене на 10 кВ мрежу:

- МХЕ Сућеска 1 (локација Стргачина), инсталиране снаге 1.8 МВА - МХЕ на ријеци Сућеска
- Сућеска 2 (локација Село Шахдани), инсталиране снаге 1.07 МВА на ријеци Сућеска
- МХЕ Штрпци (Голеш), инсталиране снаге 50 кВА.

Компанија "Комсар енерџи" започела је изградњу прве проточне хидроелектране „Мрсово“ на ријеци Лим у Републици Српској, на 21. км узводно од ушћа ове ријеке у Дрину. Према пројектним рјешењима хидроелектрана „Мрсово“ ће бити инсталиране снаге 36,8 MW, а акумулационо језеро ће бити дуго девет километара и досезаће до самог улаза у град Рудо. Предвиђено је да круна бране ХЕ „Мрсово“ буде дуга 192, а висока 21 метар са акумулацијом од 10 милиона м³ воде. У складу са планом, градња хидроелектране требало би да траје три године. Процијењена вриједност инвестиције износи око 200 милиона марака. Посљедњу годину радови на изградњи ове ХЕ су заустављени након изградње моста. Нема поузданих информација када ће исти бити настављени.

Поред наведеног, Компанија "Комсар енерџи" у Рудом је купила стари хотел који је реконструисала и претворила у модеран хотел са 4 звезде. Хотел је смјештен у самом центру Рудог.

Индустрија

На подручју општине Рудо постоје три привредна субјекта која су у стечајном поступку и/или су у процесу тражења потенцијалних инвеститора. То су АД „Нови Аутодјелови“, привредни субјект из области металоперађивачке индустрије који се бавио производњом резервоара за гориво, резервоара за ваздух, резервоара за уља, издувних система и осталих резервних дијелова и опреме везане за ФАП-ов програм производње свих типова камиона, затим АД „Нова Полимка“ Рудо привредни субјект из области дрвноперађивачке индустрије (раније као зависно предузеће које је пословало у оквиру здруженог предузећа Маглић ФОЧА), и ОДП „Рудопласт“, привредни субјект који посједује капацитете хемијске индустрије. Предузеће ОДП „Рудопласт“ је имало статус предузећа од државног интереса. Већ дуги низ година ово предузеће не користи инсталисане капацитете. Објект је у септембру 2015. године уступљен фирми „Полиестер група доо Прибој“, без накнаде до окончања парничног поступка. Они су потом регистровали два предузећа ДОО „Полиестер Рудо“ и ДОО „Композити Рудо“. ДОО „Композити“ Рудо је започео производњу дијелова пластичне масе и тренутно упошљавају 10 радника.

ЗАКЉУЧЦИ

- Структура локалне економије је неповољна са значајним бројем привредних субјеката у области трговине и услужних дјелатности гдје доминирају мала предузећа са малим бројем запослених;
- Ниво привредних активности је низак посебно у индустрији, али је примјетно повећање привредних активности у пољопривреди и суфицит у спољнотрговинској размјени;
- Нето просјечна плата је изнад републичког просјека из разлога што је већина запослених у јавним установама, општинским и републичким организацијама и образовним установама;
- Примарна производња је заступљена у пољопривреди, без прераде;
- Хладњачарски капацитети за откуп малине су недовољни, потребна је стандардизација производње ради директног пласмана на ино тржиште;
- Рудо као погранично подручје има потенцијал за развој трговине, међутим, недостаје системски приступ развоју пограничног подручја (инфраструктура и анализа предности општине за улагање у односу на друге);
- Инвестициони потенцијали општине су недовољно искориштени (мали број инвестиција);
- Постоји снажан потенцијал за развој ланца вриједности у пољопривредно-прехранбеној производњи (количина произведеног млијека и малине у порасту);
- Постоји извозни потенцијал у дрвоперађивачкој и прехранбеној индустрији.

2.1.4. Преглед стања и кретања на тржишту рада

Посматрајући податке о броју запослених на простору општине Рудо примјетан је благи пораст запослених у 2016. у односу на 2015. годину, али посматрајући запосленост током посљедњих 5 година евидентне су мање осцилације. У 2013. дошло је до благог пада и стагнације, а потом до поновног враћања на ниво из 2013. године. У укупној структури запослених по подручјима рада највише је запослених у образовању, јавној управи и одбрани, обавезном соц. осигурању и у области трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала. Посматрајући полну структуру запослених, већи проценат запослених су мушкарци у односу на жене.

Табела број 19. - Број запослених према према подручјима КД

Општина/град Рудо	2015		2016	
	Свега	Жене	Свега	Жене
Укупно	547	235	580	249
Пољопривреда, шумарство и риболов – А	14	2	22	8
Вађење руда и камена – Б	-	-	-	-
Перађивачка индустрија – Ц	26	3	32	4
Производња и снабдијевање електричном енергијом гасом, паром и климатизације – Д	20	5	20	5
Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности заштите животне средине – Е	18	4	15	3
Грађевинарство – Ф	4	1	4	1
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала – Г	97	57	95	54
Саобраћај и складиштење – Х	29	5	30	5
Хотелијерство и угоститељство – И	18	3	35	14
Информације и комуникације – Ј	7	2	7	2
Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања –К	4	2	4	2
Пословање некретнинама – Л	-	-	-	-
Стручне, научне и техничке дјелатности – М	10	4	11	4
Административне и помоћне услужне дјелатности – Н	4	-	4	-
Јавна управа и одбрана, обавезно соц. осигурање – О	105	34	110	35
Образовање- П	131	73	133	75
Здравствена заштита и социјални рад – Q	41	30	39	27
Умјетност, забава и рекреација – Р	12	4	11	4
Остале услужне дјелатности С	7	6	8	6

Завод за статистику РС

Табела број 18. Запослени по полу

Општина/град	Пол	2012	2013	2014	2015	2016
Рудо	свега	604	562	566	547	604
	мушки	347	319	318	312	347
	женски	257	243	248	235	257

Завод за статистику РС

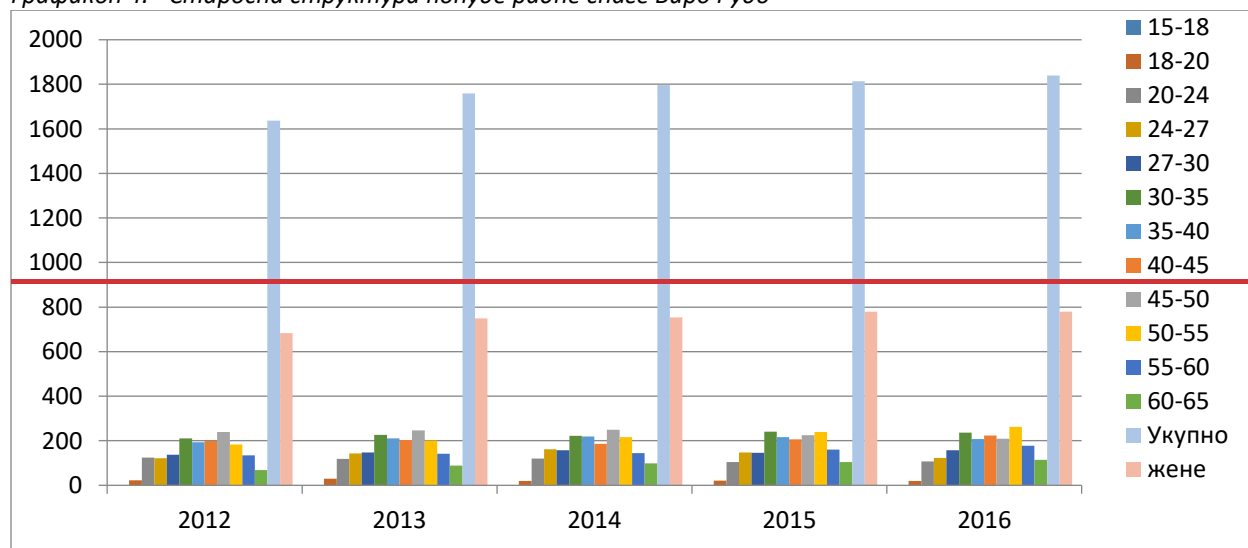
На евиденцији Завода за запошљавање РС 2017. се налазило 1.840 лица која активно траже посао. Посматрајући полну структуру незапослених већи проценат незапослених у 2017. чине мушкарци (55,76%).

Табела бр. 20 - Преглед незапослених у општини Рудо по полној структури

	2015.година	2016.година	2017.година
Незапослени	1872	1887	1890
(жене)	824	821	836

Увид у старосну и квалификациону структуру евидентираних незапослених лица показује да је на бироу било највише КВ лица која чине 39% укупног броја незапослених, на другом мјесту су лица са ССС, затим НК радници те лица са ВСС и ВШС. Евидентно је да се повећава учешће старије популације, изнад 50 година, као и да је значајно већи број незапослених који дуже од 9 година чекају на посао. На евиденцији је 2017. године било око 450 људи који чекају на посао краће од три године, и то је контингент на који се, у кратком року, може евентуално рачунати за активније учешће на тржишту рада. На бироу највише има незапослених сљедећих профила: машински техничар (207), бравар (183), металостругар (100), гимназија (83), заваривач (62), метало глодач (59), техничар друмског саобраћаја (38), продавац (37), лимар (35), економски техничар (34), возач теренског возила (29), куvara (25), аутомеханичар (19), медицинска сестра техничар (18), поља. техничар (15). На бироу су се закључно са 2016. годином налазила и 42 лица са ВШС, 133 са ВСС и 9 са завршеним мастером. Примјетан је благи пораст броја лица са завршеном ВШС, ВСС и мастером. Тренутна структура незапослених је изразито неповољна и неопходно је радити на програмима преквалификације.

Графикон 4. - Старосна структура понуде радне снаге Биро Рудо

Број пензионера

На подручју општине Рудо, у 2016. години било је 859 пензионера, што чини 11,33% укупне популације. Просјечна висина пензије износила 252,25 КМ и нижа је од просјечне пензије на нивоу РС-а за 90 КМ. Примјетан је пад просјечне пензије кроз године и пораст броја пензионера током протеклих 5 година, што може бити узроковано чињеницом да је одређени број радника који је остао без посла након затварања Полимке, Ауто дијелова и Рудопласта, стекао услов за старосну пензију. У укупној структури пензионера у 2016. години 33% су породичне пензије а скоро 12% отпада на инвалидне пензије. Висина просјечне пензије, постојање само основне здравствене заштите и удаљеност веће болнице од Рудог која износи око 90 км, недостатак превоза до исте, без других садржаја говори о лошем социо-економском положају ове популације. Од укупног броја пензионера, изузимајући кориснике породичних пензија, жене чине 16%. Поред регистрованих пензионера из БиХ, дио пензионера је стекао пензију и у Србији, али не постоји евиденција о њиховом броју.

ЗАКЉУЧЦИ

- Укупан броју запослених лица на подручју општине, кроз године је стабилан уз мање осцилације што се може довести у везу са тим да је велики број запослених у образовању, јавној управи, обавезном социјалном осигурању и у области трговине на велико и мало. Мали проценат запослених је у прерађивачкој индустрији и пољопривреди. Посљедње године примјетан је благи пораст запослених.
- Број незапослених се кретао од 1637-1840 лица при чему је старосно највећи удио незапослених од 50-60 година, а по образовању, највећи удио незапослених су КВ радници, на другом мјесту су лица ССС, на трећем мјесту су НК радници, те лица са ВСС, па ВШС.
- Структура незапослених не одговара потребама тржишта рада те је неопходно радити на преквалификацији са циљем повећања конкурентности незапослених лица.
- Када се упореди број запослених и пензионера, евидентно је да на једног запосленог долази 1,42 пензионера што је испод просјека Републике Српске.

2.1.5. Преглед стања и кретања у области друштвеног развоја

Образовање (укључујући и предшколско, али и образовање одраслих)

Предшколско васпитање и образовање

На простору општине Рудо не постоји установа која се бави предшколским образовањем. Прије рата изграђен је објекат за дјечији вртић у Рудом који је изгорио у пожару 2004. године. Тада је објекат према извјештају надлежног стручног лица претрпио оштећење од око 75%. Из наведеног разлога, вртић као установа није основана а објекат све до данас није у функцији. Након пожара, Општина је из буџета издвојила средства да се санира кровна конструкција и кровни покривач ради заштите зидова објекта од даљег пропадања, а потом је набављена и постављена ПВЦ столарија (prozори и врата) на објекту, очишћен је вањски и унутрашњи простор објекта и у дворишту објекта су постављене клацкалице, љуљашке и тобоган. Општина је извршила процјену неопходних улагања како би се објекат ставио у функцију и обезбједила средства за његову реконструкцију из буџета и од донатора.

Основно образовање

Основно образовање на подручју Општине организовано је кроз рад Основне школе „Рудо“ и Основне школе „Бошко Буха“ у Штрпцима. Васпитно образовани процес у ОШ „Бошко Буха“ у Штрпцима одвија се у централној и пет подручних школа у оквиру 21 одјељења. Централна школа се налази у Штрпцима а настава се одвија и у подручним школама Миоче (девет разреда), Увац (5 разреда), Будимлија (5 разреда), Мокронози (5 разреда) и Оскоруша (5 разреда). Општина Рудо је издвајањем из капиталних инвестиција реконструисала скоро све зграде подручних школа на простору општине Рудо, док је реконструкцију зграде ОШ у Миочу финансирао влада Јапана. Преостало је још да се изврши енергетско утопљавање централних школа у Рудом и Штрпцима и подручне школе у Увцу.

Када је у питању бројно стање основношколаца примјетан је пад броја ученика, одјељења као и наставног особља. У односу на школску 2011/12 када је број наставника износио 73, број наставног особља у 2016. смањен је за 19. Значајно је напоменути да један број ученика из пограничних мјесних заједница уписује већ основну а потом и средњу школу у Прибоју, Србија.

Табела број 21. – број ученика у ЈУ Основна школа Рудо

	2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	ОШ Рудо	ОШ „ББ“	ОШ Рудо	ОШ „ББ“	ОШ Рудо	ОШ „ББ“	ОШ Рудо	ОШ „ББ“	ОШ Рудо	ОШ „ББ“
Број ученика	246	243	236	244	230	240	214	231	199	216
Број одјељења	13	23	12	23	11	23	11	21	10	21
Број корисника предшколског образовања	27	13	23		21		13		16	11

Извор: Општинска управа Рудо

Средње образовање

Средње образовање на подручју Општине организовано је у оквиру Средњошколског центра СШЦ Рудо. Образовни профили у оквиру СШЦ се мијењају зависно од школске године.

Школе располажу са довољно учионица, кабинета и осталог школског простора за извођење наставе уз солидну опремљеност техничким средствима, али је неопходно радити на набавци опреме која би осигурала осавремењивање наставе и наставног процеса. Средња школа има проблем код извођење физкултурне наставе током зимског периода јер користи просторије Спортске дворане која нема ријешен проблем гријања. Општина Рудо кроз буџет Општине финансира превоз ученика средње школе и суфинансира превоз ученика основних школа. Кроз године примјетан је тренд опадања броја ученика у средњој школи а образовни профили у оквиру СШЦ Рудо тренутно нису усклађени са потребама тржишта у Рудом. Примјетан је тренд одласка младих већ у средњој школи у веће центре (Ужице и Прибој) у потрази за занимањем које је дефицитарно на тржишту.

Табела број 22. ученици средње школе

Образовни профил	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016
Гимназија-општи смјер	73	77	67	63	56
Машинство и обрада метала					
Машински теничар	39	41	33	31	17
Инсталатер (3 године)	15	6		-	-
Ауто-механичар (III степен)				-	9
Техничар машинске енергетике (IV степен)				-	
Саобраћајна					
Техничар друмског саобраћаја	46	43	47	45	52
Возач моторних возила	20	30	30	30	18
Укупно	193	197	177	169	152
Број одјељења	11	11	11	11	11

Извор: Општинска управа Рудо

Општина је протеклих година издвајала значајна средства за стипендирање студената која су током године повећавана зависно од броја студената.

Табела бр. 23 - Преглед додјељених стипендија студентима кроз године

Године	2012	2013	2014	2015	2016
Износ стипендије	76400	80400	70600	75296	80600

Општинска управа Рудо

Култура и спорт

Спорт

Бригу о спорту на простору општине Рудо од 2007. године преузела је Јавна установа за туризам и спорт Рудо. Ова институција је задужена за управљање спортским објектима, постојећим спортским клубовима, као и за омасовљавање спортских активности. Од 2014. године са радом је почела и Спортска дворана у Рудом. Капацитет дворане је 400 сједећих мјеста. Дворану користе првенствено Средњошколски центар, Одбојкашки клуб Рудо, Фудбалски клуб Рудо и Карате клуб Рудо. Дворана се користи и од стране рекреативаца. Установа располаже и управном зградом и градским игралиштем „Митар Мићо Мандић“, који је прилагођен за фудбал и за бацачке спортове и посједује свлачионице за спортисте.

Одбојкашки и Фудбалски клуб су регистровани и такмиче се у оквиру Савеза Републике Српске. У процесу регистрације је и Карате клуб Рудо који се, такође, такмичи у оквиру БиХ и РС савеза. Дакле, у оквиру установе дјелују ФК Рудо који има 80 чланова, ОК Рудо који има 60 чланова, рафтинг клуб са 10 чланова и карате клуб са 50 чланова. Поред наведених клубова на подручју Општине дјелују и спортска удружења као што су: СРД „Језеро“ Рудо и Ловачко удружење „Варда“ Рудо и ПСО „Вихра“. Друштва окупљају значајан број чланова и у оквиру истих одржавају се бројне спортске манифестације и такмичења.

Двије најзначајније манифестације у оквиру којих учествују спортисти из Рудог су „Међуопштинске спортске игре“ (МОСИ) и „Међународни лимски биатлон“. МОСИ је манифестација у којој учествују општине из БиХ, Србије и Црне Горе. На МОСИ играма учествује и преко 3.000 спортиста из тридесетак градова (до сада је највећи број био 33), са тромеђе некадашњих југословенских република. Такмичења се одвијају у скоро свим олимпијским дисциплинама а процјењује се да манифестацију посјети и више од 10.000 посјетилаца.

„Међународни лимски биатлон“ је заједничка манифестација коју организују Туристичка организација Прибој и Јавна установа за туризам и спорт Рудо. Манифестација је успостављена кроз прекогранични пројекат 2007. године који је подржала Европска унија (ЕУ). У оквиру манифестације организује се рекреативни рафтинг спуст чамцима, и трка бицикала који почињу у Прибоју и завршавају се у Рудом. У Прибоју се организују концерти и други садржаји. На биатлону учествује око 200 учесника а манифестацију посјети и до 3000 посјетилаца.

Развоју физичке културе доприносе и разне манифестације као што су турнири у малом фудбалу те атлетска такмичења организована у мјесним заједницама и школама.

Поред наведене инфраструктуре, на простору општине Рудо постоји 7 спортских терена који се налазе у мјесним заједницама на отвореном, уз школске објекте који се могу користити за мали фудбал, кошарку, баскет и одбојку. На граници са Србијом се налази и базен, у приватном власништву, који ради у љетњем периоду. ЈУ за туризам и спорт посједује опрему за рафтинг (чамце, одјела) и опрему за бициклизам. За организацију такмичења и кориштење Спортске дворане у зимским периодима неопходна је доградња гријања у дворани, а на Градском стадиону потребна је санација и замјена трибина. Неопходна је и изградња помоћног објекта за смјештај и складиштење набављене опреме за рафтинг и бициклизам. Општина Рудо кроз буџет издваја и финансира спортске активности.

Табела број 24 – Издвајања за организацију спортских такмичења, чланарине и опрему за спорт Рудо

Године	2012	2013	2014	2015	2016
Општина Рудо	16.776 КМ	25.843	25.341	32.300	40.683
Други донатори	/	/	/	/	/

Извор: Спортске установе, општина

Култура

Носилац већине културних активности у општини је ЈУ Центар за културно-просвјетну дјелатност ЦКПД „Просвјета“ Рудо. Центар располаже зградом Дома културе површине 1300 м² која за обављање основне дјелатности обухвата: салу капацитета 366 мјеста са позорницом, простор у који је смјештен музеј Прве пролетерске и Спомен соба погинулим борцима ВРС, галеријски простор од 155 м², малу салу капацитета до 50 мјеста, која је реновирана и опремљена опремом за извођење аудио-визуелних садржаја, дио пословног простора који је предвиђен за изнајмљивање, као и неколико гарнитура народних ношњи за потребе КУД-а. ЦКПД „Просвјета“ организује: пројекције филмова, позоришне представе, концерте, промоције књига, изложбе слика, културне манифестације и др.

Од културних догађаја за општину Рудо најзначајнија је културна манифестација „Видаковићеви дани културе“ који се традиционално обиљежавају крајем новембра/почетком децембра од 2000. године. Манифестација обухвата неколико значајних активности: академију, књижевно вече, вече драме, изложбу слика, промоцију књига, наградни конкурс и вече фолклора. Манифестација окупља писце, сликаре и глумце из БиХ и шире. Други значајни традиционално-културни догађај јесте Петровдан, који је и званичан Дан општине. На Петровдан храм Светих апостола Петра и Павла (1912) организује традиционални вашар у Порти цркве.

Један дио културног стваралаштва одвија се у школама на подручју општине при којима дјелују секције које приређују програме за дан школа и друге свечаности, чиме дају допринос развоја културе у општини Рудо. У више мјесних заједница, већ традиционално се одржавају спортске игре као и меморијални турнири, који окупљају омладину, спортске и културне раднике са ширег подручја. У оквиру КУД-а „Просвјета“ Рудо дјелује и фолклорни ансамбл који се може похвалити богатим програмом а Рудо је и један од организатора „Међународне смотре фолклора“ на којој учествују КУД-ови из региона. ЈУ ЦКПД „Просвјета“ организује и пројекције филмова.

Табела број 25 - Преглед издвајања за културу (у КМ)

Издавања	2012	2013	2014	2015	2016
Општина	122.716	117.963	114.365	119.139	118.754

ЈУ ЦКПД „Просвјета“ Рудо

Табела број 26 -Биоскопски капацитети у Рудом, 2016

Број биоскопа	Сједишта	Приказани филмови	Пројекције	Посјетиоци

1	366	3	3	166
---	-----	---	---	-----

Републички статистички завод

Библиотека Рудо

Друга по значају Јавна установа која је носилац културних садржаја јесте Народна библиотека „Просвјета“ Рудо. Библиотека се налази у просторијама Дома културе и дјелује у оквиру библиотечке мреже на подручју које покрива матична библиотека у Фочи. Библиотека у Рудом има релативно дугу традицију, а њено постојање забиљежено је у документима из 1939. године као „Читаоница и књижница Соколске чете Соколовићи“ у Рудом. ЈУ Народна библиотека „Просвјета“ данас располаже са књижном фондом од преко 25 000 књига. Посебну вриједност у књижном фонду Библиотеке представља завичајна збирка књига, која је и дигитализована а која је доступна на званичној интернет страници Библиотеке www.bibliotekarudo.com. Библиотека има и модерну читаоницу која је изграђена и опремљена уз донаторску подршку. Поред редовне дјелатности Библиотека посјећује сајмове, објављује наслове, организује промоције и радионице за дјецу. Библиотека кроз године повећава књижни фонд, а у 2016. забиљежила је пораст чланова од 43 % у односу на 2012. Издвајања за рад Библиотеке из буџета Општине Рудо, такође, су порасла 2016. у односу на 2012 за 61%.

Здравствена и социјална заштита

Здравство

Примарна здравствена заштита на подручју Општине организована је и обавља се у оквиру Дома здравља „Др. Стојана и Љубица“ Рудо. Установа се финансира од Фонда здравственог осигурања Бања Лука и кроз грант Општине Рудо. Дом здравља обавља КЦЗ услуге и педијатрије и гинекологије које су уговорене са Фондом здравственог осигурања РС. Примарна здравствена заштита проводи се путем организационих јединица и то: амбуланта породичне медицине, амбуланта дјечије, превентивне и опште стоматологије, амбуланта хитне помоћи, јединице хигијенско-епидемиолошке заштите и вакцинације, јединице за лабораторијску дијагностику, јединице за РТГ дијагностику и консултативно-специјалистичке амбуланте. Дом здравља у Рудом, такође, пружа превенцију, дијагностику, лијечење и рехабилитацију болести и повреда, хитну медицинску помоћ, откривање и редукцију фактора ризика масовних незаразних болести, имунизацију против заразних болести, превентивну, дјечију и општу стоматологију, лијечење у кући, санитарски превоз, обезбеђивање лијекова и медицинских средстава, хигијенско-епидемиолошке послове и др. Здравствене услуге се пружају и у три теренске амбуланте (Штрпцима, Бијело Брдо и Миоче). Најближа болница налази се у Фочи на удаљености од око 100 км. За пружање услуга примарне здравствене заштите Дом здравља располаже потребном опремом, а од 2017. године Дом здравља је премјештен у нови обновљени објект од стране Владе РС.

Дом здравља има пет тимова породичне медицине и запошљава 29 радника. У односу на ранији период, примјетно је смањења броја запослених. Од укупног броја запослених 21 чине здравствени радници и то: 6 љекара, од чега 1 љекар опште праксе, 4 љекара специјалиста, 1 стоматолог и 15 медицинских техничара.

На рад Дома здравља утичу прописи и нормативи који су прописани од стране Министарства, а који у разуђеним и неразвијеним општинама као што је Рудо, додатно отежавају рад установе јер утичу на број запослених, који се смањује док се потребе на терену повећавају јер становништво стари. Значајан дио опреме која се користи је дотрајала и у догледно вријеме биће потребно извршити њену замјену. Поред велике удаљености, основни проблем за становништво представља и лоша саобраћајна повезаност (аутобуси на релацији Фоча-Рудо саобраћају само понедељком, сриједом и петком). Особе тежег имовинског стања и тежег обољења, из наведених разлога, не могу да осигурају адекватно праћење стања болести.

Од осталих установа које пружају примарну заштиту ту је и приватна апотека која становништво снабдијева лијековима.

Табела број 27 - Најопасније болести на подручју општине Рудо: број умрлих

Врста болести	2012	2013	2014	2015	2016
Болести крвотока	35	36	33	26	30
Тумори	5	12	9	9	8
Болести органа дисања	2	5	3	1	2
Болести органа за варење	1	1	3	1	2
Остало	9	9	7	7	6
Укупно	52	63	55	44	48

Извор: Дом здравља

Најчешћи узрочници смрти на простору општине Рудо током протеклих година на првом мјесту су болести крвотока које у структури умрлих за 2016. годину обухватају чак 62,5%, на другом мјесту су болести тумора и на трећем мјесту су остали узрочници.

Финансирање примарне здравствене заштите Дом здравља

Табела број 28 – Финансирање здравствене заштите

Извори финансирања	2012	2013	2014	2015	2016
Финансијско учешће фонда за здравствено осигурање	908.177	812.280	709.653	733.255	714.180
Финансијско учешће општине	-	25.000	30.000	27.504	40.000
Учешће корисника здрав. осигурања у покрићу дијела или укупног издатка	15.646	17.416	19.263	18.525	13.676
Учешће других извора	72.959	56.117	37.942	27.138	18.310

Извор: Дом здравља

Према подацима Фонда здравственог осигурања РС, 3.999 особа је у 2016. години на простору општине Рудо било покривено здравственим осигурањем што чини 52% становништва. Примјетан је пад од 7% у односу на 2012. годину али је битно напоменути да становници општине Рудо, запослени у Србији (Прибој), као и пензионери који су остварили пензију у Србији те чланови њихових породица, остварују здравствену заштиту у Србији.

Табела број 29 - Покривеност становништва здравственим осигурањем

РБ	Опис	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Носиоци осигурања	2906	2685	2808	2787	2754
2	Чланови породице	1369	1292	1321	1278	1245
3	Укупно	4275	3977	4129	4035	3999

Извор: Дом здравља

Социјална заштита

Носилац активности из домена социјалне заштите и социјалне политике у општини Рудо је ЈУ Центар за социјални рад којег је основала Скупштина општине Рудо 1994. године. Центар за социјални рад се налази у приземљу стамбене зграде. Заузима четири канцеларије, обухвата површину од 105м² и физички је приступачан особама у инвалидским колицима. Центар за социјални рад има укупно девет запослених радника и то један социјални радник, један правник, психолог, дефектолог, васпитач и 4 радника средње стручне спреме. Центру за социјални рад недостаје још један социјални радник како би се побољшао квалитет рада и благовремено рјешавали захтјеви.

Што се тиче техничке опремљености Центар за социјални рад располаже са два возила за теренске интервенције. У склопу активности Центра за социјални рад дјелује и дневно збрињавање дјеце и младих са сметњама у развоју. Малољетних лица без родитељског старања тренутно је пет. Дјеце ометене у физичком и психичком развоју регистровано је двадесет и двоје. Дјеца и млади са вишеструким сметњама свакодневно

бораве на дневном збрињавању у за то опремљеном простору старог дијела Дома здравља. Старачки домови, домови за незбринуту дјецу и друго, као виши нивои социјалне заштите, не егзистирају на подручју општине Рудо.

Када је у питању социјално-економски статус становништва општине Рудо онда се може рећи да је он изузетно тежак, општина спада у ред изразито неразвијених општина у Републици Српској, са великим бројем незапослених лица, што је узроковало повећани број социјално угрожених лица. Овако тешку ситуацију потврђује и тренд повећања корисника помоћи који се исплаћује преко Центра за социјални рад а чији је број у 2016. години био 514.

Табела број 30 - Видови помоћи који су исплаћени путем центра за социјални рад Рудо и број корисника помоћи за период 2012 до 2016

Врста помоћи		2012	2013	2014	2015	2016
Стална новчана помоћ	Број	109	110	121	123	129
	Износ (КМ)	89.766	86.757	94.196	102.220	105.719
Новчана накнада за помоћ и његу друге особе	Број	170	203	271	299	290
	Износ (КМ)	87.218	133.988	190.526	204.930	192.958
Једнократна новчана помоћ	Број	109	173	155	97	95
	Износ (КМ)	16.889	15.764	11.177	11.323	10.514
Укупно	Број	388	486	547	519	514
	Износ (КМ)	193.874	236.509	295.900	318.473	309.192

Извор: Центар за социјални рад Рудо

Број осталих корисника утврђених права из социјалне заштите се значајно мијењао посљедњих година, што је резултат сталног праћења стања, благовременог откривања потенцијалних корисника и њиховог информисања о могућности остваривања права и услуга из социјалне заштите. Међутим, због дјеловања изразито неповољних опште друштвених фактора све је више појединаца и породица које су се нашле у стању социјалне потребе. Посљедњих година се биљежи пораст броја радно способног становништва, без могућности запослења старосне доби углавном од 40-50 година. Самим тим очекивано се повећава број корисника права на једнократне новчане помоћи. Запажа се и усложњавање потреба ових корисника, због недовољних прихода слаби заштитна и васпитна функција породице, расте број лица која посежу за алкохолом и лица која су социјално искључена. Поред законски дефинисаних корисника, као корисници социјалне заштите јављају се и други појединци, односно породице којима је потребан неки вид помоћи и подршке. То су прије свега породице с проблемима у породичним односима, породице са члановима који имају проблеме на плану менталног здравља, породице у којима је дошло до неког вида насиља, породице са члановима који су овисни од алкохола, као и породице са четворо и више дјеце. Према успостављеној методологији и евидентирању корисника услуга Центра за социјални рад утврђени су сљедећи подаци:

Табела број 31 - Структура корисника услуга Центра за социјални рад за период 2012-2016

Године	2012	2013	2014	2015	2016
Број лица која остварују здравствено осигурање преко ЦСР	23	66	86	85	79
Број пунољетних лица смјештених у установе социјалне заштите	12	10	7	7	5
Број пунољетних лица стављених под старатељство	17	18	18	17	17
Бр. дјеце и младих са сметњама у развоју, корисника дневног збрињавања	10	10	10	10	10
Укупан број развода	1	4	2	2	3
Рјешавање брачних несугласица	2	3	2	3	2
Број жртава насиља	10	3	8	2	1
Једнократне новчане помоћи	109	173	155	97	95

Извор: Центар за социјални рад Рудо

На основу евидентираних потреба и проблема социјално угроженог становништва и процјене нових корисника на основу социјално економског стања на подручју општине, Центар за социјални рад планира потребна средства која исказује кроз буџетски захтјев за сваку годину. Буџет за 2016 годину износио је: 1.017.080 КМ (Извори: Буџет општине: 653.421КМ; Остали приходи: 22.659КМ; Министарство здравља и социјалне заштите: 341.000).

Осјетљиве/рањиве групе

Поред особа са сметњама у психо-физичком развоју, у осјетљиву категорију спадају и дјеца без родитељског старања. У претходном периоду Центар је петоро дјеце без родитељског старања смјестио у хранитељске породице и редовно врши надзор над спровођењем хранитељства. Пензионери и лица која су остала без сталног запослења, а нису регулисали пензију, такође су рањиве категорије становништва те Центар настоји да кроз једнократне помоћи пружи помоћ тој категорији становништва.

Становање

Укупан број стамбених објеката на подручју општине Рудо износи 3.676 од чега на објекте са једним станом отпада највећи број (око 79%) док на објекте са два стана отпада 18,66% што нам говори да већину објеката чине индивидуални објекти, а само двије зграде (0,05%) имају од 21-30 станова, што је знатно испод просјека Републике Српске (0,19%). Од укупног броја објеката нешто више од пола се користи само за становање (56,61%), али је забрињавајући податак да је преко 32 % објеката празно.

Посљедњих година, један дио повратничке популације обновио је индивидуалне стамбене јединице, уништене током рата, путем донација или властитим средствима. Обнова је израженија у руралним сеоским подручјима гдје су куће девастиране и уништене. Према интерним подацима са којима располаже општина Рудо изграђено је око 550 кућа на просторима повратничких насеља МЗ Стргачина, Сетихово, Миоче, Мрсово и Старо Рудо. Општина Рудо и Министарство за избјегла и расељена лица РС изградиле су зграду за смјештај породица погинулих бораца и расељених лица, а започело се са изградњом зграде за социјално угрожене породице.

Цивилна заштита

У Општинској управи Рудо цивилна заштита је организована у склопу Одјељења за општу управу друштвене дјелатности. Цивилна заштита у Општини Рудо је носилац готово свих активности заштите и спасавања људи и ствари на територији општине Рудо. Буџетом Општине планирају се годишња издвајања од 2% посебних средстава, од којих се 50% користи за предузимање превентивних активности, а 50% за опремање и обуку структура заштите и спасавања. Општина Рудо је 2016. године усвојила документ „Процјена угрожености од елементарне непогоде и друге несреће на територији општине Рудо“ у оквиру којег су идентификоване главне пријетње по људе и имовину на простору општине Рудо. Цивилна заштита у Општини Рудо је носилац готово свих активности заштите и спасавања људи и ствари на територији општине Рудо. Снаге за заштиту и спасавање на подручју општине Рудо чине: Општински штаб за ванредне ситуације, Професионалне и хитне службе (ватрогасци, медицинске, ветеринарске и друге службе), Повјереници заштите и спасавања, Јединице и тимови цивилне заштите које формира Општина, Штабови за ванредне ситуације и јединице и тимови за заштиту и спасавање које формирају привредна друштва и друга правна лица, Јединице, тимови и екипе ОО Црвеног крста, Јединице и тимови које формирају удружења грађана и друге невладине организације и Грађани.

Општински штаб за ванредне ситуације није опремљен и није довољно капацитиран да адекватно одговори у случају елементарних и других непогода.

Ризици од поплава

На подручју општине Рудо главну пријетњу од поплава представља изливање прије свега ријеке Лим, а потом и мањих ријека: Увац, Устибар и Поблаћница. Поплаве су обично сезонског и бујичног карактера. Сезонске поплаве су најчешће у прољеће, када се топи снијег са планина и у јесен када се поплаве везују за јесење кише. Од поплава је углавном угрожено пољопривредно земљиште и то око 200-300 хектара у долини Лима, као и 15-20 стамбених и других помоћних објеката. Задња већа, забиљежена поплава, задесила је општину Рудо 2010. године услијед изливања ријека Увац и Лим, када је причињена штета у 35 домаћинстава и иста

процијењена на 276.640 КМ, али се свакако не смије заборавити и велика поплава из 1896. када је тадашње Рудо (данас простор Старог Рудог) у потпуности поплављено и насеље измјештено на бријег. Највећи ризик од поплаве представљају хаварије на лимским хидроелектранама које су узводно стациониране на простору Републике Србија.

Ризици од земљотреса

На основу историјских података о земљотресима између 1800.-1900. године може се сматрати да није било појава врло јаких и катастрофалних земљотреса. У широј околини Рудог, у радијусу 60 км налазе се епицентри земљотреса магнитуде $M=4,0$, што приближно одговара јачини 6° МСК. На удаљености од 80 км је епицентар Трескавица са најјачим потресима магнитуде $M=6,00$. У периоду 1900.-1980. год. регистровано је више потреса чије су учесталости промјенљивих магнитуда $M = 2,9 - 5,4$. У ширем подручју Рудог највећи потрес догодио се 03.07.1967. године (епицентар село Луке, сјеверозападно од Вишеграда). Јачина потреса износила је $7-8^{\circ}$ МСК, односно магнитуде 5,1. Одрас овог земљотреса у околини Рудог износио је 4° МСК.

Ризици од пожара

Сви објекти на простору општине Рудо у самом граду се налазе у ризику од пожара (приватне куће, стамбене зграде, објекти мале привреде, друштвених дјелатности и индустријски објекти). Већина објеката, а нарочито високоградња има излазе за спасавање, ватро odporне спољне и носиве зидове, међу-спратне конструкције и др. Индустријски објекти су ниске грађевине које су посебно лоциране и заштићене оградом. Ширине улица задовољавају прописе у погледу проходности саобраћаја. Зелених површина у граду је довољно, у погледу заштите од пожара. Веће количине запаљивих материја се налазе у индустријским објектима, трговинским објектима и објектима намијењеним трговинским дјелатностима. Према хидрографским подацима општина Рудо је највећим дијелом покривена природним изворима воде за гашење – рјечицама и ријеком Лим која протиче кроз већи дио општине. На градском водоводу уграђени су хидранти.

На подручју општине Рудо јављају се пожари на отвореном простору изазвани на: пољопривредним културама, ниском растињу, шумама, депонијама смећима и контејнерима. Пожари у стамбеним и индустријским објектима најчешће су изазвани: људском непажњом, несавјесним радом у производњи, неисправним електро инсталацијама, услед појаве техничке неисправности одређених машина, уређаја и других средстава, као и појавом природне непогоде и др.

Ради спровођења превентивних активности у области заштите од пожара, као и гашењу пожара и спасавању људи и имовине угрожених пожаром, учествовању у спрјечавању и сузбијању других елементарних несрећа и спасавању људи и имовине у овим несрећама у оквиру Ватрогасног друштва Рудо основана је Добровољна ватрогасна јединица. Добровољна ватрогасна јединица је организована као ватрогасно одјељење са 14 ватрогасаца, активних чланова стручно способних за гашење пожара од чега су 5 стално запослена (старјешина и четири професионална ватрогасца). Планом заштите од пожара за општину Рудо, као и Одлуком о унутрашњој организацији и формацијском саставу, предвиђено је да ова јединица поред старјешине, има шест професионалних и шест добровољних ватрогасаца, како би адекватно могла одговорити свим изазовима по питању организовања и спровођења противпожарне заштите на подручју општине. Ватрогасно друштво Рудо још увијек није довољно опремљено како би одговорило на захтјеве за брзо и адекватно дјеловање у случају пожара. Разуђеност општине, даљина и неприступачност терена су основни изазови који захтијевају додатну опрему. Недостаје им униформа, ватро заштитна одјела, напртњаче и др. Ова јединица не посједује опрему за спасавање у случају елементарне непогоде, саобраћајних удеса и др. У плану им је да изврше набавку опрему за сервисирање пп апарата.

Процјена угрожености шума од пожара

Према овим подацима и примијењеним параметрима шуме ШГ „Панос“ Вишеград – Шумска управа Рудо (шуме на територији наше општине) спадају у категорију средње угрожености са 380 поена. Према процјени нема издвојених одјела посебно угрожених од пожара. У случају евентуалног пожара ријечни капацитети могу послужити као сигурни извори воде за гашење пожара. ШГ „Панос“ Вишеград – Шумска управа Рудо које газдује шумама на територији општине Рудо, обавезно је да набави и ускладишти одређена средства за гашење шумских пожара према Плану заштите од пожара за општину Рудо, као и према сопственом Плану заштите од пожара донетом унутар предузећа.

На простору општине у периоду од 2013-2016 године регистровано је укупно 66 пожара. Највећи број пожара отпада на ниско растиње и на ливадама (33%), шумске пожаре (21%), и пожаре на димњацима (18%). Највећи пожар у посљедњих 5 година десио се на територији Раванци, Дуђилова Варда, Шарени Камен у 2015. години када је изгорела површина од 124ха. и 2012. године, такођер, на Варди када је изгорела површина од 65 ха.

Подаци о осталим елементарним непогодама карактеристичним за Рудо

Општина Рудо се налази у ризику од сљедећих елементарних непогода: снијег, магла, град, олујни вјетрови, и клизишта. Највише сњежних падавина на подручју општине Рудо јавља се од мјесеца новембра до марта. На подручју наше општине има око 50 сњежних дана али се снијег много више и дуже задржава у планинским предјелима општине. Проблем за становништво представља нагли пад великог сњежног покривача, његово нагло топљење као и поледица која може изазвати проблеме у саобраћају. Појава густе магле усљед близине ријеке Лим и језера у Сетихову, такође, представља велики проблем у зимским данима. Клизишта на територији општине Рудо представљају проблем по путну и другу инфраструктуру. Честа појава клизишта разара асфалтне и друге путеве што отежава путну комуникацију на појединим дјеловима наше општине. Осим путне мреже клизишта, представљају проблем и по стамбене и друге објекте који се налазе у непосредној близини клизишта. На простору општине Рудо регистрована су клизишта на сљедећим локалитетима: Мокронози, Плема, Стргачина, Бијело Брдо и Штрпца. Према подацима општинских служби, у току 2010. године евидентирано је око 50 клизишта насталих усљед великих падавина.

Општину Рудо је 2014. године захватило невреме у виду олујног вјетра, града и кише које је проузроковало материјалну штету на воћњацима, пољопривредним усјевима, грађевинским објектима и путевима. Од укупно 166 поднесених захтјева за штету, од стране Општинске комисије усвојена су 145 захтјева. По обрађеним захтјевима на име накнаде штете исплаћено је укупно 99.965 КМ из Буџета општине Рудо. На подручју општине Рудо не постоји противградна станица.

Социјална, имовинска и лична сигурност грађана

На подручју општине Рудо од 2012-2016. године евидентирана су укупно 192 кривична дјела. Од укупног броја, на кривична дјела из области општег криминалитета отпада 95,83%, на кривична дјела из области привреде 3,12% док је само 1,04% кривичних дјела из области против безбједности саобраћаја. Полицијска станица Рудо у протеклом периоду није евидентирала тежа кривична дјела из области имовинских деликата, крвних и сексуалних деликата. Уопштено, сагледавајући све битне факторе који детерминишу стање безбједности у једној средини, стање криминалитета на подручју Рудог за наведени период може се оцијенити као задовољавајуће.

Због миграција становништва, посебно сезонских од стране повратничке популације, велики број индивидуалних стамбених објеката је ненастањен и незаштићен. Ово повећава опасност од појаве имовинских деликата. Позиција Рудог са становишта граничења са Србијом и Црном Гором и путног правца који повезује Нови Пазар са Сарајевом, додатно је значајно са становишта безбједности и у погледу опасности од кретања илегалних роба и лица.

Цивилно друштво (невладине организације)

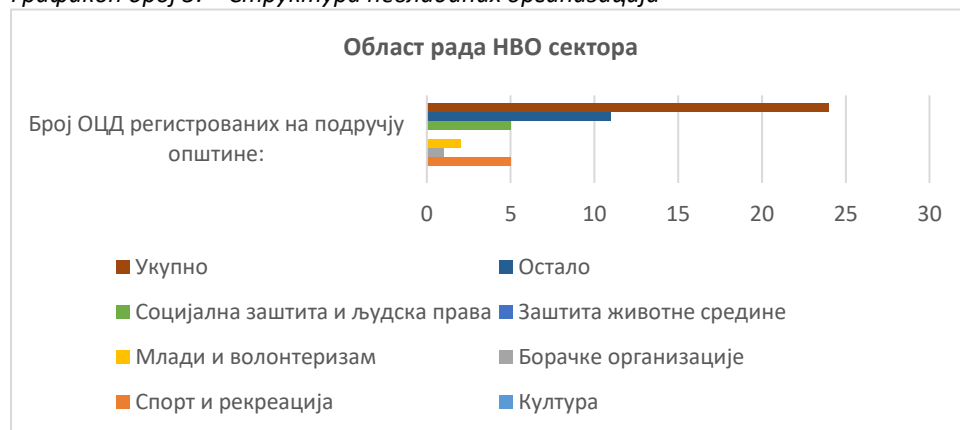
На простору општине Рудо регистровано је 28 удружења, од чега је 16 удружења активно. Удружења обављају различите врсте послова и активности, од пружања помоћи члановима удружења каква су удружења бораца и пензионера, пружања услуга родитељима (Дјечија играоница Невен), до удружења која осигуравају стручну помоћ у одређеној области као што је Удружење произвођача малине "Малина" Рудо. Највећи број НВО-а дјелује у области социјалне заштите и људских права, спорта и рекреације. Велики број удружења нема специфичну одредницу у којем сектору дјелује и ради. Осим пар удружења која се финансирају из других извора, већина се финансира из буџета Општине па је и обим њиховог рада мањи.

Општина је до 2018. додјеливала средства путем јавног позива на основу потписаног споразума између Скупштине општине, Начелника општине и НВО-а. Почетком 2018. године Скупштина је усвојила ЛОД методологију по којој ће убудуће додјеливати средства за НВО-е путем јавног позива. Директно се средства додјељују Општинској борачкој организацији и Општинској организацији Црвеног крста. Општина је 2017. директно додјелила 77.000 КМ, а путем јавног позива 65.000 КМ. У посљедње три године евидентан је раст издвајања за цивилни сектор. Сарадња са НВО сектором помогла је у привременом рјешавању проблема

недостатка организоване бриге и смјештаја особа са потешкоћама у развоју, која је временом институционализована у Центар за дневни боравак дјеце и младих у Рудом, а помогла је и у организовању садржаја за дјецу предшколског узраста и то обезбеђивањем подршке отварању дјечије играонице Невен.

„Сајам домаћих производа-Рудо“ је, такођер, једна од иницијатива која се спроводи захваљујући широј сарадњи општине, представника НВО-а, институција и приватног сектора, коју од 2015. године, спроводи Организациони одбор састављен од 20-так представника свих сектора. Општина је двије године финансијски помогла реализацију сајма, који је подржан је и од других донатора.

Графикон број 5. – Структура невладиних организација

Кроз грант, општина додјељује средства за сљедеће области: екологија, цивилно друштво и култура. Број НВО-а које су финансиране из буџета Општине кретао се од 9 (2012) до 14 (2017).

Табела број 32 - Преглед најактивнијих удружења

Бр	Назив ОЦД	Тематска област у којој дјелује (сектор)
1	ЦОД Луна	Демократија и људска права , Локални развој Женско предузетништво, Едукација
2	Удружење дјеце и младих са посебним потребама Нада	Помоћ и подршка особама са потешкоћама у развоју
3	Удружење жена Ева	Економско оснаживање жена и локални развој
4	Савјет младих Рудо	Омладински сектор
5	Удружење родитеља са четворо и више дјеце	Помоћ вишечланим породицама
6	Удружење пензионера Рудо	Помоћ пензионерима
7	Удружење произвођача малине „Малина“ Рудо	Подршка малинарима

ЗАКЉУЧЦИ

- Основно и средње образовање на простору општине Рудо организовано је у старим објектима па је неопходно радити на енергетском утопљавању;
- Средње образовање није усклађено са потребама тржишта рада. У складу са економским активностима постоји потреба за кадром из области пољопривреде, туризма и предузетништва док СШЦ производи кадрове економске струке, машинско-електротехничке струке и возаче. Неопходно је мијењати уписну политику школе;
- Потребно је извршити реконструкцију велике сале са сценом ЈУ Центар за културно просвјетну дјелатност „Просвјета“ и опремити је савременијом опремом;
- Потребно је ријешити проблем гријања у Спортској дворани и извршити реконструкцију трибина на градском стадиону;

- Неопходно је извршити набавку нове и занављање старе опреме у здравству, радити на рјешавању проблема који су узроковани разуђеношћу општине и правилницима који регулишу здравствену заштиту;
- Због неповољне демографске структуре, односно старења становништва, повећава се број корисника социјалних давања посебно старим и болесним лицима која живе сама;
- Велики број стамбених објеката је празан (32%) или се користи повремено;
- Цивилна заштита је добро организована али је неопходна набавка опреме и изградња људских капацитета. Идентификоване су пријетње од: клизишта, олујних вјетрова, бујичних вода, поплава и града;
- Социјална, имовинска и лична сигурност грађана је задовољавајућа. Идентификоване су двије основне пријетње и то: по имовину због великог броја празних објеката и по општу сигурност ради могућности кријумчарења људи и имовине због близине границе;
- Општина има добру сарадњу са НВО-има. Потребно је јачати људске ресурсе и промовисати већу укљученост у рад НВО-а и пружити подршку пројектима који се финансирају из других извора.

2.1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга

Стање саобраћајне инфраструктуре

Подручје општине се налази на периферији значајних саобраћајних токова Републике Српске, Републике Србије и Републике Црне Горе. Рудо је у коридору једне од најзначајнијих републичких лонгитудалних саобраћајница магистралног пута М-5 Сарајево-Рудо-Вишеград-Ужице и даље до бугарске границе. Тако је обезбеђена доступност општине Рудо важним центрима Републике Српске, Федерације БиХ, Републике Србије и Републике Црне Горе. Веза са магистралним путним правцем се остварује преко два регионална пута, и то:

- Преко регионалног пута Р-467 (Бродар/ мост на Дрини-Рудо), дионица на територији општине Рудо у дужини 23,67 км, који се са магистралног пута М-5 спаја на мосту на Дрини, Бродару и
- путем регионалног пута Р-449 (Добрун-Увац-Устибар-Рудо), дионица на територији општине Рудо у дужини 28,66 км, који се спаја са напријед наведеним магистралним путем у Добруну .

Најзначајнија саобраћајница у путној мрежи свакако је Регионални пут Р 449 који се протеже кроз читаву територију општине и са њим је општина повезана са сусједним општинама као и са центрима мјесних заједница. Коловозни застор је асфалтна подлога лошег квалитета.

Путне комуникације на територији општине Рудо

Одлуком о разврставању путева на подручју општине Рудо (Службени гласник општине Рудо, бр:5/12), путеви на подручју општине Рудо разврставају се на регионалне путеве, локалне путеве са градском уличном мрежом и некатегорисане путеве (шумски, пољски, путеви на насипима одбране од поплава, прилазни)

Уличну мрежу у самом граду чине 27 улица које су асфалтиране, изузев дијелова улица: Др. Ђалића и Лимска улица цијелом дужином. Стање асфалтираних улица у граду је задовољавајуће изузимајући Улицу краља Петра I ослободиоца (од цркве до краја улице) гдје је потребна реконструкција исте.

Што се локалних путева тиче, Одлуком Скупштине општине Рудо на подручју општине утврђено је 10 локалних путева укупне дужине 58 км.

На подручју општине Рудо заступљено је и 66 некатегорисаних путева који су углавном са макадамским или земљаним застором.

Изградња, реконструкција, одржавање и заштита јавних путева врши се у складу са Програмом управљања, грађења, реконструкције, одржавања и заштите улица, локалних и некатегорисаних путева на подручју општине Рудо, који се доноси и усваја сваке године.

Од укупне дужине свих локалних путева (58 километара) асфалтирано је 60,70 %, док је остатак прекривен макадамском подлогом због чега је неопходно додатно радити на асфалтирању и развоју путне мреже на простору општине Рудо.

Стање саобраћаја на територији општине Рудо

Превоз путника на територији општине Рудо обављају два предузећа: "Балкан-транс" д.о.о. Рудо и Аутопревозник А.Д. „Јањушевић“ из Прибоја, Република Србија. "Балкан-транс" д.о.о. обавља превоз путника три пута седмично на релацији Милановићи-Рудо-Милановићи и на релацији Рудо-Фоча-Рудо (међуопштинска линија). Аутопревозник А.Д. „Јањушевић“ из Прибоја Србија обавља превоз путника на међународној линији Рудо-Прибој која се одвија сваким даном. Ванлинијски превоз ученика у 2016. години на релацији Милановићи-Рудо-Стргачина обављао је предузетник Ђировић Милован. Избор пријевозника за ванлинијски превоз ученика сваке године врши се према одредбама Закона о јавним набавкама.

На подручју општине Рудо у 2016. години регистровано је 10 такси пријевозника, а Одлуком о јавном превозу лица и ствари и такси превозу, регулисано је да на територији општине може бити регистровано максимално њих 15. На подручју општине Рудо регистрована је једна Аутошкола „Голуб“.

Повезаност општине Рудо са сусједним општинама и регионалним центрима није на задовољавајућем нивоу. Не постоје директне линије са Сарајевом нити са сусједним општинама у регији. Повезаност центра општине са осталим мјесним заједницама је лоша, а са појединим МЗ не постоји директна веза.

На подручју општине Рудо поштански саобраћај се одвија путем три јединице поштанске мреже и то: 73260 Рудо, 73263 Бијело Брдо и 73265 Увац. Пошта Рудо као и подручне поште послују у оквиру Радне јединице за поштански саобраћај Фоча, са којом се сваки други дан у седмици врши размјена поштанских пошљики. Поред традиционалних поштанских услуга, у поштама се обављају и услуге платног промета, упутничког промета, пост-нет упутнице, разне уговорене услуге, продаја хартија од вриједности.

Стање електро-енергетске мреже

На подручју општине Рудо, без напајања електричном енергијом су насељена мјеста: Шахдани, Трбосиље и Опутница у МЗ Стргачина и Бишевићи у МЗ Мрсово. У току је пројекат електрификације насељених мјеста у МЗ Стргачина (Шахдани, Трбосиље и Опутница) у дужини 6450м далеководне мреже и 4200м ниско напонске мреже за 24 повратника, а након електрификације ових мјеста очекује се већи број повратника. Број жалби потрошача на квалитет напајања електричном енергијом је незнатан.

Табела 33 - Стање електро-дистрибутивне мреже на подручју општине

Опис	2012	2013	2014	2015	2016
Дужина електро мреже:					
-На високом напону - m	109723	110529	110529	110529	110829
-На ниском напону - m	310307	314207	314207	3014807	317007
Дужина реконструисане ел. мреже:					
На високом напону- m	500	700	500	4200	600
-На ниском напону- m	7400	7800	11100	6700	11400
3.Дужина изграђене ел.мреже:					
На високом напону - m	800				300
На ниском напону - m	3900		600		2200

У наредном периоду у плану је реконструкција далековода Гојава – Увац. Реконструкција има за циљ смањење пада напона у средње напонском 10кВ воду, а тиме се поправљају и напонске карактеристике у дистрибутивној мрежи ниског напона. У Увцу, гдје је стациониран већи број пословних објеката, јавља се проблем непостојања електричне инфраструктуре која би омогућавала проширење производних капацитета.

Табела 34 - Број купаца/потрошача електричне енергије

Опис	2012	2013	2014	2015	2016
1. на високом напону	2	2	2	2	1
2. на ниском напону	3352	3401	3433	3475	3450
Укупно	3354	3403	3435	3477	3451

ЕД Пале, пословница Рудо

Јавна расвјета

Јавна расвјета у Рудом, у урбаном дијелу, покрива око 95% територије. Јавна расвјета није постављена у Улици др. Чалић, Улици Николе Гардовића и дијелу Улице проте Славка Поповића. Центри мјесних заједница покривени су јавном расвјетом, изузев Мрсова и Мокронога гдје је јавна расвјета постављена на спомен обиљежје, односно школско игралиште. Општина је у 2017. години извршила поставку нове расвјете, која омогућава рационалнију потрошњу. Фирма из Бања Луке „Елнос“, која је изабрана на тендеру, извршила је замјену и уградњу укупно 440 ЛЕД свјетилки. Укупна вриједност инвестиције износи 274.950 КМ, а иста ће бити отплаћивана кроз мјесечне рате, наредних 89 мјесеци, из уштеде ел. енергије, која ће бити остварена коришћењем ЛЕД технологије. Укупна издвајања на годишњем нивоу за уличну расвјету општине Рудо износила су 42.000,00 КМ. Поред замјене и уградње нових свјетилки, ова фирма ће током отплатног периода и у гарантном року од 2,5 године након отплате, бити задужена и за одржавање расвјете на простору општине Рудо. У плану је проширење и постављање ЛЕД расвјете у Јелићима, Устибру, Штрпцима – Анџићи, Рудом-ул. Проте Славка Поповића и у Гардовићима и Мрсову.

Стање телекомуникационе инфраструктуре

Технички капацитети и понуда компаније Мтел-а на подручју општине Рудо омогућавају коришћење услуга из области фиксне и мобилне телефоније, интернета, дигиталне телевизије и преноса података. Општина је у потпуности покривена 3Г/2Г сигналом мобилне мреже, а у континуитету се улаже и у имплементацију и развој ИПЛПМС, ФТТХ И ВДСЛ технологија с циљем пружања најсавременијих услуга интернета, преноса података и ИПТВ-а. То значи да је становништву општине Рудо омогућена комуникација по највишим стандардима, а привредним субјектима створени предуслови за развој бизниса.

Информисање

У склопу ЈП Информативни центар Рудо, чији је оснивач општина Рудо, егзистира телевизија Рудо. Програм телевизије је информативног и забавно-умјетничког карактера, а врши се и реемитовање програма других телевизијских кућа. У Информативном центру је запослено пет радника и исти располаже са значајним уређајима и опремом. Општина Рудо финансира рад овог јавног предузећа. Потребно је унаприједити рад предузећа посебно у дијелу продукције новог садржаја од стране ове куће, као и размотрити његов положај у односу на најављени процес дигитализације.

Поред телевизије Рудо, грађани су у могућности да прате и програме телевизије Републике Српске и телевизије БиХ, мада сигнали ових информативних кућа нису одговарајући за квалитетно праћење програма на територији цијеле општине. Један дио територије покривају и сигнали радио и телевизијских кућа из сусједне државе Србије и Црне Горе.

Значајније одлуке донесене од стране органа власти локалне управе објављују се у Службеном гласнику општине Рудо, који је доступан значајном броју институција и грађана. Општина Рудо посједује своју веб страницу на којој објављује службене гласнике, све важне одлуке, акта и информације од значаја за грађане. Општина Рудо води и своју фејсбук страницу.

Комунална инфраструктура

Водовод

Основу дистрибутивне градске мреже чине цјевоводи:

- Зова I о 80
- Зова II о 100 и
- Градина о 300.

Пројектовани капацитет укупног водоводног система је 38, 5 л/с на чије остварење велики утицај има ниво падавина у току године. Дужина градске водоводне мреже износи 6000 м. На градску водоводну мрежу 2005. године је након изградње прикључен цјевовод у дужини од 3200 м за приградско насеље Старо Рудо и Обрвену. На територији града 2012. године комплетно је замијењена секундарна и примарна водоводна мрежа постављањем нових ПЕХД цијеви пречника 25 мм-225 мм. На примарној мрежи су постављене нове шахте са поклопцима од ливеног жељезног челика и извршена је замјена вентила и фазонских комада. На секундарној мрежи су, такођер, постављене шахте са поклопцима од лима дебљине 4мм, замијењени вентили и фазонски комади и извршено је постављање водомјера.

Градском водоводном мрежом газдује Комунално предузеће „Услуга“ а.д. Рудо. Градска водоводна мрежа сем ужег градског језгра обухвата и приградске дијелове (Гојава, Старо Рудо, Обрвена) и простира се до Соколовића са тенденцијом проширења до Мрсова. Грађани током цијеле године имају довољну количину воде за своје потребе. Што се тиче водоводних мрежа на територији мјесних заједница то су углавном индивидуалне водоводне мреже које одржавају сами грађани мјесних заједница. Изузетак је водовод у МЗ Увац којег одржава Комунално предузеће „Услуга“ а.д. Специфичност овог водовода је и то да је водоводна мрежа власништво МЗ Увац, пошто је иста 1987. године рађена средствима мјесне заједнице, а вода коју користе, долази из сусједне општине Прибој. Ова водоводна мрежа је стара и дотрајала, због чега су губици велики (преко 20%).

У послеријатном периоду, донаторским средствима урађени су и водоводи за МЗ Бијело Брдо, Штрпци и Стрџачина. Мјесна заједница Увац највећим дијелом користи воду прибојског водовода. У осталим МЗ становништво користи сопствене водоводе и изворишта. Снабдијевање становништва водом је на задовољавајућем нивоу, али је изражен проблем газдовања и одржавања водоводних система. Мали број корисника по мјесним заједницама је формирао одбор за воду и успоставио систем наплате и одржавања водовода. Додатан проблем је скупо одржавање водовода.

Донаторским средствима у Миочу је 2017. године изграђен нов резервоар капацитета 27 м³, који је повезан са старим резервоаром како би се повећао капацитет водовода. У Штрпцима на водоводу Запада, који је рађен 2013. године, стављена је цијев фи 80мм у дужини од око 300 м. У Анџићима су 2014. године постављене цијеви дужине 220 м фи 90.

На подручју општине Рудо има 866 потрошача са јавног водовода од чега су 33 радне организације, 41 приватне фирме, 570 домаћинстава и 222 кућна савјета. Просјечна цијена воде је 0,60 КМ/м³ без ПДВ за физичка и 1,5 КМ/м³ за правна лица у Рудом и на Увцу. Трошкови одржавања канализације износе 50% цијене воде у Рудом. Процент наплате услуга водоснабдијевања у 2016. износио је од 75-80 %. Контрола квалитета воде у градском водоводу се врши редовно – једном мјесечно. Хлоринатор је уграђен у резервоар Зова 2, док се хлорисање воде на извориштима Зова 1 и Градина врши ручно на изворишту, тако да је и са те стране гледано, вода хигијенски исправна у хемијском, физичком и бактериолошком погледу. Програм санитарне заштите није урађен ни за једно извориште. Комунално предузеће отежано послује, због недовољне наплативости и разуђености општине.

Канализација

Први канализациони систем је урађен 1961. год. са гравитационим начином канализације отпадних вода, без изграђеног главног колектора, уз директно испуштање отпадних вода у реципијент преко секундарних колектора са испустима у ријеку Лим. Постојећи колектор и канализациона мрежа у дужини од 17 км у ужем градском подручју чине канализациони систем. Шире подручје урбаног насеља није покривено овим системом. Већи дио канализационе мреже је изграђен од бетонских цијеви и недовољно је капацитета због чега се јављају проблеми у раду система у виду честих зачепљења и изливања фекалија. Кроз град пролази један колектор који има два крака. Један крак главног колектора није довршен. Тренутно отпадне воде на овом краку, у дужини од око 120 м, површински се допремају до ријеке Лим. Не постоје таложници нити пречишћивачи, већ се отпадне воде директно улијевају у ријеку. Ово утиче на то да санитарни услови нису задовољајући и да се током љетњег периода на подручју града шири непријатан мирис из колектора, а постоји и висок степен опасности од ширења заразе услед отворености колектора.

На постојећи колектор прикључено је 530 домаћинстава. У претходном периоду није било значајније реконструкције градске канализационе мреже, па је опште стање исте лоше. У приградским насељима: Росуље, Устибар, Пребидоли и Гојава урађена је канализациона мрежа од ПВЦ материјала. Канализациону мрежу на подручју општине Рудо одржава Комунално предузеће „Услуга“ Рудо а.д. док су канализационе мреже на подручју мјесних заједница индивидуалне и њих одржавају сами грађани. Канализациону мрежу чине цијеви различитих профила до бетона, керамике и пластике. Број уличних сливника је 32, а количина отпадних вода на годишњем нивоу износи око 47.000 м³.

Стање административних услуга

Рад Општинске управе Рудо организован је у складу са Законом о локалној самоуправи Републике Српске, Статутом Општине, Пословником о раду Скупштине и другим интерним актима.

Послови у Општинској управи Рудо организују се у оквиру одјељења и одсјека, који чине јединствен процес рада у Општинској управи и обављају се у оквиру двије основне организационе јединице: Одјељења за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове и Одјељења за општу управу и друштвене дјелатности.

Стручни послови за потребе Скупштине општине и Начелника општине, који се врше ван образованих одјељења, а у циљу оптималног и економичнијег коришћења ресурса, обављају се у Стручној служби Скупштине општине и Начелника општине.

Пријем и обрада захтјева физичких и правних лица организовани су највећим дијелом путем Шалтер сале у склопу Одсјека за пружање услуга грађанима у оквиру Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности. Путем Инфо пулта у Шалтер сали и путем званичне интернет странице и фејсбук странице Општине Рудо пружају се информације грађанима. Рад општинске службе је модернизован. Општина поседује информатичку опрему која је увезана на заједнички сервер и путем интернета, а врши се и редовна едукација запослених. Општинска управа поседује софтвере за финансије и матични уред.

У Општинској управи Рудо запослено је укупно 37 радника, од чега 20 жена и 17 мушкараца. Од укупног броја запослених 34 су службеници и намјештеници и 3 функционера. У односу на укупан број запослених највећи проценат чине високо образовани радници са ВСС (24), 2 ВШС и 11 са средњом стручном спремом. Општинска управа у складу са новим законом има вишак од 7 радника, који је неопходно ријешити до јуна 2019. године.

ЗАКЉУЧЦИ

- Општина Рудо због разуђености и поред константног улагања и даље мора радити на развоју путне инфраструктуре (асфалтирање локалних путева и одржавање некатегорисаних путева). Неопходна је реконструкција улица у граду;
- Снабдијевање електричном енергијом је задовољавајуће али је неопходна електрификација у повратничким мјесним заједницама, у Бишевићима који припадају МЗ Мрсово. Потребно је и извршити реконструкцију далековода Гојава – Увац;
- Водоводна мрежа у урбаном дијелу Рудог је реконструисана. Неопходна је реконструкција водовода у Мјесној заједници Увац и потребно је радити на газдовању сеоским и мањим водоводима;
- Канализациони систем је потребно реконструисати, главни колектор довршити и обезбедити пречишћиваче како би се спријечио излив отпадних вода директно у ријеку Лим. Одвод отпадних вода је, такође, са мноштвом проблема због старости канализационог система, дотрајалости и нераздвојености одвода оборинских и канализационих вода;
- Није развијена канализациона мрежа у центрима мјесних заједница;
- Јавна расвјета је развијена посебно у ужем градском језгру јер је извршена поставка ЛЕД расвјете. Потребно је проширити мрежу јавне расвјете;
- Стање административних услуга локалне самоуправе је на задовољавајућем нивоу али је неопходно и даље улагање у замјену савременијим техничким средствима те је потребно ријешити проблем вишка запослених.
- Лоше стање у погледу јавног транспорта неопходно увести мјере које ће утицати на унапрјеђење саобраћаја и повезаности општине Рудо са општинама у регији (Вишеград) и са већим центрима (Сарајево, Бања Лука).
- Нередован ПТТ саобраћај.

2.1.6. Стање животне средине

У Просторном плану Републике Српске општина Рудо се убраја у подручје са квалитетном животном средином каква су шумска подручја, подручја са природном деградацијом, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, ловна и риболовна подручја, ливаде и пашњаци. Ово су подручја са веома малим утицајем на животну средину те је стога неопходно одговарајућим мјерама умањити постојећи (локализован) притисак. Рудо заједно са општинама Рибник, Мркоњић Град, Шипово, Кнежево, Котор Варош, Челинац, Хан Пијесак, Соколац, Рогатица, Вишеград, Чајниче, Фоча, Гацко, Билећа, Невесиње, Љубиње и Требиње спада у категорију општина са мањим укупним оптерећењем животне средине. За ова подручја треба обезбиједити рјешења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја, односно, увећавају позитивни као компаративна предност у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

Стање ваздуха

Анализа оптерећености ваздуха урађена је на основу веома малог броја мјерних података, из разлога, што у досадашњем периоду, нису вршена континуирана мјерења у погледу утврђивања стања квалитета ваздуха, буке и физичко хемијског састава ријеке Лим. На основу теренског увида, а у односу на низак ниво индустријских капацитета који врше емисије у ваздух, може се констатовати да ово подручје с еколошког аспекта још увијек није оптерећено. Окосница простора су ријека Лим, пољопривредне површине и шуме.

Регионални пут Р 467 Хан Пијесак - Рудо који прати долину ријеке Лим, њеном десном обалом, представља линијски извор емисија саобраћајног загађења. Фреквенција саобраћаја је мала те као извор загађења ваздуха није ризична. Мјерење концентрација загађујућих материја у ваздуху вршено је на локацији, унутар обухвата ХЕ „Мрсово“, за период од 01. априла 2013. год. до 02. априла 2013. године. Упоредивањем са граничним вриједностима, границама толеранције, толерантним вриједностима и циљним вриједностима, које су прописане Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха (Сл. гл. РС бр. 124/12), констатовано је да ваздух није оптерећен загађујућим материјама. Највећи потенцијални загађивачи лоцирани су у урбаној зони града Рудо у зимским мјесецима, када су активна многобројна ложишта на чврсто и течено гориво.

Један од корака на путу постизања дугорочно доброг квалитета ваздуха представља пројектовање и изградња централног система гријања у урбаном дијелу града, изградња индустријских постројења изван стамбених подручја, реализација мјера енергетске ефикасности (утопљавање објеката, замјена котлова на чврста горива за котлове на пелет), успостављање заштитних - зелених појаса око индустријских објеката.

Стање шумских екосистема

Шумско земљиште на подручју територије општине Рудо, заузима површину од 19.260 ха што представља 60% територије. Према подацима преузетим из Шумско привредне основе за приватне шуме на подручју општине Рудо (важност 2007-2016 година), приватне шуме на подручју општине заузимају површину од 2.932,5 ха. Када су у питању приватне шуме, њихова структура није најповољнија. Наиме, најдоминантнији су дрвни сорти менти мање вриједности. Структура шума на руђанском шумско-привредном подручју није најбоља. На високе шуме са природном обновом (економски највједније) отпада само 39,3% укупног шумског земљишта а учешће осталих мање вриједних категорија шума је велико. Најзаступљенија врста дрвета је буква, па онда слиједи црни бор, јела-смрча, храст, а остале врсте су заступљене незнатно. Букове састојине су презреле, мање економски вриједне са доминантним огрјевом као дрвним сорти ментом. Шуме се простиру на значајној површини и над њима надзор врши Јавно предузеће „Шуме Републике Српске“ ад Соколац, односно Шумско газдинство „Панос“ Вишеград, коме припада Шумска управа Рудо.

Табела број 35 - Преглед обрасле шумске површине

Временски период	2012	2013	2014	2015	2016
Вриједност у хектарима	19269	19269	19269	19269	18782

Републички завод за статистику РС

Табела број 36 - Категорија шума на подручју општине Рудо

Категорија шума	Четинари м ³	Лишћари м ³	Укупно ха
Високе шуме са природном обновом	732461	1055494	7562,75
Високе деградиране шуме	5744	155479	997,20
Шумске културе	104053	10638	709,70
Изданачке шуме	5301	304801	5520,37
Укупно	847559	1526412	14790,02

Извор: показатељи произишли из премјера шума 2002. године

Шуме и шумско земљиште су врло значајни природни ресурси и потенцијали развоја општине Рудо те их као такве најприје треба чувати и штитити. Површине под шумом, које су уједно и највеће на простору општине Рудо, би у наредном периоду требало ревитализирати и рекултивирати како би се тиме поправио њихов биолошки и привредни значај. Шумске голети би требало ревитализирати у површине са засадима смрче, јеле и црног бора јер на подручју ове општине је то могуће и успјешно изводљиво.

Стање у погледу водних ресурса

Територија општине Рудо, има релативно густу хидрографску мрежу, која је у односу на тип мреже, условљена геолошком грађом терена. Велики број мањих и већих површинских токова и извора је равномјерно распоређен по читавој територији општине. Површински токови и извори представљају директне или индиректне притоке Дрине, а то значи да припадају Обласном сливу ријеке Саве. На терену општине Рудо, издвојено је једанаест ријечних сливова. У ужем смислу, осам ријечних сливова припада ријечном сливу ријеке Лим, два су у сливу ријеке Црни Рзав а један је у директној вези са ријеком Дрином.

Окосницу мреже чини ријека Лим, као главна ријека на подручју општине, са већим притокама ријека Увац, Побраћница, као и ријеке Радојна и Сућеска. Њихове долине, предодредиле су лонгитудиналне саобраћајне правце повезивања са дубином територије, дуж којих су формирана рурална насеља. Заједничка карактеристика је, да су сви стални токови, бујичног типа, дубоко усјечених и стрмих долина. Лим располаже великом количином воде и по квалитету воде спада у II категорију. Водостај ријеке Лим је промјенљив током године (највиши водостај је у мјесецу фебруар-март и мјесецу октобар-новембар, најнижи водостај је у мјесецу јануару и августу) утицајем природе, а водостај се свакодневно мијења због режима хидроелектрана Потпећ, Бистрица и Кокин Брод. Степен загађености притока ријеке Лим је веома мали и могу се сврстати у I категорију чистих ријека, а водостај им зависи од хидро режима, и углавном је флувијалног карактера. Подручје општине располаже ресурсима питке воде посебно на обронцима Варде, у просторима Бијелог Брда и подножју Бића. Посебан куриозитет, туристичка атракција и географски феномен је рјечица Крупица у непосредној близини насеља Старо Рудо за коју се сматра да је најкраћа ријека у Европи, чија је дужина од извора до ушћа (крашко врело) 400м.

Општина Рудо располаже и са веома значајним количинама подземне воде која, такође, може бити веома значајан развојни потенцијал уколико се њено газдовање врши у духу одрживог развоја. Маса кречњака као колектора подземне воде окружене су водонепропусним стијенама те представљају повољне природне услове за формирање значајних количина воде у стијенама пукотинско – карстне порозности. Дио таквих вода захваћен је за водоснабдијевање становништва а анализе показују да су воде доброг квалитета. Тренутно се водоснабдијевање врши са слиједећи изворишта:

- Зова I, са издашношћу у минимуму 4-5 л/с, средња издашност је око 15 л/с
- Зова II или Бегова вода, минималног протицања 4-5 л/с
- заједничко извориште са општином Прибој (Сјеверин) са захватањем око 6 л/с за Рудо
- бунар Крупица са захватом 17 л/с (могућности и веће).

Збирно се у периоду минималних вода захвата око 33 л/с, а просјечно 43 л/с, са могућношћу додатног захватања подземних вода (Крупица).

Остали извори на подручју општине су минималне издашности до 0.5 л/с, најчешће до 0.1 л/с у периоду малих вода. Програми санитарне заштите нису израђени за поменута изворишта са којих се врши снабдијевање водом општине Рудо. Неопходно их је у што скорије вријеме израдити те нормативно заштитити изворишта од могућег загађења.

Управљање отпадом

Одржавање чистоће града, одвоз отпада, уређење зелених површина, одржавање кишне канализације врши КП "Услуга" Рудо према својим могућностима. Комунално предузеће се суочава са проблемом недостатка довољног броја посуда за одлагање смећа као и непостојања дефинисаних локације за те намјене.

Прикупљање и одвоз чврстог комуналног отпада организовано је у урбаној градској зони и за дијелове мјесних заједница Бијело Брдо, Штрпци, Увац и Миоче. Одвоз смећа из домаћинства из урбаног дијела града се врши за 523 домаћинства, одвоз смећа из мјесних заједница за око 282 домаћинства и одвоз смећа од правних лица и предузетника за 114 субјеката. Према подацима комуналног предузећа одвоз смећа је организован за 805 домаћинства, а што је 28,27% од укупног броја домаћинства у општини Рудо. На подручју општине Рудо постоји одређен број дивљих сметлишта на које становници самостално доносе отпад. Поједине дивље депоније повремено чисти КП „Услуга“, а по налогу комуналне полиције. Такође, предузеће „Романија путеви“ ад Соколац врши санирање дивљих депонија дуж регионалних путева Р449 и Р467. Главни разлог појаве дивљих сметлишта, поред немара становништва, је и недовољна покривеност

подручја са којих се редовно сакупља и одвози отпад. На простору општине Рудо евидентирана су подручја на којима долази до формирања дивљих депонија и то: у МЗ Штрпци, локација Мачковац и скретање за Анџиће; на обали ријеке Увац, иза фабрике „Рудопласт“; код моста у Миочу; Бијело Брдо, испод рег. пута; поред рег. путева и путева унутар општине; дуж ријеке Лим, најчешће поред мостовских прелаза; поред канализационог испуста; као и у другим насељима у којима се не врши редован одвоз отпада (Ресићи, Пребидоли, Старо Рудо, Доњи Цикоти, Миоче, Мокронози). У осталим насељима, других мјесних заједница, отпад се сакупља на добровољној основи. Један дио становника сами доносе отпад на градско сметлиште, док се већина отпада из домаћинства одлаже на дивљим сметлиштима, одакле отпад, али само у алармантним случајевима одвози КП „Услуга“.

За одлагање комуналног чврстог отпада, који настаје у граду Рудо, користи се депонија "Долови" која се налази, на удаљености од града Рудо на око 18 км, и на удаљености око 300 м од ријеке Лим. Депонија "Долови" није опремљена, нема воду, струју, нити телефонску линију. Око депоније не постоји заштитна ограда, нити је организована чуварска служба. Највећа количина комуналног чврстог отпада, који се евакуише на овој локацији, потиче од домаћинства, укључујући и отпад из установа и предузећа комерцијалног и некомерцијалног карактера.

Као посебан проблем у општини Рудо се исказује одлагање отпадака из клаонице, односно конфиската. За сада мјеста закопавања конфиската нису евидентирана али се претпоставља да се врше приватно од стране власника клаоница, а без инспекцијског надзора и вјероватно без дезинфекције. Сточно гробље на подручју општине Рудо не постоји.

Земљиште

Према катастарским подацима општина Рудо располаже са 34.353 ха укупне земљишне површине. Најзаступљеније је земљиште под шумама са површином од 20.529 ха (60 %), затим пољопривредно земљиште са 6.943 ха (20 %) и неплодно земљиште 6.881 ха (20 %) од територије Општине. Када су у питању минералне сировине, територија општине не располаже са значајнијим налазиштима руда и минералних сировина и у претходном периоду нису вршена истраживања о потенцијалним налазиштима. Рјечна корита су богата налазиштима шљунка и рјечног пијеска, али се експлоатација врши само за локалне потребе. Такође, вриједно помена је и налазиште ломљеног плочастог камена, који се користи у декоративним грађевинским пословима. Налазишта су у кањону ријеке Лима, на неколико локалитета у мјесној заједници Стргачина. Поменути сировинама газдује Локална управа и у претходном периоду није било значајније експлоатације.

Управљање простором и животном средином

На подручју општине преовладава шумско земљиште у односу на пољопривредне површине и изграђене зоне, док је систем насеља неразвијен и моноцентричан, са изразитом доминацијом града Рудо као општинског и урбаног центра. Основни проблеми у области управљања земљиштем везани су за: нерационално коришћење земљишта, загађеност пољопривредног земљишта, неконтролисану употребу пестицида, недовољну примјену Агро техничких мјера, појаву ерозије и клизишта, недовољну ревитализацију земљишта и дивљих депонија, експлоатацију минералних сировина и др.

Један од најизраженијих проблема општине Рудо представља и бесправна градња, односно изградња стамбених и других објеката без прописаних сагласности и одобрења. Проблем са којим се суочава општина Рудо је да је велики дио зелених површина у граду запуштен и користи се, највећим дијелом, за одлагање материјала за огрјев. На основу ових података може се закључити да задњих година није било значајнијег улагања у уређење јавних зелених површина и подизање нових садница те да су осталих година средства улагана искључиво у текуће одржавање постојећих површина. У наредном периоду потребно је да се планирају финансијска средства у буџету Општине како би се континуирано и плански вршило уређење јавних зелених површине. Програмом обављања комуналних дјелатности заједничке комуналне потрошње, који сваке године доноси и усваја Скупштина, одржавање и уређење зелених површина у граду повјерено је КП "Услуга" Рудо. Исте се одржавају релативно редовно, а потребно је у наредном периоду планирати додатно озелењавање зелених површина. Постојећа стабла из дрвореда, дуж улица, су оштећена те је, такође, потребно обновити стабла дрвореда новим засадима. Стабла у градском парку су прерасла и приликом

невремена угрожавају безбједност грађана и представљају опасност за људе и околне објекте те је неопходно размишљати о планском занављању истих.

Проблем за животну средину представља и акумулирање плутајућег отпада на Лимском језеру у Сетихову. Ранијих година постојала је еколошка брана-ланчаница која је штитила језеро од наноса смећа, а за њено чишћење била је задужена „ХЕ на Дрини“. Услијед великих поплава које су се догодиле 2015. године дошло је до оштећења исте и тада је уклоњена и није поново постављана. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске је покренуло иницијативу рјешавања плутајућег отпада ријеке Дрине и Лима и у мјесецу септембру 2015. године потписана је Повеља за чист Лим и Дрину, а у оквиру које би се заједнички проблем рјешавао заједно са Србијом и Црном Гором. Загађивање животне средине представља потенцијални ризик за здравље људи. Сходно томе неопходно је пробудити свијест свих грађана да својим поступцима доприносе побољшању и очувању животне средине у подручју у коме живе.

Највећи негативан утицај на очување здраве животне средине је неадекватно управљање комуналним отпадом на цјелокупном подручју наше општине. У том смислу значајни допринос заштити животне средине дало би рјешавање проблема изградње санитарне регионалне депоније за регију Горње Подриње. Рјешавање проблема санитарног чврстог отпада на подручју општине Рудо представља и могуће активности селекције отпада што би имало вишеструке користи како са економског аспекта, тако и са аспекта смањења количине отпада која би се одлагала на санитарну депонију. Изградња регионалне санитарне депоније је неизвјесна.

На првом мјесту негативан утицај на животну средину имају дивље депоније смећа, како у градској средини тако и на подручју мјесних заједница на мјестима која нису одређена за ту намјену, као што су: водотоци и њихове обале, појас регионалног и локалних путева, око изворишта, у шумама и на пољопривредном земљишту. И поред чишћења и постављања табли упозорења грађани не презају од уклањања постављених табли, упорно истичући конзервативан став према заштити животне средине.

Пси луталице

Општина Рудо као и друге општине у окружењу препознале су проблем паса „луталица“ тј. паса без дома и власника. Они представљају опасност по здравље људи и других животиња. Тренутни начин рјешавања овог проблема, путем азила за псе за који је ангажовано ЈКП „Глог“ Источна Илиџа, утврђено је да не даје резултате и да се број паса луталица након хватања смањује за краћи временски период, да би након пар мјесеци проблем поново био једнаког обима као и прије акције ЈКП „Глог“. Према потписаном уговору и по позиву општине ЈКП „Глог“ врши хватање и збрињавање паса четири пута годишње. Општина за рјешавање проблема паса луталица издваја до 6000 КМ годишње. Општина је до сада имала захтјеве за исплату штета који су се кретали од 500 до 1000 КМ. Уколико случај заврши, на суду на име одштете исплаћивано је и до 3000 КМ. Регистровани су и напади паса луталица на стоку. У наредном периоду неопходно је предузети мјере како би се успоставило управљање популацијом паса а које би обухватале едукацију, примјену постојеће легислативе, регистрацију и идентификацију власничких паса, стерилизацију, чиповање, вакцинацију, медицински третман и удомљавање. На рјешавању проблема паса луталица потребан је ангажман шире заједнице која укључује представника НВО, ловаца, комуналних предузећа, ветеринарске амбуланте и општине.

Утицај локалне привреде на животну средину

На простору општине Рудо дјелује неколико малих предузећа који се баве прерадом дрвета и два предузећа која се баве производњом и прерадом пластичних маса па је ниво потенцијалног загађивања животне средине изузетно низак.

У области енергетске индустрије, на територији општине Рудо, започета је изградња хидроелектране „Мрсово“ на ријеци Лим, инсталисане снаге 36,80 MW, инвеститора „COMSAR ENERGY HIDRO“. Да би била омогућена имплементација аспеката животне средине, спроведен је поступак процјене утицаја на животну средину те еколошком дозволом коју је издало надлежно Министарство одређене су потребне мјере како би се минимизирали негативни утицаји и постигла највећа могућа очуваност животне средине.

На територији општине, постоје и 2 мини хидроелектране „Сућеска 1“ и „Сућеска 2“ и 3 микро хидроелектране, чији се негативни утицаји на животну средину огледају у нарушавању пејзажа и екосистема те флоре и фауне у окружењу.

Највећи утицај на животну средину има Вишеградско акумулационо језеро које се протеже кроз општине Вишеград, Ново Горажде и Рудо, у Републици Српској, БиХ. Језеро се протеже 40 километара дужином Подриња. Вишеградско језеро је вјештачко и акумулационо језеро настало изградњом бране ХЕ „Вишеград“ на ријеци Дрини. Изградњом бране, потопљено је ушће ријеке Лима. Површина језера износи око 1.070 хектара.

Општина Рудо нема систем централног гријања, већ се користи систем индивидуалног гријања кућа и станова. Поједине установе („Основна школа Рудо“, СШЦ Рудо, ЈУ „Дом здравља „Др Стојана и Љубица“ Рудо), имају сопствену котловницу и најважнији еколошки проблеми су гасови настали сагоривањем горива из наведених котловница, као и мање приватне котловнице и индивидуална ложишта.

Утицај животне средине на јавно здравље

Када говоримо о подручју општине Рудо, најчешћи потенцијални загађивачи животне средине су: у мањем обиму отпадне воде из индустријских постројења, канализационе отпадне воде пошто градски колектор нема пречишћиваче, дивље депоније због лоше покривености одвоза отпада, емисије штетних издувних гасова из котловница, и превозних средстава, подизање пиљевине и дрвене прашине, контаминација земљишта неадекватним коришћењем агротехничких мјера.

Културно-историјско наслеђе и његова заштита

Културно – историјска добра налазе се на више локација на подручју општине Рудо. Осим периода Другог свјетског рата, остало културно-историјско наслеђе није у довољној мјери истражено и валоризовано. Општина Рудо је 2013. године утврдила Листу споменика и спомен обиљежја од значаја за општину Рудо у оквиру које је регистровано укупно 20 споменика и спомен обиљежја који се односе на споменике из Првог, Другог свјетског и посљедњег рата 90тих година прошлог вијека.

На списку непокретних културних добара у Републици Српској, са националне листе споменика БиХ и добара која имају валоризациону основу у складу са Законом о културним добрима Републике Српске, на простору општине Рудо идентификовани су:

- 563. Бањска ћуприја у Старом Рудом на рјечици Крупици – (културно добро која се налазе у регистру СР БиХ)
- 564. Мост на Вишевском потоку у Доловима -1 (историјске грађевине и споменици)
- 565. Црква брвнара, Штрпци -7 (културна добра са привремене листе националних споменика)

На простору општине Рудо постоје неистражене некрополе стећака. Неопходно је покренути поступак пописа стећака и њихово уписивање од стране Државних органа. Побројани споменици су услјед изложености атмосферским утицајима временом оштећени па је потребно радити на њиховом обнављању, валоризацији и промоцији. Постојећа листа споменика треба бити проширена са историјским споменицима из различитог периода.

ЗАКЉУЧЦИ

- Не постоји систем који би континуирано мјерио квалитет ваздуха;
- Општина је богата водним ресурсима, а највећи проблем представља недовољна уређеност зона изворишта што представља законску обавезу. Поред тога, присутни су појачани притисци за неконтролисану градњу хидроенергетских објеката на водотоковима;
- Највећи проблеми у заштити земљишта су дивље депоније уз водотокове и прекомјерна употреба заштитних средстава у пољопривреди;

- Потребна је ревитализација и рекултивисање како би се поправио биолошки и привредни значај шуме. Шумске голети би требало ревитализирати у површине са засадима смрче, јеле и црног бора. Потребно је боље одржавање шума и изградња шумских путева;
- Неопходно је радити на унапрјеђењу система за збрињавање комуналног отпада на подручју општине Рудо уређењем постојеће депоније "Долови" до рјешавања регионалне депоније, санирање дивљих депонија, набавку посуда за одлагање отпада и побољшање техничких капацитета комуналног предузећа;
- Значајно природно и културно-историјско наслеђе није довољно валоризовано. Представља изузетан ресурс који захтијева заштиту и пројекте за валоризацију;
- Негативан утицај привредних субјеката на животну средину предупређује се мјерама код издавања еколошких дозвола а постојећи ниво активности привредних субјеката је низак и самим тим њихов утицај на животну средину је мањи. Највећи утицај на животну средину има Вишеградско акумулационо језеро.
- Неопходно је предузети мјере како би се успоставило управљање популацијом паса а које би обухватале едукацију, примјену постојеће легислативе, регистрацију и идентификацију власничких паса, стерилизацију, чиповање, вакцинацију, медицински третман и удомљавање;
- Стање животне средине на подручју општине Рудо је задовољавајуће те не можемо говорити о већем? негативном утицају животне средине на јавно здравље.

2.1.8. Стање просторно-планске документације

Општина Рудо располаже важећом просторно-планском документацијом а то су: Просторни план општине Рудо 2013.- 2033. и Зонинг план општинског центра Рудо 2014.- 2024. Просторни план општине Рудо, је стратешки и развојни плански документ чијој изради се приступило ради рјешавања проблема који су се појавили и успостављања одређеног реда у простору, али је истовремено и наставак континуираног процеса израде планске документације на подручју општине Рудо. Предмет и задатак овог плана јесте и утврђивање циљева будућег просторног развоја по појединим областима, а на основу реалних улазних информација и објективне валоризације простора унутар граница које обухвата план, објективно валоризујући сопствене потенцијале и правилно усклађујући планска рјешења и препоруке из Просторног плана Републике Српске.

Намјена простора у обухвату Просторног плана општине Рудо заснована је на дугорочној пројекцији демографског и друштвено-економског развоја, могућностима које пружају природни и створени услови простора и потребама насеља, а у складу са постављеним циљевима. У Смјерницама за реализацију Просторног плана општине Рудо одређени су приоритети за даље планирање на територији општине Рудо. У складу са тим, усвојен је Зонинг план општинског центра Рудо за временски период 2014.-2024. Зонинг планом детаљније се разрађују одређења из Просторног плана и дефинише се основна намјена одређеног простора, односно зоне и даје попис компатибилних намјена за ту зону. Поред Зонинг плана, као приоритетни документи у планирању општине Рудо, Просторним планом предвиђени су још и:

- Израда Урбанистичког плана општинског центра Рудо;
- Израда Плана парцелације за подручје ширег утицаја планиране Хидроелектране "Мрсово";
- Израда просторно-планске документације посебног подручја ријеке Лим и Језера Стргачина;
- Израда Зонинг планова за центре мјесних заједница (Увац, Штрпци, Мрсово, Сетихово, Стргачина, Бијело Брдо, Мокронози и Миоче и насеља Соколовићи и Обрвена);
- Доношење регулационих планова, планова парцелације и урбанистичких пројеката у подручју обухвата Просторног плана општине Рудо, по приоритету јединице локалне самоуправе и ресорног одјељења;
- Израда плана заштите од пожара;
- Израда основа заштите и уређења и кориштења пољопривредног земљишта;

Израда додатне документације која иако је била планирана није реализована из разлога што су недостајала средства у буџету.

2.1.9. Анализа буџета

Подаци о извршењу буџета општине Рудо за период 2012-2016. године показују да је буџет Општине Рудо на први поглед осцилирао у протеклих пет година. Ипак, порески приходи су имали константан раст, док су осцилације узроковане различитим износима средстава из Револвинг фонда и непореским приходима. Средства суфицита у 2013. години су из 2010., 2011. и 2012. и она се не рачунају као приход те године, али улазе у расподелу.

Табела број 37 -Буџетски примици и приходи Општине Рудо

Назив	2012	2013	2014	2015	2016
Порески приходи	1.970.952	1.895.822	2.025.181	2.339.336	2.507.697
Непорески приходи	1.462.165	1.933.484	1.515.614	1.502.825	1.601.701
Грантови	48.097	10.500	-	43.727	57.220
Примици за нефинансијску имовину	-	8.470	45.200	17.384	-
Трансфери	210.020	261.662	329.296	441.421	402.032
Примици од финансијске имовине	505.086	816.781	654.980	291.189	134.706
Средства суфицита из пр. периода		322.780	321.107		340.002
Неутрошена средства Револвинг фонда		703.299	140.000	134.232	
УКУПНО	4.196.320	5.952.798	5.031.378	4.770.114	5.043.358

Општинска управа Рудо

У структури пореских прихода највеће је учешће индиректних пореза дозначених од Управе за индиректно опорезивање. Порески приходи кроз годину показују тренд раста. У оквиру непореских прихода најзначајније је учешће накнаде за коришћење природних ресурса за производњу електричне енергије. Непорески приходи показују осцилацију кроз године, од раста до пада, јер зависе од обима акумулације која је условљена временским приликама.

У 2013., 2014. и 2016. остварен је суфицит у буџету (323 хиљ КМ, 321 хиљ КМ и 340 хиљ КМ). Уопштено посматрајући приходе, њихов укупан износ је варирао. Након раста у 2013 од 41%, биљежи се пад од око 15% у 2014., затим пад од 5% се наставља и у 2015. години, да би приходи поново порасли у 2016. години за 6%. На ове осцилације једним дијелом утицао је прилив средстава од Револвинг фонда, као и проблем са Бобар банком преко које су била пласирана наведена средства. Општина је у сврху подстицаја економског развоја и подршке малим и средњим предузећима основала Револвинг фонд из ког су све до 2013. године додјелјивани бескаматни кредити са повољним роковима отплате. Тада је додијељен кредит ПЗ „Увац Рудо“ за куповину хладњаче. Револвинг фонд је формиран од дијела средстава прикупљеног од накнаде од потопљеног земљишта (накнаде за коришћење природних ресурса за производњу електричне енергије). Након ликвидације Бобар банке, преко које је су пласирана средства, Општина је истражила могућност поновног пласмана кредита преко комерцијалних банака. Утврђено је да су услови по којима би данас могли пласирати средства изједначени са условим по којима банке пласирају своја средства. Из наведених разлога средства из овог Фонда се више не пласирају у виду кредита. Данас се Фонд пуни само од средстава по основу враћених већ пласираних кредита, тако да се он из године у годину смањује.

У структури расхода лична примање се крећу између 27% (2013) и 37% (2012) док су у 2016. обухватала 33% укупних расхода. Током посљедњих 5 година примјетан је пораст дознака на име социјалне заштите и то са 700 хиљада КМ на око 1 милион КМ у 2016. год. У односу на 2012. овај расход је у 2016. повећан за 42,49%, а у 2016. обухватао је 23,85% укупних расхода и представља другу по величини ставку у структури расхода. До повећања издвајања за социјалну заштиту дошло је због старења популације, напуштања младих али и до примјене прописа. Такође, у структури расхода увећани су издаци за субвенције у пољопривреди у протеклих пет година за више од три пута као и за грантове за око 60% . Највећа давања у структури подстицаја отпадају на подстицаје за малину и млијеко. На повећање производње малине и млијека утицао је организован откуп и пласман малине на тржиште.

Табела број 38 -Буџетски издаци и расходи Општине Рудо

Назив	2012	2013	2014	2015	2016
ТЕКУЋИ РАСХОДИ - УКУПНО	2.921.938	3.326.679	3.526.614	3.462.571	3.551.837
-расходи за лична примања	1.268.744	1.425.426	1.502.141	1.363.726	1.357.127
-расходи по основу коришћења роба и услуга	664.587	629.541	651.049	640.033	667.198
-субвенције	44.037	61.851	112.595	134.567	130.920
-грантови	241.779	304.122	290.087	351.331	395.162
-дознаке на име социјалне заштите	702.791	905.739	970.742	972.914	1.001.430
ИЗДАЦИ ЗА НЕФИНАНСИЈСКУ ИМОВИНУ	514.681	946.070	753.713	535.448	646.470
ИЗДАЦИ ЗА ФИНАНСИЈСКУ ИМОВИНУ	-	971.101	180.650	30.000	-
ИЗДАЦИ ЗА ОТПЛАТУ ДУГОВА	5.874	1.900	779	1.554	67
УКУПНО	3.442.793	5.245.750	4.461.756	4.029.573	4.198.374

Општинска управа Рудо

У посљедњих 5 година кроз капитална улагања највише је уложено у асфалтирање (око 60%) нових путева и реконструкције улица. Остала улагања су била у јавну расвјету, реконструкцију школских објеката, мостова, водовода, реконструкцију зграде Дома здравља и др. Издаци за нефинансијску имовину током година су варирали. Највећи су били 2013. и 2014. године док су ови расходи у 2016. обухватили 15% укупних расхода.

Посматрајући буџетске расходе по функционалној класификацији примјетно је знатно веће издвајање из Општинског буџета за социјалну заштиту током протеклих пет година, као и за сектор здравства. Општина нема задужења по основу кредита и редовно измирује своје краткорочне обавезе у роковима доспијећа.

Табела број 39 - Извршење буџета Општине Рудо за период 2012. -2016. година – функ. класификација

Фн.	Опис	2012	2013	2014	2015	2016
	Укупни расходи (збир функција)	3.436.619	4.253.423	4.235.127	3.980.635	4.198.307
1	Опште јавне услуге	1.187.151	1.324.075	1.338.302	1.260.099	1.302.917
2	Одбрана	-	-	-	-	-
3	Јавни ред и сигурност	89.522	90.921	101.235	82.165	98.910
4	Економски послови	811.653	1.226.212	913.268	700.848	861.935
5	Заштита животне средине	5.920	13.186	40.733	38.630	50.831
6	Стамбени и заједнички послови	152.835	166.411	145.213	161.868	142.027
7	Здравство	3.109	29.515	52.473	27.504	41.350
8	Рекреација, култура и религија	364.188	376.030	412.855	436.024	411.865
9	Образовање	146.239	156.740	131.262	146.150	155.213
10	Социјална заштита	676.002	870.333	1.099.786	1.127.347	1.133.259

Извор: Општинска управа

2.2. SWOT АНАЛИЗА И СТРАТЕШКО ФОКУСИРАЊЕ

2.2.1. Преглед унутрашњих и спољних фактора – SWOT анализа

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Географски положај општине Рудо – близина жељезничке пруге • Ријека Лим – богатство рибом • Здрава животна средина (незагађена) • Велике обрадиве површине довољне за развој воћарства • Богатство шумских екосистема • Водни ресурси (хидроенергетски потенцијал) • Буџет општине није кредитно оптерећен • Традиција задругарства • Искуство у производњи малине, први у регији, велики број произвођача • Препознатљивост и традиција у производњи ракије • Историјско наслијеђе - Прва пролетерска бригада, Соколовићи,... • Општинска администрација способна да реализује различите развојне пројекте • Револвинг фонд у оквиру општинског буџета • Успостављена буџетска линија за стипендирање студената • Извршена велика улагања у инфраструктуру (путеви, школе реконструисане, споменици,..) • Близина границе са Србијом, Црном Гором • Мјере стимулације за новорођенчад • Новчана помоћ за ученике од првог до петог разреда • Отвореност Општине за партнерско дјеловање са другим општинама и организацијама • Добра пракса у успостављању модела подршке особама с потешкоћама у развоју • Општина препозната као мјесто које промовише повратак • Сарадња са НВО сектором 	<ul style="list-style-type: none"> • Перспективни објекти који нису у општинском власништву (стари хотел, силос, мотел, нови ауто дјелови, НИС, касарна,...) • Рубна општина, удаљеност од главних центара (Сарајево, Бања Лука, Београд) • Лоша путна комуникација, • Депопулација општине (негативан салдо миграција и негативан природни прираштај, напуштање села); • Несређени имовинско – правни односи; • Велика парцелисаност земљишта (уситњени посједи); • Слабо развијена предузетничка свијест и обученост подузетништва • Велика издвајања за социјалну помоћ • Велики број старачких домаћинстава • Недовољан број радних мјеста • Недовољно развијен ланац вриједности у малинарству - недостатак хладњачких капацитета • Разуђеност општине и лоша саобраћајна повезаност унутар општине као и са другим мјестима/општинама • Велики захтјеви за комуналном инфраструктуром због разуђености општине • Недостатак техничке документације за припрему и развој пројеката • Удаљеност клиничког центра, • Недостатак за смјештај лица у стању социјалне потребе • Нема вртића – установе предшколског васпитања на подручју општине

	<ul style="list-style-type: none"> • Неадекватност смјештаја дјецe и младих са сметњама у развоју • лоша покривеност одвозом смећа, недовољно развијена канализациона мрежа-незавршен колектор, незаштићена изворишта, • депонија која није у складу са хигијенским стандардима, лоша опремљеност ЦЗ, лоша опремљеност комуналног предузећа • невалоризовано културно историјско наслеђе
<p>ПРИЛИКЕ</p>	<p>ПРИЈЕТЊЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Слободна зона Прибој • Ауто пут / брза цеста Сарајево – Београд преко Вишеграда • Могућност коришћења ЕУ фондова – ИПА II • Могућност преласка објеката војне имовине у општинско власништво • Тренд спортско-рекреативног туризма • Тренд здравог начина живота • Могућност заједничког/регионалног наступа на европским тржиштима (производња малине) • Пут Рудо – Миоче уврштен у пројекте подршке Владе РС • Дио пројектног подручја Подриње које Влада РС подржава и Влада Србије • Учешће општине Рудо у СВГ пројекту који се односи на Дрина – Тара регију • Оснивање кластера у пољопривреди • Отварање ЕУ фондова за рурални развој • Перспективни објекти који нису у општинском власништву (стари хотел, силос, мотел, нови ауто дјелови, НИС, касарна 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка нестабилност, • Корекција граница између БиХ и Србије на територији општине Рудо • Дотрајалост моста преко Лима • Градња хидроцентрале у Прибоју • Климатске промјене које утичу на пољопривреду • Изградња хидроцентрале у Мрсову као пријетња по животну средину • Притисак на искориштавање хидроенергетских потенцијала на подручју општине Рудо – захтјев за изградњу мини хидроцентрала

2.2.2. Стратешко фокусирање

На основу урађене социо-економске и SWOT анализе општина Рудо потребу за будућим стратешким интервенцијама види у сљедећим подручјима дјеловања:

- побољшање демографске структуре становништва;
- подизање нивоа економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма и прерађивачке индустрије;
- стварање бољих услова за живот на подручју општине Рудо кроз улагање у друштвену и комуналну инфраструктуру;
- очување и заштита животне средине уз одрживо коришћење природних ресурса.

Побољшање демографске структуре становништва

Просјечна старост становништва општине Рудо је 44,33 године што Рудо сврстава у ред општина са неповољном старосном структуром. У укупној структури најбројнија су лица старости од 45-65 година (33,8 % становника), који представљају категорију која се приближава крају радног вијека док млади старости од 15 до 30 година чине тек 16,35% становништва. Општина Рудо од 1996. до 2013. године има константни благи пад наталитета и негативан природни прираштај. Основни проблеми са којима се сусреће општина Рудо је недовољно рађање, као позитивна природна компонента, која непосредно утиче на ревитализацију обима становништва и његове старосне структуре. Пад укупног броја становника у периоду 1991-2013. година износио је 3.944 становника, односно, 34,51%. У складу са наведеним један од приоритета општине Рудо у наредном периоду је зауставити негативне промјене демографске структуре и кроз мјере пронаталитетне политике побољшати однос младог и старог становништва. Свакако да су основни предуслови за задржавање младих на подручју општине Рудо стварање прилика за запошљавање и бољи услови за живот, како у урбаном тако и у руралним дијеловима општине. То су уједно и повезана стратешка питања која ће захтијевати интервенцију у наредном периоду.

Подизање нивоа економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма и прерађивачке индустрије

Општину Рудо тренутно карактерише низак ниво привредних активности, с тим да је у посљедње вријеме забиљежено повећање привредних активности у пољопривреди, као и суфицит у спољнотрговинској размјени који је настао као резултат раста извоза. У области пољопривреде, малинарство у протеклом периоду биљежи значајан раст, посебно у смислу засађених површина и произведених количина. Сходно томе усмјерење општине Рудо је да се у наредном периоду стави фокус на развој прерађивачких капацитета у области пољопривредне производње, с нагласком на производњу и прераду малина али и других воћарских култура.

Поред пољопривреде, општина Рудо има низ компаративних предности за развој услужних дјелатности, туризма и прерађивачке индустрије. Близина границе са Србијом и Црном Гором те други инвестициони потенцијали које општина Рудо посједује још увијек нису довољно искориштени како би били стављени у функцију изградње нових привредних капацитета и запошљавања.

Стварање бољих услова за живот на подручју општине Рудо кроз улагање у друштвену и комуналну инфраструктуру

Стварање бољих услова за живот на подручју општине Рудо подразумијева значајна улагања у различите видове инфраструктуре, посебно у областима: стања комуналних услуга, образовања, здравства, социјалне заштите, културе и спорта. У првом реду то захтијева реконструкцију објекта за смјештај дјеце предшколског узраста као и адаптацију школских објеката, основне и средње школе, с обзиром да су преостала још два објекта која захтијевају енергетско утопљавање.

У области здравства потребно је боље опремање породичних амбуланти те је посебно важно осигурати лакшу и бржу доспуност здравствених услуга становништву из руралних подручја.

У домену културе и спорта неопходна су улагања на адаптацији велике сале у оквиру ЈУ „Просвјета“ те рјешавање проблема гријања у спортској дворани како би се иста могла несметано користити и током зимских мјесеци.

У погледу сарадње са цивилним сектором Општина ће наставити добру сарадњу са организацијама цивилног друштва гдје је потребно додатно јачати људске ресурсе и промовисати већу укљученост у рад НВО-а те пружати подршку пројектима који се финансирају из других извора.

Очување и заштита животне средине уз одрживо коришћење природних ресурса,

Општина Рудо је нарочито богата водним и шумским ресурсима те је у том смислу потребно дати адекватне одговоре на све веће притиске за неконтролисану градњу хидроенергетских објеката на водотоковима и нерационално и непланско искориштавање шумских ресурса. Потребна је ревитализација и рекултивисање шумских подручја како би се поправио биолошки и привредни значај шуме а шумске голети би требало ревитализовати у површине са засадима смрче, јеле и црног бора. Такође, потребно је боље одржавање шума и изградња шумских путева.

Када је у питању заштита живоне средине највећи проблеми у заштити земљишта су дивље депоније уз водотокове и прекомјерна употреба заштитних средстава у пољопривреди. Трајно збрињавање комуналног отпада на подручју општине Рудо је један од идентификованих приоритета који захтијева успостављање регионалне санитарне депоније као и интервенције на изградњи потребне инфраструктуре на постојећој локланој депонији "Долови".

Општина Рудо, такође, посједује и значајно природно и културно-историјско наслеђе које још увијек није довољно валоризовано а што је изузетан ресурс који захтијева заштиту и пројекте за валоризацију.

2.3. Визија развоја и стратешки циљеви са индикаторима

2.3.1. Визија развоја

Рудо препознатљиво као мјесто гдје се уз рационално кориштење природних и привредних ресурса остварује одржив економски развој и грађанима омогућава квалитетан живот са обезбјеђеном социјалном и здравственом заштитом, развијеним школством, културом, спортом и локалном управом у служби грађана.

На основу дефинисане визије утврђени су будући правци дјеловања који су формулисани кроз три стратешка циља са пратећим жељеним исходима за наредни десетогодишњи период.

2.3.2. Стратешки циљеви са индикаторима

На основу дефинисане визије утврђени су будући правци дјеловања који су формулисани кроз три стратешка циља са пратећим жељеним исходима за наредни десетогодишњи период.

Табела 40 - Индикатори (утицаја) остварења стратешких циљева

Стратешки циљ 1.	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2021)	Циљна вриједност (2027)
Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)	Укупан број запослених на простору општине Рудо по секторима: пољопривреда, прерађивачка индустрија, туризам и услужна дјелатност	605	696
	Број регистрованих пословних субјеката у пољопривреди, прерађивачкој индустрији, туризму и услужним дјелатностима	125	150
Стратешки циљ 2.	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2021)	Циљна вриједност (2027)
Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот	Броја уписаних ђака у основне и средње школе	375	375
	Смањен број социјално угрожених грађана	1772	1683
	Број корисника и посјетилаца установа и организација културе и спорта	2000	2600
Стратешки циљ 3.	Индикатор (утицаја)	Полазна вриједност (2021)	Циљна вриједност (2027)
Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса	% повећања обухват системом прикупљања отпада	28,27%	35%
	Број нових корисника система прикупљања отпада	805	900

3. Приоритети и мјере са индикаторима

Приоритети груписани по стратешким циљевима

<p>Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Приоритет 1: Развој пољопривреде •Приоритет 2: Развој туризма •Приоритет 3: Подстицање запошљавања и развој предузетништва
<p>Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Приоритет 1: Квалитетније и приступачније образовање •Приоритет 2: Развој културе и спорта •Приоритет 3: Унапрђење здравствене заштите становништва на подручју општине Рудо •Приоритет 4: Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе •Приоритет 5: Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором
<p>Стратешки циљ 3: Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Приоритет 1: Унаприједити систем организованог управљања отпадом •Приоритет 2: Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо •Приоритет 3: Одрживо управљање ресурсима

Преглед приоритета и припадајућих мјера са индикаторима

Приоритети за **стратешки циљ 1**, укључујући припадајуће мјере, приказани су у табели 41. У склопу сваког приоритета дефинисани су индикатори (крајњег) резултата са почетним и циљним вриједностима.

Табела 41 Приоритети за стратешки циљ 1 са припадајућим мјерама

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1 ПРИОРИТЕТИ	Индикатор (крајњег) резултата	Полазна вриједност (2021)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТ 1.1. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	Укупна вриједност пољопривредне производње	5.122.843,63	6.659.696
	Укупна вриједност Воћарство	3.632.308,38	4.722.000
	Укупна количине млијека	840.000	1.092.000
	Број регистрованих пољопривредних газдинстава, предузетника и привредних друштава у пољопривреди	281	309
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
1.1.1. Унапређење производње јагодастог и другог воћа			
1.1.2. Програм Успостављање пластеничке производње поврћа			
1.1.3. Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди			
1.1.4. Унапређење производње и откупа млијека			
ПРИОРИТЕТ 1.2. РАЗВОЈ ТУРИЗМА	Број евидентираних посјетилаца/туриста на подручју општине Рудо	-	834
	Број евидентираних ноћења на подручју општине Рудо	-	1357
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
1.2.1. Развој туризма			
ПРИОРИТЕТ 1.3. ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА И РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	Број регистрованих предузетничких радњи	82	90
	Број запослених са евиденције бироа за запошљавање кроз пројекте и општинске подстицајне мјере	7	50
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
1.3.1. Запошљавање и подршка предузетништву			

Приоритети за **стратешки циљ 2** са припадајућим мјерама приказани су у Табели 42. У склопу сваког приоритета дефинисани су индикатори (крајњег) резултата са почетним и циљним вриједностима.

Табела 42 Приоритети за стратешки циљ 2 са припадајућим мјерама

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2 ПРИОРИТЕТИ	Индикатор (крајњег) резултата	Полазна вриједност (2022)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТ 2.1. КВАЛИТЕТНИЈЕ И ПРИСТУПАЧНИЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ	Резултати годишњих истраживања задовољства родитеља, о квалитети и условима школовања на подручју општине Рудо	н/а	>50% испитаника задовољно
	Просјечно задовољство ученика и наставника хигијенским условима и условима топлотног комфора у ОШ	н/а	>50% испитаника задовољно
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
2.1.1. Унапређење образовања			
ПРИОРИТЕТ 2.2. РАЗВОЈ КУЛТУРЕ И СПОРТА	Број нових спортских клубова или секција	0	1
	Број младих укључених у спортске и културне клубове и секције	315	378
	Број нових културних секција	7	8
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
2.2.1. Подршка развоју културе и спорта			
ПРИОРИТЕТ 2.3. УНАПРЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШТВА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО	Број дијагностичких прегледа	20.000	26.000
	Број уведених нових здравствених услуга	0	2
	Задовољство корисника услуга здравствене заштите	н/а	>50% испитаника задовољно
2.3.1. Унапређење здравствене заштите			
ПРИОРИТЕТ 2.4. Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе	Број нових корисника обухваћених новим мјерама подршке	0	50
	Број нових услуга социјалне заштите	0	2

	смањен број особа које живе у изразито лошим условима	на	50
2.4.1. Унапређења подршке особа у стању социјалне заштите			
ПРИОРИТЕТ 2.5. ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ И САРАДЊЕ СА ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ	Број заједнички реализованих пројеката из Стратегије развоја општине Рудо	2	5
2.5.1. Развој добре управе и цивилног сектора			

Приоритети за **стратешки циљ 3** са припадајућим мјерама приказани су у Табели 43. У склопу сваког приоритета дефинисани су индикатори (крајњег) резултата са почетним и циљним вриједностима.

Табела 43 Приоритети за стратешки циљ 3 са припадајућим мјерама

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3	Индикатор (крајњег резултата)	Полазна вриједност (2022)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТИ			
ПРИОРИТЕТ 3.1. УНАПРИЈЕДИТИ СИСТЕМ ОРГАНИЗОВАНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	Број нових корисника система прикупљања отпада	0	30
	Количина смањеног отпада који се директно испушта у Лим уз помоћ пречистача у тонама	0	5
	Количина селектованог отпада у тонама	0	1
	Број уклоњених дивљих депонија	0	10
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА			
3.1.1. ПРОГРАМ ИЗГРАДЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ			
3.1.2. СЕЛЕКТИВНО ОДЛАГАЊЕ ОТПАДА			
ПРИОРИТЕТ 3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ НА ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ РУДО	Дужина реконструисане и нове водоводне мреже	0	9000
	Број нових расвјетлих тијела	0	100
	Дужина реконструисане саобраћајне инфраструктуре и нове асфалтне подлоге у уметрима	0	5000
	Број постављених камера	10	20

ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА

3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре

ПРИОРИТЕТ 3.3. Одрживо управљање ресурсима	Број пријављених штета од елементарних непогода	27	25
	Издвајања из буџета за трошкове јавне расвјете	17477	14564
	Издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката и потрошњу електричне енергије	51533	41.226

ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ПРИОРИТЕТА

3.3.1. ЗАШИТА ОД ПРИРОДНИХ И ДРУГИХ НЕПОГОДА

3.3.2. ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ

1. Кључни стартешки пројекти

1. **Изградња и одржавање путне инфраструктуре као предуслов одрживост квалитета транспортаних плодова (Мјера 1.1.1. Унапређење производње јагодастог и другог воћа)**

У случају руралне инфраструктуре (пут, вода, телекомуникације и др.), потребна су финансијска средства која превазилазе могућности саме општине, међутим ипак је потребно одржати континуитет улагања у развој инфраструктуре, јер она представља предуслов за реализацију свих осталих мјера. Осим тога, рурална инфраструктура је предуслов за задржавање становништва у руралном подручју, за смањење трошкова живота, бољи и бржи приступ тржишту и лакши приступ јавним услугама. Мјера подразумијева инвестиције у мање или веће инфраструктурне пројекте које општина обично реализује у партнерству са ресорним министарствима или међународним организацијама. У неким случајевима, тражи се и од становника да партиципирају у финансирању јавне инфраструктуре.

Вриједност пројекта: 1.800.000 КМ – Асфалтирање путева се врши сваке године кроз капитале инвестиције, при чему се, када се укажу могућности, средства обезбјеђују и из других извора.

На годишњем нивоу за путну инфраструктуру у руралним подручјима, издвоји се око 350.000 КМ. Пројекат има утицај на 2/3 популације, која насељава рурална подручја.

2. **Отварање предшколске и инклузивне установе (Мјера 2.1.1. Унапређење образовања)**

У Рудом до 2023. године није постојао вртић, односно други вид организованог рада са дјецом предшколског узраста, што је у великој мјери утицало на квалитет живота наших најмлађих суграђана и њихових породица. У недостатку квалитетног садржаја, дјеце немају услова да се додатно развијају, а родитељи немају адекватну подршку у одгоју своје дјеце. Овим пројектом је реновиран предратни вртић, који је оштећен у пожару и претворен у инклузивну установу за рад са дјецом са потешкоћама у развоју и са дјецом типичног развоја. Пројекат је реализован у потпуности, укупна вриједност пројекта износила је око 335.000 КМ. Вртић ради у склопу Центра за социјални рад Рудо и директно опслужује 15 дјеце и младих са потешкоћама у развоју и 20 дјеце типичног узраста у склопу Обданишта.

3. Реконструкција дистрибутивне водоводне мреже Увац (Мјера 3.2.1 Изградња водоводне инфраструктуре)

Пројекта „Реконструкција дистрибутивне водоводне мреже у насељу Увац“ ради рјешавања проблема водоснабдевања становника Мјесне заједнице Увац.

Сврха пројекта је унаприједити квалитет водоснабдевања Мјесне заједнице Увац, општине Рудо, кроз реконструкцију постојеће примарне водоводне мреже у склопу постојећег водовода Увац, која је стара, дотрајала и у лошем стању. Овим би се добило квалитетније, здравије и јефтиније водоснабдевање за грађане и привреду, а смањили би губитке воде, који се јављају усред дотрајалости мреже, уз смањење трошкова одржавања водоводног система.

Кроз овај пројекат општина би радила на отклањању проблема у водоснабдевању МЗ „Увац“ са подручја општине Рудо, кроз замјену постојеће дистрибутивне мреже и реконструкцију постојећег примарног цјевовода у дужини од 6190 м.

Средства за реализацију пројекта осигурана из кредитних средства Револвинг фонда Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и из буџета општине. Укупна вриједност инвестиције износи 446.177,28 КМ. Спроведена је процедура јавне набавке и извођач изводи радове на терену.

4. Опремања Комуналног предузећа „Услуга“ а.д. Рудо

Укупна дужина свих локалних путева на простору општине Рудо износи 58 Км од чега је асфалтирано нешто више од 60% истих. Конфигурација терена је таква да путеви брзо пропадају и захтијевају честе интервенције и поправке.

Прикупљање и одвоз чврстог комуналног отпада организовано је у урбаној градској зони и са дијелова мјесних заједница: Бијело Брдо, Штрпци, Увац, Миоче, Мокронози и Стргачина (удаљеност између двије мјесне заједнице нпр. Бијело Брдо и Стргачина износи и до 60 Км). Услуге одвоза смећа користи око 28,47% од укупног броја домаћинстава у општини Рудо.

Да би осигурали редован одвоз смећа са подручја општине Рудо капацитети комуналног предузећа су проширени за још једно специјализовано возило за одвоз смећа капацитета до 8-12 Л, радног оптерећења између 31-40 т, погонског котача: 6Х4. Кроз пројекат су набављени: комбинована машина (скип), камион и ваљак за редовно одржавање постојеће општинске депоније и интервенције на путевима. Набавком комбиноване машине (скип снаге 70 KW/93,9 KS са кашиком и корпом), камиона и ваљка обезбеђена је потребна опрема за уређење градске депоније, ископавање и прекривање земљом депонованог отпада, чиме се спрјечавају паљења и самозапаљења комуналног отпада, разношења од стране вјетра и паса луталица. Ова опрема користи се и у случајевима одрона, клизишта, чишћења приступних путева и канала, у случају јачих киша и излијевања ријека, и за потребе прокопавања канала, у случају шумских пожара.

Укупна вриједност опремања комуналног предузећа кроз набавку камиона, скипа, камиона за одвоз смећа и ваљка износила је **323.214 КМ**. Набавке изведене у потпуности.

5. Изградња локалног пута Рудо-Кула, десна страна ријеке Лим

Пројектом је предвиђено асфалтирање локалног пута у дужини од око 5000 m на десној обали ријеке Лим, подручју МЗ Рудо и МЗ Миоче. Општина Рудо би припремила тендерску документацију, расписала тендер и извршила избор најповољнијег извођача радова. Пројекат би се изводио у неколико фаза, зависно од обезбеђивања финансијских средстава. Радови би обухватили припремне радове, ископ, изградњу насипа, одводних јаркова, банкина, носећег горњег и доњег слоја, асфалтирање, изградњу обложних, монтажних-обложних и мањих објеката и остале радове. Имплементацијом овог пројекта било би захваћено цјелокупно становништво општине Рудо, а корист од пројекта, поред локалног становништва имале би и званичне институције (полиција, ватрогасци, хитна помоћ, центар за социјални рад итд), физичка лица која тренутно не живе на подручју општине, али посједују имовину, те потенцијални туристи и привредници. Израђена је пројектна

документација и покренуте активност око обезбеђивања средстава. Укупна вриједност пројекта: око **7.780.000 КМ**.

6. Изградња прерађивачког капацитета за малину

Замајац у производњи малине који се десио у најнеразвијенијим општинама Републике Српске захватио је својевремено и општину Рудо, али је успорен изостанком пратећих мјера подршке у осигурању здравог садног материјала, стручне подршке у развоју технологије малинарства, неуређеном тржишту и др. С обзиром да је гро производње малине у читавој регији извозно оријентисан путем регистрованих извозника, примарни произвођачи имају незавидну позицију у тржишном ланцу која може бити унапријеђена искључиво промјеном канала продаје или производњом финалних производа. У случају проналаска партнера за инвестиције у општини Рудо би изградњом једног прерађивачког капацитета за малину могао бити успостављен регионални центар за прераду малине. Процјена потребних улагања је 1 милион КМ.

7. Инвестиције у развој руралног туризма

Кроз развој непољопривредних дјелатности попут руралног туризма, прераде дрвета, обављања занатских дјелатности или неке друге услужне дјелатности ствара се мања зависност прихода газдинстава од само пољопривредне производње, а уједно се остварују приходи из више извора чиме се боље искориштава радна снага на газдинству. У односу на утврђено богато природно, културно и историјско наслеђе, разноликост гастро понуде те изражени био диверзитет подручја рурални туризам једна је од дјелатности којом се ови потенцијали морају боље искориштавати. Активности развоја руралног туризма треба да иду у два главна правца: активности развоја руралног туризма на пољопривредним газдинствима или руралним домаћинствима, развој дигиталних технологија за промоцију и продају туристичких производа, те активности развоја руралног туризма као дијела руралне економије и туристичке понуде. Први правац се односи на подршку индивидуалним произвођачима, становницима у руралном подручју, инвеститорима како домаћим, тако и страним. У том смислу треба комбиновати различите изворе финансирања: општински буџет, републичка средства, средства предприступних фондова и других фондова за ове намјене (Нпр. USAID Sustainable Tourism). Други правац односи се на активности које углавном координише Туристичка организација, а које иду у правцу валоризације руралног наслеђа, промоције руралних производа и услуга, осмишљавања туристичких производа везаних за рурално подручје, те прилагођавање инфраструктуре и супраструктуре у руралном подручју развоју руралног туризма. С обзиром да Рудо нема ТО, треба предузети мјере на њеном оснивању. Када говоримо о инвестицијама, исте треба да се односе на опремање смјештаја или адаптација стамбених објеката за пружање угоститељско-туристичких услуга, пружање подршко око идентификације и привлачења туриста тј. Корисника услуга и повезивања са другим производима руралног подручја општине Рудо, али и других сусједних и ближих општина. Ефекти који се очекују од пројекта односе се на: раст понуде туристичких услуга у руралном подручју, раст броја регистрованих газдинстава за пружање туристичких услуга, раст нивоа потрошње домаћих пољопривредних и прехранбених производа, раст броја посјетилаца и броја ноћења у руралном подручју. Финансијска средства процијењена за реализацију пројекта износе 150.000 КМ из различитих извора финансирања.

2. Опис унутрашње и међусобне усклађености стратешког документа

Развојни тим општине Рудо, приликом усаглашавања Стратегије развоја са новим законским прописима у области стратешког планирања и управљања развојем у Републици Српској¹ разматрао је приоритете и планиране интервенције из других релевантних стратешких докумената на нивоу Републике Српске и Босне и Херцеговине. У недостатку свеобухватне стратегије развоја, посебно су узете у обзир мјере предвиђене Програмом економских реформи Владе Републике Српске за период 2023-2025. година, које представљају основно усмјерење за будуће активности, како на републичком тако и на локалном нивоу. Такође, у наредној табели се налази информација о усклађености са Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у Босни и Херцеговини² (SDG оквир). Стратешки циљеви са припадајућим приоритетима и мјерама су разврстани према три утврђена правца одрживог развоја у БиХ а то су: 1) Добра управа и управљање јавним сектором, 2) Паметан раст и 3) Социјална укљученост – друштво једнаких могућности. Стратегијом развоја општине Рудо, за период 2018-2027. година, препознати су оквирни правци дефинисани Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у Босни и Херцеговини.

Стратешки документ вишег нивоа	Везани стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
Програм економских реформи Републике Српске за период 2023–2025. године	
Област IV: Пословно окружење и смањење неформалне економије Мјера: Јачање подршке предузетништва РС Активност: Подршка друштвеним предузећима	Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде П 1.2. Развој туризма П 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва
Област IV: Пословно окружење и смањење неформалне економије Мјера: Оптимизација административних процедура на републичком нивоу Активност: Наставак реализације усаглашеног плана поједностављења (републичке институције које издају формалности)	Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот Приоритет 2.5. Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором Мјера 2.5.1. Развој добре управе и цивилног сектора

¹ Закон о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској („Сл.гл.РС“ број 63/21)

² Циљеви одрживог развоја (SDG) представљају трансформативни план за стварање боље и одрживе будућности за цијели свијет. Они се баве глобалним изазовима с којима се цијели свијет суочава, укључујући сиромаштво, неједнакост, климатске промјене, деградацију животне средине, просперитет, ми и правду. (SDG оквир за БиХ, децембар 2020)

Оквир за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ (SDG)	
<p>Развојни правац: „Добра управа и управљање јавним сектором“ Акцелератор 1.1 “Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор”</p>	<p>Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот</p> <p>Приоритет 2.5. Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором</p> <p>Мјера 2.5.1. Развој добре управе и цивилног сектора</p>
<p>Развојни правац: „Паметни раст“ Акцелератор 2.1 “Повољно окружење за предузетништво и иновације” Акцелератор 2.2 “Повећање инвестиција у инфраструктуру” Акцелератор 2.3 „Унапређење приступа и квалитете образовања и обуке“ Акцелератор 2.5 “Паметно управљање природним ресурсима и животном средином”</p>	<p>Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде П 1.2. Развој туризма П 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва</p> <p>Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот П 2.1. Квалитетније и приступачније образовање</p> <p>Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом</p>
<p>Развојни правац: „Друштво једнаких могућности“ Акцелератор 3.1 Унапређење политике социјалне заштите Акцелератор 3.3 Ефикасна здравствена заштита за све Акцелератор 3.4 Побољшање инклузивности образовних система</p>	<p>Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот</p> <p>П 2.1. Квалитетније и приступачније образовање П 2.3. Унапрђење здравствене заштите становништва П 2.4. Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе</p>
Стратегија управљања отпадом у Републици Српској за период 2017-2026. година	
<p>Стратешки циљ 2: Унапређивање система сакупљања комуналног отпада Мјера: Повећавати обухваћеност становништва услугом организованог сакупљања комуналног отпада</p>	<p>Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом</p>
Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035. године	
<p>П1. Ефикасно кориштење ресурса П2. Сигурна и приступачна енергија П3. Ефикасно кориштење енергије П4. Енергетска транзиција и одговорности према животној средини</p>	<p>Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом П 3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре</p>

	П 3.3. Одрживо управљање ресурсима
Стратегија интегралног управљања водама Републике Српске 2015-2024	
Општи циљеви: „Уређење и рационално кориштење водних ресурса Републике Српске“, „Заштита вода у оквиру интегралне заштите и унапређења животне средине“, „Заштита од штетног дјеловања вода“	Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре 3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре
Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021-2027	
Стратешки циљ 1. Повећање обима и продуктивности пољопривредних производа	Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде
Стратегија развоја туризма Републике Српске за период 2021-2027	
Стратешки циљ 4. Унапријеђено подстицајно окружење за развој туризма	Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.2. Развој туризма
Оквирна Стратегија промета Босне и Херцеговине (2015-2030)	
Стратешки циљ: Задовољити потребе у смислу одржавања, побољшања и развоја прометне инфраструктуре	Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре 3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре
Стратегија привлачења страних инвестиција у Републику Српску, за период 2021-2027	
Стратешки циљ 2. Приоритет 2.1. Идентификација И усмјерење на кључне секторе привреде Мјера 2.1.1. Идентификација кључних конкурентских предности појединих сектора Мјера 2.1.2. Израда инвестиционих пакета по секторима за поједине инвестиционе локације	Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде П 1.2. Развој туризма П 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва
Стратегија развоја локалне самоуправе у Републици Српској, за период 2023-2029	

<p>Стратешки циљ 3. Приоритет 3.4. Унапређење локалног развоја 3.4.1. Подршка стратешком и простор. планирању у ЈЛС за реализацију циљева одрживог развоја 3.4.2. Подршка операционализацији и имплементацији стратегија и план. у ЈЛС 3.4.3. Подршка унапређивању пословног окружења и предузетништва у ЈЛС 3.4.4. Подршка програмима друштвеног развоја и развоју друштвеног предузетништва у ЈЛС</p>	<p>Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде П 1.2. Развој туризма П 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва Стратешки циљ 2: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот П 2.1. Квалитетније и приступачније образовање П 2.2. Развој културе и спорта П 2.3. Унапрђење здравствене заштите становништва П 2.4. Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе</p>
<p>Стратегија развоја индустрије Републике Српске, за период 2021-2027</p>	
<p>Стратешки циљ 2. Смањити спољнотрговински дефицит у индустрији Приоритет 2.2. Супституција увоза Мјера 2.2.1. Подршка развоју домаћег производа и Мјера 2.2.2. Подршка домаћој производњи</p>	<p>Стратешки циљ 1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије П 1.1. Развој пољопривреде 1.1.1. Унапређење производње јагодастог и другог воћа 1.1.2. Програм успостављ. пластеничке пр. Поврћа 1.1.3. Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди 1.1.4. Унапређење производње и откупа млијека</p>
<p>Стратешки циљ 5. Приоритет 5.2. Ефикасно коришћење ресурса у индустрији (прелазак ка кружној економији) Мјера 5.2.1. Развој ефикасног система коришћења сировина И управљања отпадом Мјера 5.2.2. повећање енергетске ефикасности у индустрији</p>	<p>Стратешки циљ 3. Очувана и заштитићена животна средина, развијене комуналне услуге и инфраструктура уз одрживо коришћење природних ресурса П 3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом П 3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре П 3.3. Одрживо управљање ресурсима</p>

3. Индикативни финансијски оквир

ОКВИРНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2024-2027					
Редни број и ознака	Структура финансирања (у %)*	Укупно КМ	Буџет институције (КМ)	Остали извори	
				(КМ)	Назив извора
1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)	41.50	7,122,000	4,414,200	2,707,800	
П. 1.1. Развој пољопривреде	33.83	5,806,000	3,433,400	2,372,600	
М 1.1.1. Унапређење производње јагодастог и другог воћа	27.14	4,658,000	2,683,500	1,974,500	
М 1.1.2. Успостављање пластеничке производње поврћа	0.86	148,000	78,500	69,500	
М 1.1.3. Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди	1.54	264,000	76,400	187,600	
М 1.1.4. Унапређење производње и откупа млијека	4.29	736,000	595,000	141,000	
П 1.2. Развој туризма	3.33	571,000	295,800	275,200	
М 1.2.1. Развој туризма	3.33	571,000	295,800	275,200	
П. 1.3. Подстицање запошљавања и развоја предузетништва	4.34	745,000	685,000	60,000	

М 1.3.1. Запошљавање и подршка предузетништву	4.34	745,000	685,000	60,000	
2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот	41.11	7,055,760	3,704,730	3,351,030	
П 2.1. Квалитетније и приступачније образовање	6.66	1143000.00	669500.00	473500.00	
М 2.1.1. Унапређење образовања	6.66	1,143,000	669,500	473,500	
П 2.2. Развој културе и спорта	2.22	381,760	144,500	237,260	
М 2.2.1. Подршка развоју културе и спорта	2.22	381,760	144,500	237,260	
П 2.3. Унапређење здравствене заштите становништва на подручју општине Рудо	1.75	300,000	25,500	274,500	
М 2.3.1. Унапређење здравствене заштите	39.00	300,000	25,500	274,500	
П 2.4. Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе	28.15	4,831,000	2,576,000	2,255,000	
М 2.4.1. Унапређења подршке особа у стању социјалне заштите	28.15	4,831,000	2,576,000	2,255,000	
П 2.5. Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором	2.33	400,000	289,230	110,770	
М 2.4.2. Развој добре управе и цивилног сектора	2.33	400,000	289,230	110,770	
3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса	17.39	2,984,000	845,900	2,138,100	

П 3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом	7.59	1,303,000	321,900	981,100	
М 3.1.1. Изградња капацитета за управљање отпадом	6.99	1,200,000	291,000	909,000	
М 3.1.2. Селективно одлагање отпада	0.60	103,000	30,900	72,100	
П 3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре н аподручју општине Рудо	7.30	1,252,000	235,000	1,017,000	
М 3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре	7.30	1,252,000	235,000	1,017,000	
П 3.3. Одрживо управљање ресурсима	2.50	429,000	289,000	140,000	
М 3.3.1. . Зашита од природних и других непогода	0.96	165,000	52,000	113,000	
М 3.3.2. Енергетска ефикасност	1.54	264,000	237,000	27,000	
Укупно из стратешког документа**	100.00	17,161,760	8,964,830	8,196,930	

**ПРЕГЛЕД ПО ИЗВОРИМА ФИНАНСИРАЊА
(Износи у КМ и процентима)**

Буџет ЈЛС	Средства обезбеђена по основу ЈПП	Средства предприступних и других фондова ЕУ
8.964.830 КМ	КМ	КМ
52,24%	%	%
Бесповратна средства других међународних донација	Кредитна средства међународних и других развојних институција	Други извори
8.196.930 КМ	КМ	КМ
47,76 %	%	%

4. Оквир за провођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја

План организационих и институционалних капацитета за успјешну имплементацију Стратегије израђен је на основу закључака који су произашли као резултат анализе коју је спровео ОРТ у оквиру процеса израде Стратегије развоја, а на бази препорука за побољшања која су дефинисана у оквиру активности ИЛДП пројекта крајем 2017. године.

Преглед постојећих капацитета за имплементацију стратегије

Кључну улогу у имплементацији, праћењу и вредновању Стратегије имају:

Начелник општине кроз јасно успостављање механизма и дефинисање одговорности одјељења у погледу имплементације дијелова Стратегије из њихове надлежности те обезбјеђивања њихове координације.

Скупштина општине која разматра извјештај о реализацији стратешких докумената Општине, укључујући и Стратегију развоја као водећег стратешког документа који је основа за креирање и усвајање свих осталих развојних политика Општине.

Општинска управа Рудо кроз своје организационе јединице (Одјељења и службе) која припрема Стратегију развоја општине, просторне и урбанистичке планове и учествује у изради и операционализацији плана имплементације стратешких интервенција 1+2.

Јединица за управљање развојем (ЈУРА) коју чине 3 особе. Као таква, ЈУРА се бави Стратегијом развоја општине као цјелине, затим иницира, координира и олакшава интерну и екстерну координацију активности свих актера од промоције, припреме и иницирања пројеката, преко извођења, праћења, извјештавања до иницирања и ажурирања Стратегије те перманентно прати могуће изворе финансирања на свим нивоима.

Колегијум начелника општине чији је задатак да заједно са Јединицом за управљање развојем (ЈУРА), води процес планирања на општинском нивоу и прати имплементацију Стратегије развоја те учествује у изради годишњег плана имплементације и извјештаја о реализацији Стратегије којег ЈУРА подноси Начелнику, односно Скупштини општине на усвајање.

Општински развојни тим се састоји од представника: општинских одјељења, јавних установа, предузећа и невладиних организација. Основна улога ОПТ-а је приликом евалуације и ревизије Стратегије.

Најзначајнија промјена у протеклом периоду која се односи на јачање капацитета за управљање развојем односи се на усвајање Правилника о измјенама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Општинској управи Рудо, којим је успостављена ЈУРА. Овим Правилником ЈУРА је добила своју формалну структуру док је значајан помак начињен у редефинисању описа послова свих начелника одјељења и самосталних стручних сарадника којима су у опису дјелокруга рада укључени послови везани за планирање, имплементацију, мониторинг и ажурирање Стратегије. Ревидираним описима послова планирање, имплементација, праћење и вредновање су постали дио редовних активности запослених.

Потребе за унапријеђењем приступа управљању развојем

На основу анализе капацитета и процеса за управљање развојем у Општини Рудо, која је спроведена у оквиру ИЛДП пројекта, те на основу закључака анализе спроведене од Општинске управе утврђено је да постоји основа за даље јачање функције управљања развојем (ЈУРА-е). У том правцу закључено је да је потребно:

- наставити примјењивати праксу уградње приоритета у годишње планове одјељења и јавних служби у Општинској управи те користити планове имплементације од стране начелника одјељења као основу за израду програма и планова рада одјељења;
- досљедно примјењивати у пракси Правилник о организацији и систематизацији радних мјеста у Општинској управи у којем су дефинисани описи послова везани за управљање развојем;
- јачати комуникацију и сарадњу између различитих актера имплементације Стратегије;
- унаприједити интерну комуникацију и организовати редовне тематске састанке о реализацији, праћењу и ажурирању Стратегије;
- унаприједити екстерну комуникацију и заинтересовати социо-економске партнере у локалној заједници и ојачати њихове капацитете да успоставе сарадњу по питању реализације Стратегије и да носиоци имплементације једног броја пројеката буду актери изван управе;
- унаприједити културу учешћа грађана у изради локалних политика и планова развоја, те успоставити систем комуникације постигнућа Стратегије са кључним заинтересованим развојним актерима у локалној заједници;
- унаприједити процедуре за праћење пројеката у оквиру одјељења према дефинисаним индикаторима и извјештавање од стране носилаца имплементације пројеката према Координатору ОПТ-а (односно према Јединици за управљање развојем) за припрему годишњих извјештаја о имплементацији планова;
- успоставити и редовно ажурирати базу развојних података за потребе праћења очекиваних исхода и утицаја имплементације Стратегије;

- редовно прикупљати и пратити доступне вањске изворе за финансирање развојних пројеката из Стратегије и
- радити на изградњи капацитета ЈУРА-е у сегменту управљања пројектима те дефинисања и праћења индикатора процјене и вредновања степена реализованости Стратегије и идентификацији индикатора за праћење рада ЈУРА-е.

Контролно вредновање стратегије развоја општине Рудо спроводи се након 3 године за секторске планове, док ће се средњорочно вредновање Стратегије спровести након 2022. године.

Табела - Преглед активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратегије развоја ЈЛС

Основне активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратегије развоја	
Активности^(*)	Надлежност (ко?)
Припрема/ажурирање Календара активности надлежног тијела или Јединице за управљање развојним активностима (ЈУРА)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: Остали службеници ЈУРА-а
Припрема механизма и алата за праћење и извјештавање о остварењу стратегије развоја (укључујући локализоване циљеве одрживог развоја БИХ)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: руководилац ЈУРА-е и колегиј начелника Општине Рудо
Дефинисање приоритета на основу стратешко-програмских докумената за наредни 1+2 плански циклус	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е(**) заједно са Кабинетом Начелника Учесници у процесу: руководилац надлежних одјељења ЈЛС; колегиј начелника ЈЛС; остали службеници ЈУРА
Припрема трогодишњих и годишњих планова рада одјељења, укључујући пројекте из стратегије развоја и везане редовне активности	Носилац процеса: руководиоци надлежних одјељења ЈЛС Учесници процеса: руководилац ЈУРА-е
Израда трогодишњег и годишњег плана рада ЈЛС (за наредну годину)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е заједно са Кабинетом начелника Учесници процеса: колегиј начелника ЈЛС
Укључивање кључних стратешких пројеката и активности у план Буџета (за наредну годину)	Носилац процеса: руководилац Одјељења за буџет и финансије Учесници процеса: руководилац ЈУРА-е; колегиј начелника ЈЛС
Усклађивање годишњих планова рада одјељења и Годишњег плана рада ЈЛС са усвојеним Буџетом (за наредну годину)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е заједно са кабинетом начелника Учесници процеса: руководиоци надлежних одјељења; колегиј начелника ЈЛС
Усвајање Годишњег плана рада ЈЛС (за наредну годину)	Носилац процеса: Начелник ЈЛС Учесници процеса: Скупштина општине
Разрада пројеката из Годишњег плана рада ЈЛС	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: остали службеници ЈУРА-е, надлежна одјељења
Праћење и привлачење екстерних извора финансирања пројеката	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: надлежна одјељења; остали службеници ЈУРА-е
Праћење спровођења Годишњег плана рада ЈЛС и остварења стратешких циљева	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: Остали службеници ЈУРА-е; Шефови одјељења
Израда годишњих извјештаја о раду одјељења	Носилац процеса: руководиоци одјељења Учесници процеса: колегијум начелника ЈЛС; руководилац ЈУРА-е; остали службеници ЈУРА-е
Укључивање јавности/ Партнерске групе у праћење спровођења стратегије развоја(**)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: остали службеници ЈУРА-е; Партнерска група
Припрема и разматрање Извјештаја о развоју (за претходну годину)	Носилац процеса: руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: Остали службеници ЈУРА-е; руководиоци одјељења

Припрема и разматрање Годишњег извјештаја о раду ЈЛС (за претходну годину)	Носилац процеса: Руководилац ЈУРА-е заједно са кабинетом начелника Учесници процеса: Руководиоци одјељења; Колегиј начелника ЈЛС
Усвајање и објављивање Извјештаја о развоју (за претходну годину)	Носилац Иницијатор и власник процеса: Начелник ЈЛС Учесници процеса: Скупштина општине
Усвајање и објављивање Годишњег извјештаја о раду ЈЛС (за претходну годину)	Носилац процеса: Начелник ЈЛС Учесници процеса: Скупштина општине
Остале важне активности: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Успостављање и унапређење међуопштинске сарадње ▪ Покретање процеса евалуације стратегије развоја 	Носилац процеса: Руководилац ЈУРА-е Учесници процеса: Остали службеници ЈУРА-е

5. ПРИЛОЗИ

8.1. Сажети преглед стратешких циљева, приоритета и мјера у стратешком документу

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2021*	Циљне вриједности 2027**
1. Стратешки циљ	Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)	Укупан број запослених на простору општине Рудо по секторима: пољопривреда, прерађивачка индустрија, туризам и услужна дјелатност	605	696
		Број регистрованих пословних субјеката у пољопривреди, прерађивачкој индустрији, туризму и услужним дјелатностима	125	150
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.414.200	2.707.800	7.122.000
		Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Укупна вриједност пољопривредне производње	5.122.843,63	6.659.696
1.1. Приоритет	Развој пољопривреде	Укупна вриједност Воћарство	3.632.308,38	4.722.000
		Укупна количине млијека	840.000	1.092.000
		Број регистрованих пољопривредних газдинстава, предузетника и привредних друштава у пољопривреди	281	309
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.433.400	2.372.600	5.806.000

1.1.1. Мјера	Унапрјеђење производње јагодастог и другог воћа	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Површина у ха нових засада воћа	0	6
		Површина замијењених садница у ха	0	2
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		2.683.500	1.974.500	4.658.000
1.1.2. Мјера	Програм Успостављање пластеничке производње поврћа	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Површина у ха под пластеником	1	1,5
		Приход од производње повећа и воћа под пластеницима (у KM)	на	150.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		78.500	69.500	148.000
1.1.3. Мјера	Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Површина новоизграђених хладњачарских капацитета	0	500
		Вриједност набављене опреме	0	264.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		76.400	187.600	264.000
1.1.4. Мјера	Унапрјеђење производње и откупа млијека	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Укупна количина произведеног и прерађеног млијека	0	300.000
		Укупан приход до продаје произведеног и прерађеног млијека	419.000	544.700
		Број грла стоке	450	540
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)

		595.000	141.000	736.000
1.2. Приоритет	Развој туризма	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број евидентираних посјетилаца/туриста на подручју општине Рудо	-	834
		Број евидентираних ноћења на подручју општине Рудо	-	1357
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		295.800	275.200	571.000
1.2.1. Мјера	Развој туризма	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових регистрованих угоститељско туристичких објеката	0	3
		Број изграђених спортско-рекреативних објеката	2	3
		Број посјетилаца манифестација организованих у Рудом	1000	1200
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		295.800	275.200	571.000
1.3. Приоритет	Подстицање запошљавања и развој предузетништва	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број регистрованих предузетничких радњи	82	90
		Број запослених са евиденције бироа за запошљавање кроз пројекте и општинске подстицајне мјере	7	50
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		685.000	60.000	745.000
1.3.1. Мјера	Запошљавање и подршка предузетништву	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027

	Број подржаних домаћинстава за повећање прихода	98	200
	Број регистрованих предузетничких радњи	5	10
	Број приправника и волонтера	8	30
	Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
	685.000	60.000	745.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
2. Стратешки циљ	Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот	Резултати годишњих истраживања задовољства родитеља, о квалитети и условима школовања на подручју општине Рудо	н/а	>50% испитаника задовољно
		Просјечно задовољство ученика и наставника хигијенским условима и условима топлотног комфора у ОШ	н/а	>50% испитаника задовољно
		Број младих укључених у спортске и културне клубове и секције	315	378
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.704.730	3.351.030	7.055.760
2.1. Приоритет	Квалитетније и приступачније образовање	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Резултати годишњих истраживања задовољства родитеља, о квалитети и условима школовања на подручју општине Рудо	н/а	>50% испитаника задовољно
		Просјечно задовољство ученика и наставника хигијенским условима и	н/а	>50% испитаника задовољно

		условима топлотног комфора у ОШ		
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		669.500	473.500	1.143.000
2.1.1. Мјера	Унапрјеђење образовања	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број санираних и утопљених објеката	3	6
		Број подржаних породица ђака	на	300
		Број предшколске дјеце	0	80
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		669.500	473.500	1.143.000
2.2. Приоритет	Развој културе и спорта	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових спортских клубова или секција	1	2
		Број младих укључених у спортске клубове и секције	315	378
		Број нових културних секција	0	2
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		144.500	237.260	381.760
2.2.1. Мјера	Подршка развоју културе и спорта	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових спортских клубова или секција	0	1
		Број младих укључених у спортске и културне клубове и секције	315	378
		Број нових културних секција	7	8
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		144.500	237.260	381.760
		Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027

2.3. Приоритет	Унапрјеђење здравствене заштите становништва на подручју општине Рудо	Број дијагностичких прегледа	20.000	26.000
		Број уведених нових здравствених услуга	0	2
		Задовољство корисника услуга здравствене заштите	н/а	>50% испитаника задовољно
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		25.500	274.500	300.000
2.3.1. Мјера	Унапрјеђење здравствене заштите	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Опремљеност здравствене установе новим апаратима и возилима	1	4
		Број нових дијагностичких прегледа	20.000	26.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		25.500	274.500	300.000
2.4. Приоритет	Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових корисника обухваћених новим мјерама подршке	0	50
		Број нових услуга социјалне заштите	0	2
		смањен број особа које живе у изразито лошим условима	на	50
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.831.000	2.576.000	2.255.000
2.4.1. Мјера	Унапрјеђења подршке особа у стању социјалне заштите	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових услуга за особе у стању социјалне потребе	0	2

		Број корисника услуга	0	50
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.831.000	2.576.000	2.255.000
2.5. Приоритет	Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број заједнички реализованих пројеката из Стратегије развоја општине Рудо	2	5
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		289.230	110.770	400.000
2.5.1. Мјера	Развој добре управе и цивилног сектора	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број реализованих пројеката у сарадњи са НВО	0	3
		Број новоуспостављених услуга кроз пројекте за гађане	2	3
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		289.230	110.770	400.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	ИНДИКАТОРИ И ФИНАНСИЈСКИ ИЗВОРИ		
		Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
3. Стратешки циљ	Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса	Број нових корисника система прикупљања отпада	0	30
		Количина смањеног отпада који се директно испушта у Лим уз помоћ пречистача у тонама	0	5
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		845.900	2.138.100	2.984.000

3.1. Приоритет	Унаприједити систем организованог управљања отпадом	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број нових корисника система прикупљања отпада	0	30
		Количина смањеног отпада који се директно испушта у Лим уз помоћ пречистача у тонама	0	5
		Количина селектованог отпада у тонама	0	1
		Број уклоњених дивљих депонија	0	10
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		321.900	981.100	1.303.000
3.1.1. Мјера	Изградња капацитета за управљања отпадом	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број набављених камиона за одвоз отпада	0	2
		Број набављених машина за одржавање депоније	0	2
		Број набављених и постављених контејнера	0	50
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		291.000	909.000	1.200.000
		3.1.2. Мјера	Селективно одлагање отпада	Индикатори мјере
Број успостављених еко острва	2			4
Број посуда за селективно одлагање отпада	6			12
Изграђен градски колектор	0			1
Буџет (KM)	Остали извори (KM)			Укупно (KM)
30.900	72.100			103.000
	Унапрјеђење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027

3.2. Приоритет		Дужина реконструисане водоводне мреже	0	3000
		Број нових расвјетлих тијела	0	100
		Дужина реконструисане саобраћајне инфраструктуре у ужем градском језгру уметрима	0	10000
		Број постављених камера	10	20
		Смањен број пријављених кривичних и прекршајних дјела	на	Мање од 5%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		235.000	1.017.000	1.252.000
		3.2.1. Мјера	Изградња комуналне инфраструктуре	Индикатори мјере
Дужина реконструисане водоводне мреже	0			3000
Број новоизграђених паркинг мјеста	10			30
Дужина реконструисаних пјешачких стаза и одржаваних путева	200			1000
Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)			Укупно (КМ)
235.000	1.017.000			1.252.000
3.3. Приоритет	Одрживо управљање ресурсима	Индикатори приоритета	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Број пријављених штета од елементарних непогода	27	25
		Издвајања из буџета за трошкове јавне расвјете	17477	14564
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		289.000	140.000	429.000
3.3.1. Мјера	Зашита од природних и других непогода	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027

		Број нових возила за општински штаб за ванредне ситуације	0	2
		Успостављен систем за пуњење боца за гашење пожар	0	1
		Број нових ватрогасаца	0	5
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		52.000	113.000	165.000
3.3.2. Мјера	Енергетска ефикасност	Индикатори мјере	Полазне вриједности 2021	Циљне вриједности 2027
		Издавања из буџета за трошкове јавне расвјете	17477	14564
		Издавања из буџета за трошкове гријања јавних објеката и потрошњу електричне енергије	51533	41.226
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		237.000	27.000	264.000

8.2. Детаљан преглед мјера

Стратешки циљ 1:

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)		
Приоритет	1.1. Развој пољопривреде		
Назив мјере	1.1.1. Унапрјеђење производње јагодастог и другог воћа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјером ће се кроз различите активности и пројекте подстицати, унапрјеђивати постојећа и проширивати производња јагодастог и другог воћа. Посебна пажња биће посвећена повећању засада малине, увођење других култура воћа и унапрјеђење пољопривредне производње. Такође, фокус ће бити на опремању постојећих и изградњи нових хладњача, заштити воће од заразних болести, одржавање путне инфраструктуре и сл.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повећање засађених и замјена застарелих засада малине, увођење других култура јагодастог и др. воћа - Побољшање конкурентности произвођача јагодастог и другог воћа , - Унапрјеђење и развој постојеће пољопривредне производње , - Изградња нових и опремање постојећих хладњача, - Развој производње јагодастог и другог воћа, - Превенција и заштита од заразних болести воћа, - Изградња и одржавање путне инфраструктуре - Учешће у програмима стварање кластера. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Изградња нових и унапрјеђење постојећих хладњачарских капацитета - Изградња и одржавање путне инфраструктуре као предуслов одрживост квалитета транспортованих плодова 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		<ul style="list-style-type: none"> - Р1 до 2022. године омогућен директан извоз малине од минимум 800 тона годишње на ЕУ тржиште - Р1. до 2022. повећан обим кориштења обрадивих површина за 20% у односу на 2016. годину 	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности** 2021	Циљне вриједности*** 2027
	Површина у ха нових засада воћа	0	6
	Површина замијењених садница у ха	0	2
	Површина асфалтираних и реконструисаних путева	0	5000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Кроз мјеру - Унапрјеђење производње јагодастог и другог воћа унаприједити ће се и повећати засади малина и другог јагодастог воћа, а самим тим побољшати и конкурентност произвођача. Проширење производње надаље за собом повлачи неопходност радне снаге, односно		

	запошљавање радника, веће приходе од пласмана производа, што у коначници доприноси велики бенефити економији општине. Истовремено, допринос приоритету огледа се у: повећању обрадивих површина, основ за отварање нових прерађивачких капацитета и удружење произвођача у заједнички пласман робе;
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 4.658.000 Извор: буџет и донаторска средстава
Период имплементације мјере	2018-2027. година
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове и Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности.
Циљне групе	Цјелокупно становништво општине Рудо, са нагласком на породице без сталног запослења, млади брачни парови без редовних примања који желе да се баве пољопривредном производњом.

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)	
Приоритет	1.1. Развој пољопривреде	
Назив мјере	1.1.2. Успостављање пластеничке производње поврћа	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Подручје дјеловања у оквиру ове мјере односи се на наставак пројеката набавке пластеника и пластеничке опреме обзиром да се на тај начин помаже повртарство и уопштено пољопривредна производња. У оквиру програма подршке заинтересованим ће се уз учешће општине, донаторских средстава и њихово лично учешће набављати пластеници. Набавком пластеника и садњом повртарских и других одређених пољопривредних култура се повећава количина произведене робе и сам квалитет исте, што аутоматски доводи до веће исплативости у раду и већег профита.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ширење пластеничке производње - Подршка произвођачима пластеничке производње - Подстицаји за пластеничку производњу 	
Кључни стратешки пројекти	- Ширење пластеничке производње	Очекивани крајњи резултат пројекта
		<p>До 2020. године регистровано најмање 10 нових газдинстава која се баве пластеничком производњом у односу на 2016. годину</p> <p>До 2020. године проширена пластеничка производња у</p>

		постојећим домаћинствима за 10% у односу на 2016.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Површина у ха под пластеником	1	1,5
	Приход од производње повећа и воћа под пластеницима (у КМ)	на	150.000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Кроз развој пластеничке производње унаприједити ће се, повећати обим и квалитет повртарске производње, а самим тим и генерално пољопривреде производње на територији општине. Повећање обима производње захтјева запошљавање радне снаге, повећавају се приходи од пласмана производа, а све заједно доприноси развоју економији локалне заједнице.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 4.658.000 Извор: буџет и донације		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове и Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности.		
Циљне групе	Цјелокупно становништво општине Рудо, са нагласком на породице без сталног запослења, млади брачни парови без редовних примања који желе да се баве пољопривредном производњом.		

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)
Приоритет	1.1. Развој пољопривреде
Назив мјере	1.1.3. Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализацијом мјере обим продаје складишеног воћа и поврћа ће се повећати, нови прерађивачи ће покренути прераду малине и других пољопривредних култура. Такође, настојаће се укључити нови сакупљача љековитог биља и шумских плодова, који ће стицати приход од продаје биља и шумских плодова. Покренуће се и нови произвођачи меда.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој капацитета за складиштење и откуп воћа и поврћа, - Прерада и производње воћа и поврћа, - Развој ланца додате вриједности у области откупа љековитог биља и шумских плодова, - Производња и прерада производа од меда.

Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Прерада и производње воћа и поврћа - Производња и прерада производа од меда 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		<ul style="list-style-type: none"> - Р1 До 2022. године најмање 3 нова прерађивача покренула прераду малине и других пољопривредних култура на простору општине Рудо - Р1 До 2022. године најмање 3 пчелара са подручја општине Рудо покренула производњу производа од меда 	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Површина новоизграђених хладњачарских капацитета	0	500
	Вриједност набављене опреме	0	264.000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<p>Подршком развоју складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди постиће се повећање продаје складиштеног воћа и поврћа, отвориће се нова радна мјеста, подстицај новим произвођачима, развој ланца додате вриједности у области откупа љековитог биља и шумских плодова. Све активности доводе до повећања прихода свих учесника у процесу реализације мјере - Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди.</p>		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	<p>Износ: 264.000 Извор: буџет и донаторска средства</p>		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове и Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности.		
Циљне групе	Цјелокупно становништво општине Рудо, са нагласком на породице без сталног запослења, млади брачни парови без редовних примања који желе да се баве пољопривредном производњом.		

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)
Приоритет	1.1. Развој пољопривреде
Назив мјере	1.1.4. Унапређење производње и откупа млијека

<p>Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*</p>	<p>Мјера унапрјеђења производње и откупа млијека кренуће од активности на едукацији пољопривредника, чиме се желе постићи повећање укупне количина произведеног млијека, затим повећање удијела прве класе у укупној количини произведеног млијека. Увођењем нових произвођача млијека оствариваће се приход од његове продаје, повећати укупан број јуница и музних грла, повећати укупан број грла ситне стоке, као и сточни фонд код подржаних корисника. Подстицајима ће се подржати изградња савремених стајских објеката и набавка опреме за производњу млијека.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Едукација произвођача млијека, - Изградња савремених стајских објеката и набавка осавремене опреме за производњу млијека, - Набавка квалитетних грла за расплод, - Превентивна здравствена заштита животиња, - Подстицај за: проширивање сточног фонда, за ситну стоку и за осјемењавање крава. 		
<p>Кључни стратешки пројекти</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Набавка квалитетних грла за расплод 	<p>Очекивани крајњи резултат пројекта</p> <p>P1 до 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 30% на постору општине Рудо у односу на 2016. годину P2 до 2022 најмање 20 нових произвођача млијека остварује приход од његове продаје</p>	
<p>Индикатори за праћење резултата мјере</p>	<p>Индикатори (излазног резултата)</p>	<p>Полазне Вриједности 2021</p>	<p>Циљне Вриједности 2027</p>
	<p>Укупна количина произведеног и прерађеног млијека</p>	<p>0</p>	<p>300.000</p>
	<p>Укупан приход до продаје произведеног и прерађеног млијека</p>	<p>419.000</p>	<p>544.700</p>
	<p>Број грла стоке</p>	<p>450</p>	<p>540</p>
<p>Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета</p>	<p>Реализацијом активности едукације пољопривредника, утицаће се на повећање укупне количине произведеног млијека. Набавком квалитетних грла стоке, превентивном здравственом заштитом, постиће се и проширење сточног фонда, док све заједно доприноси реализацији мјере унапрјеђења производње и откупа млијека, а у коначници развоју пољопривреде.</p>		
<p>Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања</p>	<p>Износ: 736.000 КМ Извор: буџет и донаторска средства</p>		
<p>Период имплементације мјере</p>	<p>2018-2027. година</p>		
<p>Институција одговорна за координацију имплементације мјере</p>	<p>Општина Рудо</p>		

Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове и Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности.
Циљне групе	Цјелокупно становништво општине Рудо, са нагласком на породице без сталног запослења, млади брачни парови без редовних примања који желе да се баве пољопривредном производњом.

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)		
Приоритет	1.2. Развој туризма		
Назив мјере	1.2.1. Развој туризма		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Општина Рудо има богато историјско наслеђе, културно-историјске споменике и објекте од историјског значаја и посједује предуслове за развој туризма. Да би се почело са развојем туризма неопходно је формирати туристичку организацију, ојачати капацитете за развој предузетничке дјелатности у области туризма, пружити подршку промоцији туризма, манифестацијама и обиљежавању значајних туристичких дестинација. Мјером ће се кроз различите пројекте и активности унаприједити постојећи туристички потенцијали и изградити нова туристичка инфраструктура.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Камп у Стргачини, - Изградња и уређење рибарске стазе, као и изградња и уређење планинарских стаза, - Подршка манифестацијама и промоција туристичких потенцијала, - Формирање туристичке организације, - Јачање капацитета за развој предузетничке дјелатности у области туризма, - Унапрјеђење музејске дјелатности и заштита културно-историјских споменика и природног наслеђа, - Обиљежавање значајних туристичких дестинација. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање туристичке организације - Подршка манифестацијама 	<p>Очекивани крајњи резултат пројекта</p> <ul style="list-style-type: none"> - Р1 до 2020. године успостављен институција за континуиран развој туризма на подручју општине Рудо - Р1 до 2022. године повећан број посјетилаца манифестација Лимски биатлон, Сајам домаћих производа и Петровдански дани за најмање 30% у односу на 2016. годину 	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности	Циљне Вриједности

		2021	2027
	Број нових регистрованих угоститељско туристичких објеката	0	3
	Број изграђених спортско-рекреативних објеката	2	3
	Број посјетилаца манифестација организованих у Рудом	1000	1200
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<p>Промоцијом туристичких потенцијала и изградњом туристичке инфраструктуре унаприједиће се туризам на територији општине, проширити туристичка понуда и мјеста за посјете знаменитости и природних потенцијала, унаприједити угоститељски туризам. Потенцијал и остваривост у туризму ће се одразити на веће економске активности и приход код самих мјештана општине, као и на буџет општине. Такође, допринос се огледа и у запошљавању становништва, са нагласком на само запошљавање.</p> <p>Допринос мјере огледаће се и у промоцији културе и културног наслеђа, те подизању нивоа економских активности и запошљавања.</p>		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	<p>Износ: 571.000 КМ</p> <p>Извор: буџет и донаторска средства</p>		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Начелник Општине Рудо, ЈУ Туристичка организације општине Рудо, Министарство трговине и туризма РС, Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, Донатори.		
Циљне групе	Локални и регионални туристи, организовани групни и индивидуални туризам, школске екскурзије.		

Веза са стратешким циљем	1. Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)
Приоритет	1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва
Назив мјере	1.3.1. Запошљавање и подршка предузетништву
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Општину Рудо карактерише мали проценат запослених у прерађивачкој индустрији и пољопривреди. Општина има добру сарадњу са НВО-има. Потребно је јачати људске ресурсе и промовисати већу укљученост у рад НВО-а и пружити подршку пројектима који се финансирају из других извора.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <p>- Подршка маргинализованим женама ,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Учешће у пројектима развоја предузетништва, - Приправници и волонтери, - Подстицаји за отварање нових радних мјеста и за набавку опреме. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Подстицаји за отварање нових радних мјеста и за набавку опреме - Учешће у пројектима развоја предузетништва 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1. до 2022. године најмање 10 особа покренуло предузетничку дјелатност кроз различите програме и пројекте из донаторских и буџетских средстава Р1 до 2022. године најмање 25 особа са евиденције Завода за запошљавање запослено кроз подстицајне мјере	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број подржаних домаћинстава за повећање прихода	26	60
	Број регистрованих предузетничких радњи	5	10
	Број приправника и волонтера	8	30
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Допринос мјере остварењу приоритета огледа се кроз пружање подршке развоју предузетништва, а чиме се стварају услови за запошљавање. Посебна подршка маргинализованим женама пружиће се кроз пројекте из других извора уз општинско учешће, као и помоћ приправницима и волонтерима, што све заједно, такође, доприноси остварењу приоритета.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 745.000 КМ Извор: Буџет и донатори		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, НВО.		
Циљне групе	НВО, приправници, волонтери.		

Стратешки циљ 2:

Веза са стратешким циљем	2. Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот
---------------------------------	---

Приоритет	2.1. Квалитетније и приступачније образовање		
Назив мјере	2.1.1. Унапрјеђење образовања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализацијом мјере обезбедиће се бољи услови образовања, почев од финансијске помоћи ђацима, обезбјеђењу бесплатних уџбеника, опремањем самог објекта школе, реконструкцијом физкултурних сала и на крају увођењем новог занимања.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отварање предшколске и инклузивне установе, - Путни трошкови за ђаке, - Бесплатни уџбеници, школски прибор и новчана помоћ за првачиће, - Утопљавање ОШ Рудо и Бошко Буха у Штрпцима, - Реконструкција физкултурне сале у ОШ Рудо, - Утопљавање Подручне школе на Увцу, - Реконструкција физкултурне сале у ОШ Бошко Буха, - Увођење новог занимања. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Отварање предшколске и инклузивне установе - Утопљавање Подручне школе на Увцу 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		<p>Р1. до 2022. године побољшани услови у погледу боравка и развоја програмских садржаја за 30 дјеце предшколског узраста и за групу до 20 дјеце и младих са сметњама у развоју</p> <p>Р2 до 2022. године у двије основне школе смањени губици топлотне енергије (остварена уштеда енергената) за 20% у односу на 2016. годину</p>	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број санираних и утопљених објеката	3	6
	Број подржаних породица ђака	на	300
	Број предшколске дјеце	0	80
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	<p>Допринос мјере остварењу приоритета огледа се првенствено у стварању бољих услова за ученике и наставнике (у погледу опремљености учионица, физкултурних сала и др. просторија), затим директне помоћи ученицима кроз финансијску помоћ за превоз и обезбјеђење бесплатних уџбеника. Увођењем новог занимања доказује се и развојни ефекат.</p>		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	<p>Износ: 1.143.000</p> <p>Извор: буџет и страни донатори</p>		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		

Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, школе.
Циљне групе	Ученици, наставници, родитељи.

Веза са стратешким циљем	2. Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот		
Приоритет	2.2. Развој културе и спорта		
Назив мјере	2.2.1. Подршка развоју културе и спорта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализацијом ове мјере планира се унаприједити инфраструктура у области спорта: увести гријање у спортској дворани, реконструисати трибине на стадиону, изградити љетње бине и др. Мјером ће се побољшати квалитет друштвеног живота кроз побољшање услова у областима културе и спорта, те изградњом комуналне јавне инфраструктуре.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција трибина на градском стадиону, - Гријање у спортској дворани, - Уређење спортског терена у Штрпцима, - Изградња љетње бине, - Формирање тениског клуба у Рудом , - Подршка организацији спортских садржаја у другим мјесним заједницама, - Издвајања за спорт. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Гријање у спортској дворани - Формирање тениског клуба у Рудом 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		<p>P1 до 2022. године повећан број организованих спортских садржаја у спортској дворани за 20% у односу на 2016</p> <p>P1 до 2022. године формиран први тениски клуб/школа тениса на подручју општине Рудо</p> <p>P2 до 2022. године организован најмање један тениски камп годишње за дјецу и младе</p>	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број санираних спортских објеката	2	2

	Број нових спортских клубова или секција	0	1
	Број младих укључених у спортске и културне клубове и секције	315	378
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећан број посјетилаца на културним и спортским манифестацијама и догађајима, повећан проценат дјеце и младих укључених у секције и спортска удружења, дају допринос мјере у остварењу приоритета, тј. Развој културе и спорта на подручју општине. Улагања у културу и спорт има превентивно дјеловање на потицање младих на здрав живот и елиминацију негативних друштвених појава.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 381.760 КМ Извор: Донаторска средства и буџет		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, спортски и културни учесници, омладина, грађани.		
Циљне групе	Спортски и културни учесници, ученици, омладина, грађани.		

Веза са стратешким циљем	2. Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот		
Приоритет	2.3. Унапрјеђење здравствене заштите становништва на подручју општине Рудо		
Назив мјере	2.3.1. Унапрјеђење здравствене заштите		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализацијом мјере - Унапрјеђење здравствене заштите, осигураће се нова неопходна медицинска опрема, едуковати грађани, повећати учешће социјално искључених група у друштвеним токовима, те смањити број особа које живе у лошим условима.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Едукација грађана. - Набавка новог ултразвучног апарата, - Набавка апарата за биохемијску анализу, - Занављање опреме у Дому здравља Рудо. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Набавка новог ултразвучног апарата - Набавка апарата за биохемијску анализу 	Очекивани крајњи резултат пројекта	Р1 до 2022. године повећан број ултразвучних превентивних

		прегледа за 30% у односу на 2016. Годину Р1 До 2022. године повећан број пацијената корисника услуге хемијске коагулације крви за 100% у односу на 2016. годину	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Опремљеност здравствене установе новим апаратима и возилима	1	4
	Број нових дијагностичких прегледа	20.000	26.000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Допринос мјере остварењу приоритета - Унапрјеђење здравствене заштите становништва на подручју општине Рудо, огледа се кроз набавку нове медицинске опреме, едукацију грађана, повећање учешћа социјално искључених група у друштвене токове, и смањење броја особа које живе у лошим условима.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 300.000 КМ Извор: Донације и буџет		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, ЈУ здравства.		
Циљне групе	Становништво општине.		

Веза са стратешким циљем	2. Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот
Приоритет	2.4. Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе
Назив мјере	2.4.1. Унапрјеђења подршке особа у стању социјалне заштите
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјером су предвиђени пројекти и активности на реновирању и опремању објекта за привремени смјештај и боравак лица у стању социјалне потребе, као и унапрјеђење општих услова живота ове категорије становништва. Такође, у оквиру овог стратешког циља планира се исплата новчане помоћи за свако новорођено дијете, те стипендије за студенте.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реновирање и опремање објекта за привремени смјештај и боравак лица у стању социјалне потребе, - Сервис у кући за лица у стању социјалне потребе,

	<ul style="list-style-type: none"> - Живот у заштићеним условима, - Изградња зграде за социјално становање, - Новчана помоћ за лица у стању социјалне потребе, - Новчана помоћ за свако новорођено дијете, - Стипендије за студенте. 		
Кључни стратешки пројекти	- Изградња зграде за социјално становање	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 2022. године стамбено збринута 10 породица корисника социјалне помоћи и алтернативног центра	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број нових услуга за особе у стању социјалне потребе	0	2
	Број корисника услуга	0	50
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере осигураће се бољи услови за живот особа у стању социјалне потребе, побољшати квалитет и доступност образовања, а самим тим и већи ниво њиховог личног знања и будућих успјеха у животу.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 4.831.000 КМ Извор: Буџет и донатори		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, ЈУ здравства.		
Циљне групе	Лица у стању социјалне потребе, новорођенчад и студенти.		

Веза са стратешким циљем	2. Побољшан квалитет друштвених садржаја и услова за живот
Приоритет	2.5. Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором
Назив мјере	2.5.1. Развој добре управе и цивилног сектора
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	За развој општинске управе и цивилног друштва неопходни су добри услови за рад, почев од просторија и опреме до људских капацитета. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:

	<ul style="list-style-type: none"> - Набавка опреме за општинску управу и јачање капацитета за припрему пројектних приједлога, - Подршка НВО и учешће у програмима и пројектима који унапрјеђују сарадњу са НВО сектором. 		
Кључни стратешки пројекти	<ul style="list-style-type: none"> - Подршка НВО и учешће у програмима и пројектима који унапрјеђују сарадњу са НВО сектором 	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 2022. године осигурано суфинансирање најмање 20 пројеката НВО-а и грађана са простора општине Рудо у складу са развојним приоритетима из Стратегије	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број реализованих пројеката у сарадњи са НВО	0	3
	Број новоуспостављених услуга кроз пројекте за гађане	2	3
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Обезбјеђењем добрих услова за рад (опрема и људски капацитети) створиће се услови за реализацију мјере која ће допринијети остварењу приоритета у области јачања капацитета општинске управе и сарадње са цивилним сектором.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 400.000 КМ Извор: буџет и донатори		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности		
Циљне групе	Запослени у општини, НВО.		

Стратешки циљ 3:

Веза са стратешким циљем	3. Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса
Приоритет	3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом

Назив мјере	3.1.1. Програм изградње капацитета за управљања отпадом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјером ће се кроз опремање комуналног предузећа, уређењем градске депоније и санацијом дивљих депонија, унапредити и побољшати ниво онечишћења који проузрокује неадекватно одложен отпад, те ће се примарно унапредити и очувати здрава животна средина а самим тим и квалитетнији услови за живот и рад становништва општине. Изградњом два градска колектора и уградњом пречишћавача, створиће се услови за пречишћавање отпадних вода. Едукацијом становништва о правилном и селективном прикупљању отпада унаприједиће се заштита животне средине.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Опремање комуналног предузећа, - Уређење градске депоније , - Довршетак изградње два градска колектора и уградња пречишћавача, - Уклањање дивљих депонија, - Подизање свијести код грађана о штетности дивљих депонија. 		
Кључни стратешки пројекти	- Опремање комуналног предузећа	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 2022. године 150 нових корисника (домаћинстава и правних субјеката) обухваћено системом прикупљања отпада у односу на 2016	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број набављених камиона за одвоз отпада	0	2
	Број набављених машина за одржавање депоније	0	2
	Број набављених и постављених контејнера	0	50
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Рјешавањем проблема управљања отпадом остварују се вишеструки развојни ефекти који доприносе остварењу приоритета за очувану, заштићену и унапређену животну средину. Проширењем покривености збрињавања отпада и селективним прикупљањем отпада створиће се бољи услови за развој и опстанак становништва.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.200.000 КМ Извор: буџет и донације		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		

Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове, КП
Циљне групе	Становништво општине.

Веза са стратешким циљем	3. Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса		
Приоритет	3.1. Унаприједити систем организованог управљања отпадом		
Назив мјере	3.1.2. Селективно одлагање отпада		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Реализација мјере - Селективно одлагање отпада, планира се путем успостављања пилот система прикупљања отпада на два највише насељена подручја – градско језгро и Увац. Другом активности планира се, више од 1.500 грађана Рудог информисати о значају селективног одлагања отпада.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Унапрјеђење система управљања комуналним и амбалажним отпадом на простору општине Рудо, - Подизање свијести код грађана о значају селективног одлагања отпада. 		
Кључни стратешки пројекти	- Унапрјеђење система управљања комуналним и амбалажним отпадом на простору општине Рудо	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 20122 Успостављен пилот систем прикупљања отпада на два највише насељена подручја – градско језгро и Увац	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број успостављених еко острва	2	4
	Број посуда за селективно одлагање отпада	6	12
	Изграђен градски колектор	0	1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета реализовати ће се путем успостављања пилот система прикупљања отпада на два највише насељена подручја – градско језгро и Увац, те информисањем грађана Рудог о значају селективног одлагања отпада. Развојни ефекти ће допринијети очувању и заштити животне средине.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 103.000 КМ Извор: буџет и донације		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		

Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове, КП
Циљне групе	Становништво општине.

Веза са стратешким циљем	3. Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса		
Приоритет	3.2. Унапрјеђење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо		
Назив мјере	3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјера ће се реализовати изградњом комуналне инфраструктуре која се односи на водоводни систем, паркинг простор, реконструкција тротоара, вертикалну и хоризонталну сигнализацију, увођење видео надзора, одржавање путева, израда програма санитарне заштите изворишта и др.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реконструкција водовода Миоче, - Изградња паркинг простора у МЗ Рудо, - Реконструкција тротоара у градском подручју, - Уређење раскрснице на мосту , - Постављање вертикална и хоризонтална сигнализација, - Уређење објеката пејзажне архитектуре, - Одржавање путева и издвајања за екологију, - Увођење видео надзора, - Електрификација повратничких насеља, - Реконструкција вода Рудо-Увац, - Израда програма и мјера санитарне заштите изворишта. 		
Кључни стратешки пројекти	- Реконструкција водовода Рудо-Увац	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- До 2025. извршити замјену старог система водовода и унаприједити услугу за 500 становника Увца	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Дужина реконструисане водоводне мреже	0	3000
	Број новоизграђених паркинг мјеста	10	30

	Дужина реконструисаних пјешачких стаза и одржаваних путева	200	1000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом мјере изградња комуналне инфраструктуре обезбедиће се услови за остварење унапрјеђења комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо, што ће свакако утицати на квалитет живота становништва.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.252.000 КМ Извор: Буџет и донатори		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове, КП		
Циљне групе	Становништво општине.		

Веза са стратешким циљем	3. Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса		
Приоритет	3.3. Одрживо управљање ресурсима		
Назив мјере	3.3.1. Заштита од природних и других непогода		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Реализација мјере заштита од природних и других непогода утицаће на смањење просјечног трајања интервенција у случају санације штета од елементарних непогода, као и на смањење просјечне брзине трајања интервенције у случају пожара. Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере: - Изградња капацитета општинског штаба за ванредне ситуације, - Реконструкција ватрогасног дома.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат изградња капацитета општинског штаба за ванредне ситуације	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 2022. године смањено просјечно трајање интервенција у случају санације штета од елементарних непогода за 20% у односу на 2016. годину	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027
	Број нових возила за општински штаб за ванредне ситуације	0	2

	Успостављен систем за пуњење боца за гашење пожар	0	1
	Број нових ватрогасаца	3	6
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере заштите од природних и других непогода допринијеће остварењу приоритета одрживо управљање ресурсима, што све заједно има развојни ефекат на очување и заштиту животне средине, те одрживо коришћење природних ресурса.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 165.000 Извор: буџет општине и донације		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове, ТВЈ.		
Циљне групе	Становништво општине.		

Веза са стратешким циљем	3. Очување и заштита животне средине, развој комуналних услуга и инфраструктуре уз одрживо коришћење природних ресурса		
Приоритет	3.3. Одрживо управљање ресурсима		
Назив мјере	3.3.2. Енергетска ефикасност		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	<p>Мјера се односи на утопљавање јавних објеката и побољшање њихових енергетских карактеристика и замјену постојећих свјетилки уличне расвјете ЛЕД свјетилкама. Мјером се доприноси смањењу потрошње потребне енергије за загријавање и климатизацију објеката, смањењу потрошње електричне енергије као и смањењу трошкова. Такође, у оквиру енергетске ефикасности потребно је дати подршку и проводити кампању коришћења ОИЕ на локалном нивоу, нпр. инсталацији соларних панела и др.</p> <p>Оквирна подручја дјеловања у склопу мјере:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повећање свијести становништва о енергетској ефикасности, - Увођење ЛЕД расвјете. 		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат увођење ЛЕД расвјете	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Р1 до 2022. године смањени рачуни за електричну енергију јавне расвјете за 30% у односу на 2016.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне Вриједности 2021	Циљне Вриједности 2027

	Смањена издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката	17477	14564
	Смањена издвајања из буџета за трошкове јавне расвјете	51533	41.226
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Инсталирањем ЛЕД уличне расвјете и утопљавањем објеката првенствено ће се остварити финансијска уштеда кроз смањену потрошњу електричне енергије, коју је могуће искористити за даљи развој и унапрјеђење објеката улагањем у обновљиве изворе енергије (соларне панеле и сл.), као и побољшање енергетске ефикасности кроз осавремењавање уређаја и опреме. Реализација предложених мјера знатно ће утицати на побољшање енергетске ефикасности која ће дати допринос за одрживи развој насеља кроз стварање квалитетнијих услова живота и рада корисника објеката.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 264.000 Извор: буџет и донације		
Период имплементације мјере	2018-2027. година		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Општина Рудо		
Носиоци мјере	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове, КП		
Циљне групе	Становништво општине.		

ОПЕРАТИВНИ ДИО

План имплементације стратешких пројеката и мјера за 3 године (1+2)

Вежа са стратешким и секторским циљем/ циљевима	Пројекат / мјера (вријеме трајања)	Укупни исходи	Укупни оријент. издаци (до завршетка пројекта)	Укупни предвиђен и издаци (за III године)	Финансирање из буџета ЈЛС				Финансирање из осталих извора				Општинско одјељење/служба одговорно за праћење		
					Преглед по годинама				Преглед по годинама						
					год. I	год. II	год. III	укупно (I+II+III)	год. I	год. II	год. III	укупно (I+II+III)	Носитељи имплементације	Вежа са буџетом	Општинска служба одговорна за праћење
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.1.Пројекат Повећање засађених и замјена застарјелих засада малине сертифицикованим садним материјалом (2019-2020)	Р1 До 2022. године најмање 100 малинара повећало своје приносе за 20% у односу на период прије набавке садница Р2 До 2022. године повећан удио прве класе у укупној количини откупљене малине за 30% у односу на 2016. годину	100.000	100.000	0	12.500	12.500	25.000	0	37.500	37.500	75.000	Задруга/ Општина	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.2. Пројекат Побољшање конкурентности произвођача јагодастог и другог воћа кроз примјену савремених агротехничких мјера и увођење стандарда (2019-2020)	Р1 До 2022. године повећан удио малине прве и друге класе у укупној производњи за 30% у односу на 2016. Р2 До 2022. године најмање 100 малинара/домаћи нстава увело Глобагап стандард	30.000	30.000	0	5.250	5.250	10.500	0	9.750	9.750	19.500	Задруга/ Општина	Донатор/ Задруга/к орисници	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послов

СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.3. Пројекат Увођење других култура јагодастог и др. воћа (боровница, купина, црна рибизла и сл.) (2019-2022)	Р1 Подигнуто најмање 20 ха нових засада другог јагодастог воћа (боровница, купина, црна рибизла, љешника и сл.) Р2 До 2022. године повећане количине произведеног другог јагодастог воћа (боровница, купина, црна рибизла и сл.) за 90% у односу на 2016.	158.000	52.700	0	3.950	3.950	7.900	0	22.400	22.400	44.800	Задруга/ Општина	Донатор/ Задруга/ к орисници	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.4. Пројекат Унапређење и развој постојеће пољопривредне производње шљиве (2019-2020)	Р1 Проширена производња шљиве за код старих и увођењем нових произвођача Р2 До 2022. година повећан пласман и прерада шљиве за 30% у односу на 2016. Годину	18.000	18.000	0	3.150	3.150	6.300	0	5.850	5.850	11.700	Задруга/ Општина	Донатор/ Задруга/ к орисници	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.5. Пројекат Изградња нових и опремање постојећих хладњачарских капацитета (2020-2022)	Р1 До 2022. године омогућен директан извоз малине од минимум 800 тона годишње на ЕУ тржиште	2.040.000	300.000	0	0	150.000	150.000	0	0	150.000	150.000	Задруга/ Општина	Донатор/ Задруга	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.6. Мјера – Развој производње јагодастог и другог воћа кроз подстицаје за произвођаче јагодастог и другог воћа (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећане количине произведеног јагодастог воћа и другог воћа код подржаних произвођача за 20% у односу на 2016.	500.000	258.000	58.000	80.000	120.000	258.000	0	0	0	0	Општина	414140	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.7. Мјера - Повећање нивоа знања у сврху превенције и заштите од заразних болести малине и другог воћа 2019-2020)	Р1 Код обучених произвођача до 2022. године за 10% смањен број заразних болести код малине и другог воћа	2.000	2.000	0	0	0	0	0	1.000	1.000	2.000	Задруга	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.8. Мјера - Изградња и одржавање путне инфраструктуре као предуслов одрживост квалитета транспортованих плодова (2018-2022)	Р1. До 2022. повећан обим кориштења обрадивих површина за 20% у односу на 2016. годину	1.800.000	1.100.148	276.898	420.000	360.000	1.056.898	43.250	0	0	43.250	Општина/ УНДП	511130, 511230	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.1.9. Мјера - Учешће у програмима стварање кластера и развоја сарадње са сродним гранама (2019-2020)	Р1. До 2022 године осигуран директан пласман на ино тржиште за малинаре који испуњавају услове До 2022. године повећана економија обима и ширине код чланова кластера за 5% у односу на годину оснивања кластера	10.000	10.000	0	5.000	5.000	10.000	0	0	0	0	Општина	Општина	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЕЦ1.1.	1.1.2.1. Пројекат Ширење пластеничке производње (2019-2022)	До 2020. године регистровано најмање 10 нових газдинстава која се баве пластеничком производњом у односу на 2016. годину До 2020. године проширена пластеничка производња у постојећим домаћинствима за 10% у односу на 2016.	110.000	63.200	19.480	1.450	0	20.930	29.220	13.050	0	42.270	Општина/ Муслима н аид	416149	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.2.2. Пројекат Поддршка произвођачима пластеничке производње (2018-2019)	Р1 До 2022. године повећани приноси поврћа за 20% у односу на 2016. годину код пољопривредних произвођача који су подржани подстицајним мјерама у пластеничкој производњи	5.000	3.000	0	0	0	0	1.000	1.000	1.000	3.000	Општина/ Муслиман аид/ Стручна служба Министарства	414	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.2.3. Мјера – Подстицаји за пластеничку производњу (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећани приноси поврћа за 20% у односу на 2016. годину код пољопривредних произвођача који су подржани подстицајним мјерама у пластеничкој производњи	33.000	19.000	5.000	7.000	7.000	19.000	0	0	0	0	општина	414140	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.3.1. Пројекат Развој капацитета за складиштење и откуп воћа и поврћа (2020-2022)	Р1 До 2022. године повећан обим продаје складишеног воћа и поврћа за 20% у односу на 2016. годину	50.000	50.000	0	0	10.000	10.000	0	0	40.000	40.000	Општина/ Задруга	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.3.2. Пројекат Прерада и производње воћа и поврћа (2020-2022)	Р1 До 2022. године најмање 3 нова прерађивача покренула прераду малине и других пољопривредних култура на простору општине Рудо	120.000	120.000	0	0	36.000	36.000	0	0	84.000	84.000	Општина/ Задруга	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.3.3. Пројекат Развој ланца додате вриједности у области откупа љековитог биља и шумских плодова (2020)	Р1 До 2022. године најмање 50 нових сакупљача љековитог биља и шумских плодова остварује приход од продаје биља и шумских плодова	44.000	44.000	0	0	15.400	15.400	0	0	28.600	28.600	Општина/ Задруга	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.3.4. Пројекат Производња и прерада производа од мед (2020)	Р1 До 2022. године најмање 3 пчелара са подручја општине Рудо покренула производњу производа од меда	50.000	50.000	0	0	15.000	15.000	0	0	35.000	35.000	Општина/ Задруга	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.1. Пројекат Едукација произвођача млијека (2019)	Р1 До 2022. године код едукованих пољопривредника повећана укупна количина произведеног млијека за 20% у односу на 2016. годину Р2 До 2022. године код едукованих пољопривредника повећан удио прве класе у укупној количини произведеног млијека за 10% у односу на 2016. годину	1.000	1.000	0	0	0	0	0	1.000	0	1.000	Општина	Стручна служба за пољопривреду	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.2. Мјера – Подстицаји за производњу млијека (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 20% код подржаних пољопривредника у односу на 2016. годину	225.000	135.000	45.000	45.000	45.000	135.000	0	0	0	0	Општина	414140	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.3. Мјера – Подршка изградњи савремених стајских објеката и набавка савремене опреме за производњу млијека (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 20% код подржаних пољопривредника у односу на 2016. годину	50.000	30.000	10.000	10.000	10.000	30.000	0	0	0	0	Општина	414140	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.4. Пројекат Набавка квалитетних грла за расплод (2020-2022)	Р1 До 2022. година повећан пласман и прерада шљиве за 30% у односу на 2016. годину	200.000	50.000	0	0	15.000	15.000	0	0	35.000	35.000	Општина	Донатор/ општина	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.5. Мјера - Превентивна здравствена заштита животиња (2018-2020)	Р1 До 2022. године смањен број угинућа животиња из сточног фонда за 10% у односу на 2016. годину	10.000	6.000	2.000	2.000	2.000	6.000	0	0	0	0	Општина	415	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.6. Мјера - Подстицај за проширивање сточног фонда (2018-2020)	Р1 До 2022. године повећан укупан број јуница и музних грла за 15% у односу на 2016. годину	100.000	60.000	20.000	20.000	20.000	60.000	0	0	0	0	Општина	414	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.7. Мјера – Подстицаји за ситну стоку (зависно од броја грла ситне стоке) (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећан укупан број грла ситне стоке за 10% у односу на 2016. годину	100.000	60.000	20.000	20.000	20.000	60.000	0	0	0	0	Општина	414	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.1.	1.1.4.8. Мјера – Подстицаји за осјеменавање крвава (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећан сточни фонд код подржаних корисника за 10% у односу на 2016. годину	50.000	30.000	10.000	10.000	10.000	30.000	0	0	0	0	Општина	414	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.1. Пројекат Камп у Стргачини (2019-2020)	Р1 До 2022. године повећан број регистрованих посјета кампу за 30% у односу на 2016. годину	30.000	30.000	0	0	9.000	9.000	0	0	21.000	21.000	ЈУ за туризам и спорт Рудо/Општина	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.2. Пројекат Изградња и уређење рибарске стазе (2019)	Р1 До 2022. године повећан број посјета ријеци Лим од стране риболоваца за 30% у односу на 2016. годину	20.000	20.000	0	6.000	0	6.000	0	14.000	0	14.000	СРД Језеро Рудо	Донатор/ општина	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.3. Пројекат Изградња и уређење планинарских и стаза (2018-2019)	Р1 До 2022. године број посјета од стране планинара и љубитеља природе повећан за 30% у односу на 2016. годину	36.000	36.000	10.800	0	0	10.800	25.200	0	0	25.200	НВО	415240	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.4. Мјера Подршка манифестацијама (2018-2022)	Р1 До 2022. године повећан број посјетилаца манифестација Лимски биатлон, Сајам домаћих производа и Петровдански дани за најмање 30% у односу на 2016. годину	155.000	92.000	25.000	25.000	25.000	75.000	5.000	6.000	6.000	17.000	ЈУ за туризам и спорт Рудо	412940	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.5. Пројекат Промоција туристичких потенцијала (2018-2020)	Р1 До 2022. најмање 3 агенције из БиХ уврстило понуђени пакет туристичких услуга у своју туристичку понуду	30.000	30.000	2.500	3.000	3.500	9.000	7.750	10.000	3.250	21.000	ЈУ за туризам и спорт Рудо	415240	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.6. Мјера - Формирање туристичке организације (2020)	Р1 До 2020. године успостављен институција за континуиран развој туризма на подручју општине Рудо	100.000	100.000	0	0	100.000	100.000	0	0	0	0	Општина	општина	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.7. Пројекат Јачање капацитета за развој предузетничке дјелатности у области туризма (2019-2020)	Р1 До 2022. године играђени смјештајни капацитети у сеоским домаћинствима код најмање 5 породица и проширена понуда угоститељско-туристичких услуга за 20% у односу на 2016. годину Р2 До 2022. године остварена попуњеност од 70%	50.000	50.000	0	10.000	0	10.000	0	40.000	0	40.000	Општина	Донатор	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

		новоизграђених капацитета у приватном сектор на нивоу сезоне													
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.8. Пројекат Унапређење музејске дјелатности и заштита културно-историјских споменика и природног наслеђа (2019-2020)	Р1 До 2022.године повећан број посјета историјским споменицима на подручју општине Рудо за 50% у односу на 2016. годину	140.000	140.000	0	10.500	10.500	21.000	0	59.500	59.500	119.000	ЈУ ЦКПД Просвјета Рудо	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.2.	1.2.1.9. Пројекат Обиљежавање значајних туристичких дестинација (2019)	Р1 До 2022. године уведена туристичка услуга посјете знаменитостима општине Рудо уз праћу туристичког водича Р2 До 2022. године повећан број упита за организованим туристичким турама за 50% у односу на 2016. годину	10.000	10.000	0	5.000	0	5.000	0	5.000	5.000	5.000	ЈУ за туризам и спорт Рудо	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.3.	1.3.1.1. Пројекат Подршка маргинализованим женама (2018)	Р1 До 2020. године најмање 7 жена покренуло предузетничку дјелатност и осигурало себи стабилне изворе прихода	60.000	60.000	30.000	0	0	30.000	30.000	0	0	30.000	Општина	415200	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове

СЦ1/СЦЕ1.3.	1.3.1.2. Мјера - Учешће у пројектима развоја предузетништва (2019-2020)	Р1 До 2022. године најмање 10 особа покренуло предузетничку дјелатност кроз различите програме и пројекте из донаторских и буџетских средстава	60.000	30.000	0	15.000	15.000	30.000	0	15.000	15.000	30.000	Општина	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ1/СЦЕ1.3.	1.3.1.3. Мјера - Приправници и волонтери (2018-2022)	Р1 До 2022. године подржано најмање 15 приправника и 10 волонтера у стицању приправничког стажа и запослењу	125.000	75.000	25.000	25.000	25.000	75.000	0	0	0	0	Општина	411110, 412931	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ1/СЦЕ1.3.	1.3.1.4. Мјера - Подстицаји за отварање нових радних мјеста и за набавку опреме (2018-2022)	Р1 До 2022. године најмање 25 особа са евиденције Завода за запошљавање запослено кроз подстицајне мјере	500.000	300.000	100.000	100.000	100.000	300.000	0	0	0	0	Општина	414149	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.1. Пројекат Отварање предшколске и инклузивне установе (2018)	Р1. До 2022. године побољшани услови у погледу боравка и развоја програмских садржаја за 30 дјеце предшколског узраста и за групу до 20 дјеце и младих са сметњама у развоју	310.000	310.000	160.000	0	0	160.000	150.000	0	0	150.000	Општина	511227	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.2. Мјера - Путни трошкови за ђаке (2018-2022)	Р1 У наредних пет година осигуран бесплатан превоз за најмање 150 ђака у току једне школске године из удаљених подручја општине Рудо	300.000	180.000	60.000	60.000	60.000	180.000	0	0	0	0	Општина	416120	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности

СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.3. Мјера - Бесплатни уџбеници, школски прибор и новчана помоћ за првачиће (2018-2022)	Р1 У наредних пет година осигурани бесплатни уџбеници и школски прибор за више од 100 првачића са подручја општине Рудо	75.000	45.000	15.000	15.000	15.000	45.000	0	0	0	0	Општина	416124	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.4. Пројекат Утопљавање ОШ Рудо и Бошко Буха у Штрпцима (2019-2021)	Р2 До 2022. године у двије основне школе смањени губици топлотне енергије (остварена уштеда енергената) за 20% у односу на 2016. годину	300.000	200.000	0	0	60.000	60.000	0	0	140.000	140.000	Општина	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.5. Пројекат Реконструкција фисклтурне сале у ОШ Рудо (2020)	Р1 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину	80.000	80.000	0	0	16.000	16.000	0	0	64.000	64.000	Школа	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.6. Пројекат Утопљавање Подручне школе на Увцу (2020)	Р1 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину Р2 До 2022. године за 10% повећан број уписаних ђака у подручну ОШ из МЗ Увац у односу на 2016. годину Р3 Осигуран прилаз школи за особе са инвалидитетом	40.000	40.000	0	0	8.000	8.000	0	0	32.000	32.000	Школа	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности

СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.7. Пројекат Реконструкција фискултурне сале у ОШ Бошко Буха (2020)	Р1 До 2022. године за 20% смањен број изостанака ученика ОШ Бошко Буха у односу на 2016. годину Р2 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину Р3 Осигуран прилаз школи за особе са инвалидитетом	25.000	25.000	0	0	7.500	7.500	0	0	17.500	17.500	Школа	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.1.	2.1.1.8. Пројекат Увођење новог занимања (2018-2019)	Р1 До 2022. године уведен нови смјер у складу са потребама тржишта рада и уписана прва генерација од 15 ученика	13.000	13.000	13.000	0	0	13.000	0	0	0	0	Општина	511380	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.1. Пројекат Реконструкција трибина на градском стадиону (2020)	Р1 До 2022. године број посјетилаца за вријеме одржавања спортских догађаја на градском стадиону повећан за 20% у односу на 2016. годину	25.000	25.000	0	0	7.500	7.500	0	0	17.500	17.500	ЈУ за туризам и спорт Рудо	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.2. Пројекат Гријање у спортској дворани (2020)	Р1 До 2022. године повећан број организованих спортских садржаја у спортској дворани за 20% у односу на 2016.	61.800	61.800	0	0	18.540	18.540	0	0	43.260	43.260	ЈУ за туризам и спорт Рудо	Донатор	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности

СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.3. Пројекат Уређење спортског терена у Штрпцима (2018)	Р1 До 2022. године на спортском терену у Штрпцима организовано за 50% више догађаја у односу на период од 2016. година	23.960	23.960	6.960	0	0	6.960	17.000	0	0	17.000	Мјесна заједница/ЈУРА	415200	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.4. Пројекат Изградња летне бине (2018)	Р1 До 2022. године за становнике општине Рудо омогућено организовање културних манифестација на отвореном најмање 5 пута годишње	15.000	15.000	10.000	0	0	10.000	5.000	0	0	5.000	ЈУ ЦКПД Просвјета Рудо	511360	Одсјек ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.5. Пројекат Формирање тениског клуба у Рудом (2019-2020)	Р1 До 2022. године формиран први тениски клуб/школа тениса на подручју општине Рудо Р2 До 2022. године организован најмање један тениски камп годишње за дјецу и младе	170.000	170.000	0	12.750	12.750	25.500	144.500	0	0	144.500	ЈУ за туризам и спорт Рудо	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.6. Мјера - Подршка организацији спортских садржаја у другим мјесним заједницама (2018-2022)	Р1 До 2022. године подржана организација најмање 5 спортских турнира/догађаја у мјесним заједницама	20.000	12.000	2.000	2.000	2.000	6.000	2.000	2.000	2.000	6.000	Општина/МЗ	416129	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.2.	2.2.1.7. Мјера - Издавања за спорт (2018-2022)	Р1 До 2022. године подржано најмање 5 клубова и спортских секција са подручја општине Рудо за учешће на такмичењима	66.000	39.600	13.200	13.200	13.200	39.600	0	0	0	0	ЈУ за туризам и спорт Рудо	416	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦ2/СЦЕ2.3.	2.3.1.1 Едукација грађана (2020-2022)	Р1 До 2022. године повећан обухват жена које су провеле превентивно снимање дојке за 90% у односу на 2016. годину	10.000	10.000	0	0	0	0	0	0	10.000	10.000	НВО	Донатор	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.3.	2.3.1.2. Пројекат Набавка новог ултразвучног апарата (2019)	Р1 До 2022. године повећан број ултразвучних превентивних прегледа за 30% у односу на 2016. годину	55.000	55.000	0	5.500	0	5.500	0	49.500	0	49.500	Дом здравља	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.3.	2.3.1.3. Пројекат Набавка апарата за биохемијску анализу (2019)	Р1 До 2022. године повећан број пацијената корисника услуге хемијске коагулације крви за 100% у односу на 2016. годину	35.000	35.000	0	0	0	0	0	35.000	0	35.000	Дом здравља	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.3.	2.3.1.4. Пројекат Занављање опреме у Дому здравља Рудо (2020)	Р1 До 2022. године осигурана квалитетнија лабораторијаска и рентгенска дијагностика у оквиру Дома здравља за 30% у односу на 2016. Годину Р2 До 2022. година 50% повећан превоз хитних пацијената у односу на 2016. годину	200.000	200.000	0	0	20.000	20.000	0	0	180.000	180.000	Дом здравља	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.1. Пројекат Реновирање и опремање објекта за привремени смјештај и боравак лица у стању социјалне потребе (2018-2019)	Р1 До 2022. године обезбјеђени квалитетнији услови за привремено збрињавање најмање 8 особа у стању социјалне потребе на годишњем нивоу	40.000	40.000	8.000	0	0	8.000	32.000	0	0	32.000	ЈУ ЦСР	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.2. Пројекат Сервис у кући за лица у стању социјалне потребе (2019-2020)	Р1 До 2022. године обезбијеђена континуирана помоћ за 20 најугорженијих старих особа на простору општине Рудо	40.000	40.000	0	8.000	0	8.000	0	32.000	0	32.000	ЈУ ЦСР	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.3. Пројекат Живот у заштићеним условима (2020)	Р1 До 2022. године осигурани услови за прихват и бригу најмање 10 особа у случају болести старатеља	40.000	40.000	0	0	12.000	12.000	0	0	28.000	28.000	ЈУ ЦСР	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.4. Пројекат Изградња зграде за социјално становање (2018-2019)	Р1 До 2022. године стамбено збринута 10 породица корисника социјалне помоћи и алтернативног центра	687.000	687.000	40.000	0	0	40.000	647.000	0	0	647.000	Министарство/општина	Министарство за избјегла и расељена лица	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.5. Мјера - Новчана помоћ за лица у стању социјалне потребе (2018-2022)	Р1 До 2022. Смањен број особа која живе у изразито лошим условима за 10% у односу на 2016. годину	3.509.000	2.098.734	398.526	398.526	398.526	1.195.578	303.156	300.000	300.000	903.156	ЦСР	4161000	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.6. Мјера - Новчана помоћ за свако новорођено дијете (2018-2022)	Р1 До 2022. рођено 200 дјеце	90.000	54.000	18.000	18.000	18.000	54.000	0	0	0	0	Општина	416126	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.4.	2.4.1.7. Мјера - Стипендије за студенте (2018-2022)	Р1 До 2022. године омогућен наставак школовања за најмање 200 младих са подручја општине Рудо	425.000	255.000	85.000	85.000	85.000	255.000	0	0	0	0	Општина	416124	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦ2/СЦЕ2.5.	2.5.1.1. Пројекат Набавка опреме за општинску управу и јачање капацитета за припрему пројектних приједлога (2018-2020)	Р1 До 2022. године за 10% повећан број припремљених пројектних приједлога, у складу са развојним приоритетима из Стратегије, од	10.000	10.000	5.000	5.000	0	10.000	0	0	0	0	Општина	511300	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

		стране локалне управе у односу на 2016. Годину															
СЦ2/СЦЕ2.5.	2.5.1.2. Мјера - Подршка НВО и учешће у програмима и пројектима који унапређују сарадњу са НВО сектором (2018-2022)	Р1 До 2022. године осигурано суфинансирање најмање 20 пројеката НВО-а и грађана са простора општине Рудо у складу са развојним приоритетима из Стратегије	390.000	320.770	70.000	70.000	70.000	210.000	40.770	70.000	0	110.770	Општина	415200	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове		
СЦ3/СЦЕ3.1.	3.1.1.1 Пројекат Опремање комуналног предузећа (2020)	Р1 До 2022. године 150 нових корисника (домаћинстава и правних субјеката) обухваћено системом прикупљања отпада у односу на 2016	340.000	340.000	0	0	102.000	102.000	0	0	238.000	238.000	Општина/ Комунално предузеће	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ		
СЦ3/СЦЕ3.1.	3.1.1.2. Пројекат Уређење градске депоније (2020)	Р1 До 2022. године заустављен негативан утицај градске депоније „Долови“ по животну средину	70.000	70.000	0	0	21.000	21.000	0	0	49.000	49.000	Општина/ Комунално предузеће	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ		
СЦ3/СЦЕ3.1.	3.1.1.3. Пројекат Довршетак изградње два градска колектора и уградња пречишћивача (2019-2022)	Р1 До 2022. године смањено загађење ријеке Лим из ужег градског језгра за 70% у односу на 2016. годину	750.000	10.000	0	10.000	0	10.000	0	0	0	0	Општина/ Комунално предузеће	ИПА	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове		
СЦ3/СЦЕ3.1.	3.1.1.4. Уклањање дивљих депонија (2019-2022)	Р1 До 2022. године нема новог одлагања смећа на очишћеним дивљим депонијама или нема формираних нових дивљих депонија	30.000	10.000	0	3.000	0	3.000	0	7.000	0	7.000	Општина/ Комунално предузеће	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ		

СЦЗ/СЦЕЗ.1.	3.1.1.5. Пројекат Подизање свијести код грађана о штетности дивљих депонија (2019)	Р1 До 2022. године нема ново-формираних дивљих депонија	10.000	10.000	0	0	3.000	3.000	0	0	7.000	7.000	Општина/ Комунал но предузеће	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.1.	3.1.2.1. Пројекат Унапређење система управљања комуналним и амбалажним отпадом на простору општине Рудо (2020-2021)	Р1 До 20122 Успостављен пилот систем прикупљања отпада на два највише насељена подручја – градско језгро и Увац	93.000	93.000	0	0	27.900	27.900	0	0	65.100	65.100	Општина/ Комунал но предузеће	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.1.	3.1.2.2. Пројекат Подизање свијести код грађана о значају селективног одлагања отпада (2019)	Р1 Више од 1.500 грађана Рудог информисано о значају селективног одлагања отпада	10.000	10.000	0	3.000	0	3.000	0	7.000	0	7.000	НВО	Донатори	Одјељење за општу управу друштвене дјелатности
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.1. Пројекат Реконструкција водовода Миоче (2020)	Р1 До 2022. године смањени губици на водоводној мрежи у МЗ Миоче за 20% у односу на 2016. годину	30.000	30.000	0	0	6.000	6.000	0	0	24.000	24.000	Мјесна заједница/ ЈУРА	Донатори /грађани	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.2. Пројекат Изградња паркинга простора у МЗ Рудо (2019)	До 2022. године повећан капацитет паркинга простора у ужем урбаном језгру општине за 10% у односу на 2016.	60.000	60.000	0	7.000	0	7.000	0	53.000	0	53.000	Општина /Министарство	Министарство	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.3. Пројекат Реконструкција тротоара у градском подручју (2018-2022)	Р1 До 2022. године осигурано безбједно кретање грађана у ужем градском језгру	30.000	10.000	3.000	4.000	3.000	10.000	0	0	0	0	Општина	511200	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.3.	3.2.1.4. Пројекат Уређење раскрснице на мосту (2019)	Р1 Видљивији путокази за улазак у град	60.000	7.000	0	0	0	0	7.000	0	0	7.000	Општина	Општина донатор	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.5. Пројекат Постављање вертикална и хоризонтална сигнализација (2019)	Р1 До 2022. године повећана покривеност саобраћајном сигнализацијом за 20% у односу на на 2016. годину	20.000	20.000	0	10.000	0	10.000	0	0	10.000	10.000	Општина	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.6. Пројекат Уређење објеката пејзажне архитектуре (2018-2019)	Р1 До 2022. године проширен простор за одмор за 10% у ужем градском језгру у односу на 2016.	22.000	22.000	5.000	0	0	5.000	17.000	0	0	17.000	Мјесна заједница/ЈУРА	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.7. Мјера - Одржавање путева и издвајања за екологију (2018-2022)	Р1 До 2022. године осигурана проходност на локалним путевима током зимског и кишног периода на подручју општине Рудо	70.000	42.000	14.000	14.000	14.000	42.000	0	0	0	0	општина	412500	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.8. Пројекат Увођење видео надзора (2018)	Р1 До 2022. године смањене пријаве уништавања имовине и пријаве физичког напада на јавном мјесту за 10% у односу на 2016. годину	10.000	10.000	5.000	0	0	5.000	5.000	0	0	5.000	Општина	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.9. Пројекат Електрификација повратничких насеља (2018-2020)	Р1 До 2022. године 50 нових повратничких домаћинстава прикључени на електро мрежу	600.000	166.000	7.000	0	0	7.000	159.000	0	0	159.000	ЕД	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.10. Пројекат Реконструкција вода Рудо-Увац (2020-2022)	Р1 До 2022. године проширени капацитети за прикључење на електро мрежу на траси Рудо - Увац за 40% у односу на 2016. годину	320.000	320.000	0	0	10.000	10.000	0	0	310.000	310.000	ЕД	Електро дистрибуција	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ

СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.2.1.11. Пројекат Израда програма и мјера санитарне заштите изворишта (2019)	Р1 Започет процес успостављања система заштите изворишта и створени услове за доношење Одлуке о заштити изворишта До 2022. године побољшан квалитет управљања воденим ресурсима израдом доку	30.000	30.000	0	9.000	0	9.000	0	21.000	21.000	општина	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ	
СЦЗ/СЦЕЗ.3.	3.3.1.1. Пројекат Изградња капацитета општинског штаба за ванредне ситуације(2020)	Р1 До 2022. године смањено просјечно трајање интервенција у случају санације штета од елементарних непогода за 20% у односу на 2016. годину	140.000	140.000	0	0	44.500	44.500	0	0	95.500	95.500	Општински штаб за ванредне ситуације	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦЗ/СЦЕЗ.2.	3.3.1.2. Пројекат Реконструкција ватрогасног дома (2020)	Р1 До 2022. године смањена просјечна брзина трајања интервенције у случају пожара за 20% у односу на 2016	25.000	25.000	0	0	7.500	7.500	0	0	17.500	17.500	Ватрогасни дом	општина	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
СЦЗ/СЦЕЗ.3.	3.3.2.1. Пројекат Повећање свијести становништва о енергетској ефикасности (2020)	Р1 До 2022. године смањена потрошња електричне енергије у јавним објектима за 20% у односу на 2016. годину	10.000	10.000	0	0	0	0	0	0	10.000	10.000	НВО	Донатори	Одјељење за привреду, финансије, просторно уређење и инспекцијске послове
СЦЗ/СЦЕЗ.3.	3.3.2.2. Пројекат Увођење ЛЕД расвјете (2018-2020)	Р1 До 2022. године смањени рачуни за електричну енергију јавне расвјете за 30% у односу на 2016.	254.000	254.000	237.000	0	0	237.000	17.000	0	0	17.000	општина	Донатори	ОДСЈЕК ЗА ПРИВРЕДУ ФИНАНСИЈЕ И УРБАНИЗАМ
УКУПНО:			17.161.760	10.339.912	1.835.364	1.597.776	2.216.166	5.649.306	1.687.846	817.550	2.215.210	4.720.606			

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Интегрисани преглед Стратегије локалног развоја Рудог (за период 2018-2022)

Веза са стратешким и секторским циљем и програмом	Пројекат /мјера	Укупни очекивани исход пројекта/мјере	Извори финансирања			
			Буџет	Екстерни извори	Укупно	
1.Стратешки циљ	Подигнут ниво економских активности и запошљавања на подручју општине Рудо, посебно у областима пољопривреде, туризма, услужних дјелатности и прерађивачке индустрије (2027. године)					
1.1. Секторски циљ	Развој пољопривреде	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године повећан обим пољопривредне производње за 30% у односу на 2016. годину Исход 2: До 2022. године повећан приход у пољопривредној производњи за 30% у односу на 2016. годину Исход 3: До 2022. године повећан извоз пољопривредних производа за 30% у односу на 2016. године Исход 4: До 2022. године за 10% повећан број регистрованих пословних субјеката у пољопривреди у односу на 2016. годину	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Произведене количине воћа, поврћа и млијека Индикатор 2: Процјена укупног прихода оствареног у пољопривреди Индикатор 3: Подаци о годишњем извозу пољопривредних производа Индикатор 4: Број регистрованих пољопривредних газдинстава, предузетника и привредних друштава у пољопривреди	
1.1.1.Програм	Унапређење производње јагодастог и другог воћа					
	1.1.1.1.Пројекат Повећање засађених и замјена застарјелих засада малине сертифициваним садним материјалом		Р1 До 2022. године најмање 100 малинара повећало своје приносе за 20% у односу на период прије набавке садница Р2 До 2022. године повећан удио прве класе у укупној количини откупљене малине за 30% у односу на 2016. Годину	25.000	75.000	100.000
				10.500	19.500	30.000

	1.1.1.2. Пројекат Побољшање конкурентности произвођача јагодастог и другог воћа кроз примјену савремених агротехничких мјера и увођење стандарда	P1 До 2022. године повећан удио малине прве и друге класе у укупној производњи за 30% у односу на 2016. P2 До 2022. године најмање 100 малинара/домаћинстава увело Глобагап стандард			
	1.1.1.3. Пројекат Увођење других култура јагодастог и др. воћа (боровница, купина, црна рибизла и сл.)	P1 Подигнуто најмање 20 ha нових засада другог јагодастог воћа (боровница, купина, црна рибизла, љешника и сл.) P2 До 2022. године повећане количине произведеног другог јагодастог воћа (боровница, купина, црна рибизла и сл.) за 90% у односу на 2016.	23.700	134.300	158.000
	1.1.1.4. Пројекат Унапређење и развој постојеће пољопривредне производње шљиве	P1 До 2022. година повећан пласман и прерада шљиве за 30% у односу на 2016. годину	6.300	11.700	18.000
	1.1.1.5. Пројекат Изградња нових и опремање постојећих хладњачарских капацитета	P1 До 2022. године омогућен директан извоз малине од минимум 800 тона годишње на ЕУ тржиште	408.000	1.632.000	2.040.000
	1.1.1.6. Мјера – Развој производње јагодастог и другог воћа кроз подстицаје за произвођаче јагодастог и другог воћа	P1 До 2022. године повећане количине произведеног јагодастог воћа и другог воћа код подржаних произвођача за 20% у односу на 2016.	500.000	0	500.000
	1.1.1.7. Мјера - Повећање нивоа знања у сврху превенције и заштите од заразних болести малине и другог воћа	P1 Код обучених произвођача до 2022. године за 10% смањен број заразних болести код малине и другог воћа	0	2.000	2.000

	1.1.1.8. Мјера - Изградња и одржавање путне инфраструктуре као предуслов одрживост квалитета транспортованих плодова	Р1. До 2022. повећан обим кориштења обрадивих површина за 20% у односу на 2016. годину	1.700.000	100.000	1.800.000
	1.1.1.9. Мјера - Учешће у програмима стварање кластера и развоја сарадње са сродним гранама	Р1. До 2022 године осигуран директан пласман на ино тржиште за малинаре који испуњавају услове До 2022. године повећана економија обима и ширине код чланова кластера за 5%у односу на годину оснивања кластера	10.000	0	10.000
1.1.2.Програм	Програм Успостављање пластеничке производње поврћа				
	1.1.2.1. Пројекат Ширење пластеничке производње	До 2020. године регистровано најмање 10 нових газдинстава која се баве пластеничком производњом у односу на 2016. годину До 2020. године проширена пластеничка производња у постојећим домаћинствима за 10% у односу на 2016.	44.000	66.000	110.000
	1.1.2.2. Пројекат Подршка произвођачима пластеничке производње	Р1 До 2022. године повећани приноси поврћа за 20% код пољопривредних произвођача који су прошли обуку о пластеничкој производњи у односу на 2016. годину	1.500	3.500	5.000
	1.1.2.3. Мјера – Подстицаји за пластеничку производњу	Р1 До 2022. године повећани приноси поврћа за 20% у односу на 2016. годину код пољопривредних произвођача који су подржани подстицајним мјерама у пластеничкој производњи	33.000	0	33.000
1.1.3.Програм	Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди				

	1.1.3.1. Пројекат Развој капацитета за складиштење и откуп воћа и поврћа	P1 До 2022. године повећан обим продаје складишеног воћа и поврћа за 20% у односу на 2016. годину	10.000	40.000	50.000
	1.1.3.2. Пројекат Прерада и производње воћа и поврћа	P1 До 2022. године најмање 3 нова прерађивача покренула прераду малине и других пољопривредних култура на простору општине Рудо	36.000	84.000	120.000
	1.1.3.3. Пројекат Развој ланца додате вриједности у области откупа љековитог биља и шумских плодова	P1 До 2022. године најмање 50 нових сакупљача љековитог биља и шумских плодова остварује приход од продаје биља и шумских плодова	15.400	28.600	44.000
	1.1.3.4. Пројекат Производња и прерада производа од мед	P1 До 2022. године најмање 3 пчелара са подручја општине Рудо покренула производњу производа од меда	15.000	35.000	50.000
1.1.4.Програм	Унапређење производње и откупа млијека				
	1.1.4.1. Пројекат Едукација произвођача млијека	P1 До 2022. године код едукованих пољопривредника повећана укупна количина произведеног млијека за 20% у односу на 2016. Годину P2 До 2022. године код едукованих пољопривредника повећан удио прве класе у укупној количини произведеног млијека за 10% у односу на 2016. годину	0	1.000	1.000
	1.1.4.2. Мјера – Подстицаји за производњу млијека	P1 До 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 20% код подржаних пољопривредника у односу на 2016. Годину	225.000	0	225.000

	1.1.4.3. Мјера – Подршка изградњи савремених стајских објеката и набавка савремене опреме за производњу млијека	P1 До 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 20% код подржаних пољопривредника у односу на 2016. годину	50.000	0	50.000
	1.1.4.4. Пројекат Набавка квалитетних грла за расплод	P1 До 2022. године повећана укупна количина произведеног млијека за 30% на постору општине Рудо у односу на 2016. годину P2 До 2022 најмање 20 нових произвођача млијека остварује приход од његове продаје	60.000	140.000	200.000
	1.1.4.5. Мјера - Превентивна здравствена заштита животиња	P1 До 2022. године смањен број угинућа животиња из сточног фонда за 10% у односу на 2016. годину	10.000	0	10.000
	1.1.4.6. Мјера - Подстицај за проширивање сточног фонда	P1 До 2022. године повећан укупан број јуница и музних грла за 15% у односу на 2016. годину	100.000	0	100.000
	1.1.4.7. Мјера – Подстицаји за ситну стоку (зависно од броја грла ситне стоке)	P1 До 2022. године повећан укупан број грла ситне стоке за 10% у односу на 2016. годину	100.000	0	100.000

	1.1.4.8. Мјера – Подстицаји за осјемењавање крава		Р1 До 2022. године повећан сточни фонд код подржаних корисника за 10% у односу на 2016. годину	50.000	0	50.000
1.2. Секторски циљ	Развој туризма	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године повећан број туриста/посјетилаца за 30% у односу на 2016. годину Исход 2: До 2022. године повећан број ноћења за 30% у односу на 2016. годину	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број евидентираних посјетилаца/туриста на подручју општине Рудо Индикатор 2: Број евидентираних ноћења на подручју општине Рудо	
1.2.1.Програм	1.2.1 Развој туризма					
	1.2.1.1. Пројекат Камп у Стргачини		Р1 До 2022. године повећан број регистрованих посјета кампу за 30% у односу на 2016. годину	9.000	21.000	30.000
	1.2.1.2. Пројекат Изградња и уређење рибарске стазе		Р1 До 2022. године повећан број посјета ријеци Лим од стране риболоваца за 30% у односу на 2016. годину	6.000	14.000	20.000
	1.2.1.3. Пројекат Изградња и уређење планинарских и стаза		Р1 До 2022. године број посјета од стране планинара и љубитеља природе повећан за 30% у односу на 2016. годину	10.800	25.200	36.000

	1.2.1.4. Мјера Подршка манифестацијама	Р1 До 2022. године повећан број посјетилаца манифестација Лимски биатлон, Сајам домаћих производа и Петровдански дани за најмање 30% у односу на 2016. годину	125.000	30.000	155.000
	1.2.1.5. Пројекат Промоција туристичких потенцијала	Р1 До 2022. најмање 3 агенције из БиХ уврстило понуђени пакет туристичких услуга у своју туристичку понуду	9.000	21.000	30.000
	1.2.1.6. Мјера - Формирање туристичке организације	Р1 До 2020. године успостављен институција за континуиран развој туризма на подручју општине Рудо	100.000	0	100.000
	1.2.1.7. Пројекат Јачање капацитета за развој предузетничке дјелатности у области туризма	Р1 До 2022. године играђени смјештајни капацитети у сеоским домаћинствима код најмање 5 породица и проширена понуда угоститељско-туристичких услуга за 20% у односу на 2016. годину Р1 До 2022. године остварена попуњеност од 70% новоизграђених капацитета у приватном сектор на нивоу сезоне	10.000	40.000	50.000
	1.2.1.8. Пројекат Унапређење музејске дјелатности и заштита културно- историјских споменика и природног наслеђа	Р1 До 2022.године повећан број посјета историјским споменицима на подручју општине Рудо за 50% у односу на 2016. годину.	21.000	119.000	140.000

	1.2.1.9. Пројекат Обиљежавање значајних туристичких дестинација	Р1 До 2022. године уведена туристичка услуга посјете знаменитостима општине Рудо уз пратњу туристичког водича Р2 До 2022. године повећан број упита за организованим туристичким турама за 50% у односу на 2016. годину	5.000	5.000	10.000
1.3. Секторски циљ	ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА И РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године повећан број регистрованих предузетника за 10% у односу на 2016. годину Исход 2: До 2022. године кроз пројекте и општинске подстицајне мјере запослено најмање 50 лица са евиденције бироа за запошљавање	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број регистрованих предузетничких радњи Индикатор 2: Број запослених са евиденције бироа за запошљавање кроз пројекте и општинске подстицајне мјере
ПРОГРАМ 1.3.1	Запошљавање и подршка предузетништву				
	1.3.1.1. Пројекат Подршка маргинализованим женама	Р1 До 2020. године најмање 7 жена покренуло предузетничку дјелатност и осигурало себи стабилне изворе прихода	30.000	30.000	60.000
	1.3.1.2. Мјера - Учешће у пројектима развоја предузетништва	Р1 До 2022. године најмање 10 особа покренуло предузетничку дјелатност кроз различите програме и пројекте из донаторских и буџетских средстава	30.000	30.000	60.000
	1.3.1.3. Мјера - Приправници и волонтери	Р1 До 2022. године подржано најмање 15 приправника и 10 волонтера у стицању приправничког стажа и запослењу	125.000	0	125.000

	1.3.1.4. Мјера - Подстицаји за отварање нових радних мјеста и за набавку опреме	Р1 До 2022. године најмање 25 особа са евиденције Завода за запошљавање запослено кроз подстицајне мјере	500.000	0	500.000
УКУПНО ЗА СЕКТОР ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА:					7.122.000
Веза са стратешким и секторским циљем и програмом	Пројекат /мјера	Укупни очекивани исход пројекта/мјере	Извори финансирања		
			Буџет	Екстерни извори	Укупно
2.Стратешки циљ	ПОБОЉШАН КВАЛИТЕТ ДРУШТВЕНИХ САДРЖАЈА И УСЛОВА ЗА ЖИВОТ				
2.1. Секторски циљ	КВАЛИТЕТНИЈЕ И ПРИСТУПАЧНИЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године повећано задовољство родитеља квалитетом и условима школовања у предшколским, основношколским и средњшколским установама на подручју општине Рудо за 30% у односу на 2018. годину Исход 2: До 2022. године, најмање 30 дјеце прошло предшколски одгој (просјечно 10 годишње) Исход 3: До 2022 године постигнуто задовољство ученика и наставника хигијенским условима у основним школама на подручју општине	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Резултати годишњих истраживања задовољства родитеља, о квалитети и условима школовања на подручју општине Рудо Индикатор 2: Број ученика предшколског одгоја у периоду од оснивања предшколског садржаја до 2020. године Индикатор 3: Просјечно задовољство ученика и наставника хигијенским условима и топлотним комфором у ОШ
2.1.1.Програм	Унапређење образовања				

2.1.1.1. Пројекат Отварање предшколске и инклузивне установе	P1. До 2022. године побољшани услови у погледу боравка и развоја програмских садржаја за 30 дјеце предшколског узраста и за групу до 20 дјеце и младих са сметњама у развоју	160.000	150000	310.000
2.1.1.2. Мјера - Путни трошкови за ђаке	P1 У наредних пет година осигуран бесплатан превоз за најмање 150 ђака у току једне школске године из удаљених подручја општине Рудо	300.000	0	300.000
2.1.1.3. Мјера - Бесплатни уџбеници, школски прибор и новчана помоћ за првачиће	P1 У наредних пет година осигурани бесплатни уџбеници и школски прибор за више од 100 првачића са подручја општине Рудо	75.000	0	75.000
2.1.1.4. Пројекат Утопљавање ОШ Рудо и Бошко Буха у Штрпцима	P2 До 2022. године у двије основне школе смањени губици топлотне енергије (остварена уштеда енергената) за 20% у односу на 2016. годину	90.000	210.000	300.000
2.1.1.5. Пројекат Реконструкција фисклтурне сале у ОШ Рудо	P1 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину	16.000	64.000	80.000
2.1.1.6. Пројекат Утопљавање Подручне школе на Увцу	P1 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину P2 До 2022. године за 10% повећан број уписаних ђака у подручну ОШ из МЗ Увац у односу на 2016. годину P3 Осигуран прилаз школи за особе са инвалидитетом	8.000	32.000	40.000
2.1.1.7. Пројекат Реконструкција фисклтурне сале у ОШ Бошко Буха	P1 До 2022. године за 20% смањен број изостанака ученика ОШ Бошко Буха у односу на 2016. годину P2 До 2022. године смањен рачун за набавку енергената за 20 % у односу на 2016. годину P3 Осигуран прилаз школи за особе са инвалидитетом	7.500	17500	25.000

	2.1.1.8. Пројекат Увођење новог занимања	P1 До 2022. године уведен нови смјер у складу са потребама тржишта рада и уписана прва генерација од 15 ученика		13.000	0	13.000
2.2. Секторски циљ	РАЗВОЈ КУЛТУРЕ И СПОРТА	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До краја 2022. године повећан број посјетилаца спортских и културних садржаја за дјецу и младе за 20% у односу на 2016. годину Исход 2: До краја 2022. године повећан број младих укључен у спортске и културне клубове и секције за 20% у односу на 2016. годину	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број нових спортских клубова или секција Индикатор 2: Број младих укључених у спортске клубове и секције Индикатор 3: Број нових културних секција	
2.2.1.Програм	Подршка развоју културе и спорта					
	2.2.1.1. Пројекат Реконструкција трибина на градском стадиону	P1 До 2022. године број посјетилаца за вријеме одржавања спортских догађаја на градском стадиону повећан за 20% у односу на 2016. годину		7.500	17.500	25.000
	2.2.1.2. Пројекат Гријање у спортској дворани	P1 До 2022. године повећан број организованих спортских садржаја у спортској дворани за 20% у односу на 2016.		18.540	43.260	61.800
	2.2.1.3. Пројекат Уређење спортског терена у Штрпцима	P1 До 2022. године на спортском терену у Штрпцима организовано за 50% више догађаја у односу на период од 2016. година		6.960	17.000	23.960
	2.2.1.4. Пројекат Изградња љетне бине	P1 До 2022. године за становнике општине Рудо омогућено организовање културних манифестација на отвореном најмање 5 пута годишње		10.000	5.000	15.000
				25.500	144.500	170.000

	2.2.1.5. Пројекат Формирање тениског клуба у Рудом	Р1 До 2022. године формиран први тениски клуб/школа тениса на подручју општине Рудо Р2 До 2022. године организован најмање један тениски камп годишње за дјецу и младе				
	2.2.1.6. Мјера - Подршка организацији спортских садржаја у другим мјесним заједницама	Р1 До 2022. године подржана организација најмање 5 спортских турнира/догађаја у мјесним заједницама		10.000	10.000	20.000
	2.2.1.7. Мјера - Издавања за спорт	Р1 До 2022. године подржано најмање 5 клубова и спортских секција са подручја општине Рудо за учешће на такмичењима		66.000	0	66.000
2.3. Секторски циљ	УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШВА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО	Очекивани секторски исходи	Исход 1: Повећан број дијагностичких прегледа за 30% до 2022. у односу на 2016. кроз проширене дијагностичке могућности До 2022. године повећано задовољство корисника услуга здравствене заштите за 10% у односу на 2018. годину	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број дијагностичких прегледа Индикатор 2.: Број уведених нових здравствених услуга Индикатор 3.: Број прегледа у Дому здравља Индикатор 4: број притужби, степен задовољства грађана	
	Унапређење здравствене заштите					
2.3.1.Програм	2.3.1.1. Пројекат Едукација грађана	Р1 До 2022. године повећан обухват жена које су провеле превентивно снимање дојке за 90% у односу на 2016. годину		0	10.000	10.000

	2.3.1.2. Пројекат Набавка новог ултразвучног апарата	P1 До 2022. године повећан број ултразвучних превентивних прегледа за 30% у односу на 2016. годину		5.500	49.500	55.000
	2.3.1.3. Пројекат Набавка апарата за биохемијску анализу	P1 До 2022. године повећан број пацијената корисника услуге хемијске коагулације крви за 100% у односу на 2016. годину		0	35000	35.000
	2.3.1.4. Пројекат Занављање опреме у Дому здравља Рудо	P1 До 2022. године осигурана квалитетнија лабораторијаска и рентгенска дијагностика у оквиру Дома здравља за 30% у односу на 2016. Годину P2 До 2022. година 50% повећан превоз хитних пацјената у односу на 2016. годину		20.000	180.000	200.000
2.4. Секторски циљ	ОСИГУРАТИ БОЉЕ УСЛОВЕ ЗА ЖИВОТ ОСОБА У СТАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ПОТРЕБЕ	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022 године проширен обухват лица у стању социјалне потребе за 20% у односу на 2016. годину	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број нових корисника обухваћених мјерама подршке Индикатор 2: Број нових услуга социјалне заштите Индикатор 3: Износи новчаних средстава намијењени за мјере подршке Индикатор 3: број особа са ријешеним стамбеним проблемом Индикатор 4. број корисника услуге алтернативног смјештаја	
			Исход 2: До 2022. године смањен број особа које живе у изразито лошим условима за 50.			
Унапређења подршке особа у стању социјалне заштите						
2.4.1.Програм	2.4.1.1. Пројекат Реновирање и опремање објекта за привремени	P1 До 2022. године обезбјеђени квалитетнији услови за привремено збрињавање најмање 8 особа у стању социјалне потребе на годишњем нивоу		8.000	32.000	40.000

	смјештај и боравак лица у стању социјалне потребе				
	2.4.1.2. Пројекат Сервис у кући за лица у стању социјалне потребе	Р1 До 2022. године обезбијеђена континуирана помоћ за 20 најугорженијих старих особа на простору општине Рудо	8.000	32.000	40.000
	2.4.1.3. Пројекат Живот у заштићеним условима	Р1 До 2022. године осигурани услови за прихват и бригу најмање 10 особа у случају болести старатеља	12.000	18.000	40.000
	2.4.1.4. Пројекат Изградња зграде за социјално становање	Р1 До 2022. године стамбено збринута 10 породица корисника социјалне помоћи и алтернативног центра	40.000	647.000	687.000
	2.4.1.5. Мјера - Новчана помоћ за лица у стању социјалне потребе	Р1 До 2022. Смањен број особа која живе у изразито лошим условима за 10% у односу на 2016. годину	1.993.000	1.516.000	3.509.000
	2.4.1.6. Мјера - Новчана помоћ за свако новорођено дијете	Р1 До 2022. рођено 200 дјете	90.000	0	90.000
	2.4.1.7. Мјера - Стипендије за студенте	Р1 До 2022. године омогућен наставак школовања за најмање 200 младих са подручја општине Рудо	425.000	0	425.000
2.5. Секторски циљ	ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ И САРАДЊЕ СА ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године кроз сарадњу јавног и цивилног сектора реализовано више од 20% пројеката из Стратегије развоја општине Рудо	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број заједнички реализованих пројеката из Стратегије развоја општине Рудо
Развој добре управе и цивилног сектора					

2.5.1.Програм	2.5.1.1. Пројекат Набавка опреме за општинску управу и јачање капацитета за припрему пројектних приједлога	Р1 До 2022. године за 10% повећан број припремљених пројектних приједлога, у складу са развојним приоритетима из Стратегије, од стране локалне управе у односу на 2016. годину		10.000	0	10.000
	2.5.1.2. Мјера - Подршка НВО и учешће у програмима и пројектима који унапређују сарадњу са НВО сектором	Р1 До 2022. године осигурано суфинансирање најмање 20 пројеката НВО-а и грађана са простора општине Рудо у складу са развојним приоритетима из Стратегије		279.230	110.770	390.000
УКУПНО ЗА ДРУШТВЕНИ СЕКТОР: 7.055.760						
Веза са стратешким и секторским циљем и програмом	Пројекат /мјера	Укупни очекивани исход пројекта/мјере		Извори финансирања		
				Буџет	Екстерни извори	Укупно
3.Стратешки циљ	ОЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РАЗВОЈ КОМУНАЛНИХ УСЛУГА И ИНФРАСТРУКТУРЕ УЗ ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА					
3.1. Секторски циљ	1. УНАПРИЈЕДИТИ СИСТЕМ ОРГАНИЗОВАНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године 20% повећан обухват системом прикупљања отпада у односу на 2016. Исход 2: До 2022. године загађење животне средине по основу неадекватно збринутог комуналног отпада и отпадних и оборинских вода смањено за 40% у односу на 2016. годину Исход 3: До 2022. године 5% корисника система управљања отпадом	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број нових корисника система прикупљања отпада Индикатор 2: количина смањеног отпада који се директно испушта у Лим уз помоћ пречистача Индикатор 3: Количина селектованог отпада Индикатор 4: Број уклоњених дивљих депонија	

			учествује у селективном прикупљању отпада			
3.1.1. Програм изградње капацитета за управљања отпадом						
3.1.1. Програм	3.1.1.1 Пројекат Опремање комуналног предузећа	P1 До 2022. године 150 нових корисника (домаћинстава и правних субјеката) обухваћено системом прикупљања отпада у односу на 2016		102.000	238.000	340.000
	3.1.1.2. Пројекат Уређење градске депоније	P1 До 2022. године заустављен негативан утицај градске депоније „Долови“ по животну средину		21.000	49.000	70.000
	3.1.1.3. Пројекат Довршетак изградње два градска колектора и уградња пречишћивача	P1 До 2022. године смањено загађење ријеке Лим из ужег градског језгра за 70% у односу на 2016. годину		150.000	600.000	750.000
	3.1.1.4. Уклањање дивљих депонија	P1 До 2022. године нема новог одлагања смећа на очишћеним дивљим депонијама или нема формираних нових дивљих депонија		15.000	15.000	30.000
	3.1.1.5. Пројекат Подизање свијести код грађана о штетности дивљих депонија	P1 До 2022. године нема ново-формираних дивљих депонија		3.000	7.000	10.000
3.1.2. Селективно одлагање отпада						
3.1.2. Програм	3.1.2.1. Пројекат Унапређење система управљања комуналним и амбалажним отпадом на простору општине Рудо	P1 До 20122 Успостављен пилот систем прикупљања отпада на два највише насељена подручја – градско језгро и Увац		27.900	65.100	93.000
	3.1.2.2. Пројекат Подизање свијести код грађана о значају селективног одлагања отпада	P1 Више од 1.500 грађана Рудог информисано о значају селективног одлагања отпада		3.000	7.000	10.000
3.2. Секторски циљ	УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ НА	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године више од 70% испитаних грађана општине Рудо задовољно стањем	Индикатори секторског циља	Индикатор задовољства грађана комуналне	1: Степен стањем инфраструктуре

	ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ РУДО		<p>комуналне инфраструктуре Исход 2: До 2022. године омогућено безбједно и квалитетно водоснабдијевање за најмање 30 % становништва општине Исход 3: До 2022. године повећано задовољство грађана урбаним зеленим површинама за 10% у односу на 2018. годину Исход 4: До 2022 године смањен број кривичних и других прекршаја за 5% у односу на 2016. Исход 5: Обезбјеђена комунална инфраструктура за одрживост останак 5% повратничке популације у односу на 2016.</p>		<p>Дужина водоводне мреже Индикатор 2: Дужина реконструисане електро-енергетске мреже Индикатор 3: Дужина реконструисане саобраћајне инфраструктуре у ужем градском језгру Индикатор 4: Број пријављених кривичних и прекршајних дјела Индикатор 5: Број нових прикључака на електро мрежу</p>
	ПРОГРАМ 3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре				
3.2.1.Програм	3.2.1.1. Пројекат Реконструкција водовода Миоче	Р1 До 2022. године смањени губици на водоводној мрежи у МЗ Миоче за 20% у односу на 2016. годину	6.000	24.000	30.000
	3.2.1.2. Пројекат Изградња паркинг простора у МЗ Рудо	До 2022. године повећан капацитет паркинг простора у ужем урбаном језгру општине за 10% у односу на 2016.	7.000	53.000	60.000
	3.2.1.3. Пројекат Реконструкција тротоара у градском подручју	Р1 До 2022. године осигурано безбједно кретање грађана у ужем градском језгру	30.000		30.000
	3.2.1.4. Пројекат Уређење раскрснице на мосту	Р1 Видљивији путокази за улазак у град	53.000	7.000	60.000
	3.2.1.5. Пројекат Постављање вертикална и хоризонтална сигнализација	Р1 До 2022. године повећана покривеност саобраћајном сигнализацијом за 20% у односу на 2016. годину	10.000	10.000	20.000

	3.2.1.6. Пројекат Уређење објеката пејзажне архитектуре	P1 До 2022. године проширен простор за одмор за 10% у ужем градском језгру у односу на 2016.	5.000	17.000	22.000
	3.2.1.7. Мјера - Одржавање путева и издвајања за екологију	P1 До 2022. године осигурана проходност на локалним путевима током зимског и кишног периода на подручју општине Рудо	70.000	-	70.000
	3.2.1.8. Пројекат Увођење видео надзора	P1 До 2022. године смањене пријаве уништавања имовине и пријаве физичког напада на јавном мјесту за 10% у односу на 2016. годину	5.000	5.000	10.000
	3.2.1.9. Пројекат Електрификација повратничких насеља	P1 До 2022. године 50 нових повратничких домаћинстава прикључени на електро мрежу	30.000	570.000	600.000
	3.2.1.10. Пројекат Реконструкција вода Рудо-Увац	P1 До 2022. године проширени капацитети за прикључење на електро мрежу на траси Рудо - Увац за 40% у односу на 2016. годину	10.000	310.000	320.000
	3.2.1.11. Пројекат Израда програма и мјера санитарне заштите изворишта	P1 Започет процес успостављања система заштите изворишта и створени услови за доношење Одлуке о заштити изворишта До 2022. године побољшан квалитет управљања воденим ресурсима израдом доку	9.000	21.000	30.000
3.3. Секторски циљ	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ РЕСУРСИМА	Очекивани секторски исходи	Исход 1: До 2022. године смањен просјечан износ исплаћен за штету од елементарне непогоде и пожара на којој је била интервенција цивилне заштите за 10% у односу на 2016. годину Исход 2 : До 2022. године смањена издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката за 20% и потрошњу електричне енергије за 30%	Индикатори секторског циља	Индикатор 1: Број пријављених штета од елементарних непогода Индикатор 2: Издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката и потрошњу електричне енергије

ПРОГРАМ 3.3.1. Заштита од природних и других непогода					
Програм: 3.3.1.	3.3.1.1. Пројекат Изградња капацитета општинског штаба за ванредне ситуације	P1 До 2022. године смањено просјечно трајање интервенција у случају санације штета од елементарних непогода за 20% у односу на 2016. годину	44.500	95.500	140.000
	3.3.1.2. Пројекат Реконструкција ватрогасног дома	P1 До 2022. године смањена просјечна брзина трајања интервенције у случају пожара за 20% у односу на 2016	7.500	17.500	25.000
ПРОГРАМ 3.3.2. Енергетска ефикасност					
ПРОГРАМ 3.3.2.	3.3.2.1. Пројекат Повећање свијести становништва о енергетској ефикасности	P1 До 2022. године смањена потрошња електричне енергије у јавним објектима за 20% у односу на 2016. годину	-	10.000	10.000
	3.3.2.2. Пројекат Увођење ЛЕД расвјете	P1 До 2022. године смањени рачуни за електричну енергију јавне расвјете за 30% у односу на 2016.	237.000	17.000	254.000
УКУПНО ЗА СЕКТОР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ:					2.984.000

Прилог 2: Алат за кохерентност и табела варијабли за праћење индикатора Стратегије локалног развоја (2018 – 2022)

Алат за
кохерентност Рудо 20

Прилог 3: План имплементације стратешких пројеката и мјера за 3 године (1+2)

Rudo - Plan
implementacije i IFP.xl

Прилог 4: Пројектне фише

Прилог 5: Процјена могућности финансирања приоритета Стратегије локалног развоја (за период 2018-2022)

Prognoza
mogucnosti finansirar

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ПОДИГНУТ НИВО ЕКОНОМСКИХ АКТИВНОСТИ И ЗАПОШЉАВАЊА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО, ПОСЕБНО У ОБЛАСТИМА ПОЉОПРИВРЕДЕ, ТУРИЗМА, УСЛУЖНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ И ПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ

- До 2027. године повећан број запослених у пољопривреди, прерађивачкој индустрији, туризму и услужним дјелатностима за 15% у односу на 2016. годину;
- До 2027. године повећан број регистрованих пословних субјеката у пољопривреди, прерађивачкој индустрији, туризму и услужним дјелатностима за 20% у односу на 2016. годину

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ПОБОЉШАН КВАЛИТЕТ ДРУШТВЕНИХ САДРЖАЈА И УСЛОВА ЗА ЖИВОТ

- До 2027. године одржан ниво броја уписаних ђака у основне и средње школе из 2016.
- До 2027. године смањен број социјално угрожених грађана за 5% у односу на 2016
- До 2027. године повећан број корисника и посјетилаца установа и организација културе и спорта за 30% у односу на 2016. годину

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3. ОЧУВАНА И ЗАШТИЋЕНА ЖИВОТНА СРЕДИНА, РАЗВИЈЕНЕ КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ И ИНФРАСТРУКТУРА УЗ ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

- До 2027. године смањене количине отпада одложеног на неправилан начин за 10% у односу на 2018. годину.
- До 2027. године остварена уштеда у јавној потрошњи у јавним објектима у власништву општине од 50% у односу на 2016. годину;
- До 2027. смањено директно испуштање комуналне канализације из урбаног подручја директно у Лим за 40%;
- До 2027. године повећано задовољство становника стањем саобраћајне инфраструктуре за минимално 1 оцјену у односу на 2018. годину.

СЕКТОРСКИ РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ

Усклађеност, комплементарност и међусобни утицај секторских планова

Приликом израде секторских развојних планова водило се рачуна о међусобној комплементарности. Елементи секторског плана економског развоја усклађени су са принципима заштите животне средине и свакако ће имати снажан утицај и на друштвени развој општине. Стварањем повољнијег

пословног амбијента и јачањем конкурентности локалних привредних субјеката се истовремено стварају услови за унапређење друштвене инфраструктуре локалне заједнице, а јачањем капацитета локалних пољопривредних произвођача се очекује запосленост једног дијела становништва општине Рудо, посебно оних који живе у руралним подручјима, што ће имати позитиван ефекат и на друштвени развој општине у цјелини.

Стратешке интервенције дефинисане у сектору друштвеног развоја општине се првенствено односе на уравнотежен развој друштвене и комуналне инфраструктуре у урбаним и руралним дијеловима општине те унапређење положаја социјално осјетљивих категорија. Унапређење комуналне инфраструктуре погодује јачању пословне атрактивности општине, бољој промоцији туристичких потенцијала али и заштити животне средине. Унутар сектора друштвеног развоја фокус интервенције је усмјерен на заустављање одлива становништва са подручја општине, посебно је акцента стављен на младе и жене јер су то највиталнија снаге локалне заједнице за њену будућност.

Сектор заштите животне средине предвиђа стратешке интервенције чија реализација има позитиван утицај на квалитет живота свих грађана, посебно у аспекту водоснабдијевања али и стања укупне комуналне инфраструктуре. Основни пројекти у сектору заштите животне средине јесу боље управљање отпадом укључујући и увођење модела селективног прикупљања отпада те примјену принципа енергетске ефикасности кроз едукације и кампање за подизање свијести становника општине Рудо о овој важној теми и у реконструкција и изградња водоводног и канализационог система, како у урбаном тако и у руралном подручју. Побољшање комуналне и јавне инфраструктуре значајно ће допринијети инвестиционој атрактивности општине, и омогућити унапређење културног и спортског садржаја, а тиме и квалитетнијег друштвеног живота грађана.

Табела број 40: Усклађеност, комплементарност и међусобни утицај секторских планова

Секторски циљ	Веза са стратешким циљем	Веза са другим секторским циљевима
План економског развоја		
СЦ 1.1. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	Стратешки циљ 1	План друштвеног развоја 2. 4: Осигурати боље услове за живот особа у стању социјалне потребе План заштите животне средине СЦ3.1.: Унапређење система организованог управљања отпадом СЦ 3.3. Одрживо управљање ресурсима
СЦ 1.2. РАЗВОЈ ТУРИЗМА	Стратешки циљ 1	План друштвеног развоја СЦ 2. 2: Развој културе и спорта СЦ 2.5: Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором План заштите животне средине СЦ 3.1. Унапређење система организованог управљања отпадом СЦ 3. 2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо СЦ 3. 3. Одрживо управљање ресурсима
СЦ 1.3. ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА И РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	Стратешки циљ 1	План друштвеног развоја СЦ 2. 1: Омогућити квалитетније и приступачније образовање СЦ 2.5: Јачање капацитета локалне управе и сарадње са цивилним сектором

		План заштите животне средине СЦ 3. 2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо СЦ 3.3. Одрживо управљање ресурсима
План друштвеног развоја		
СЦ 2.1. КВАЛИТЕТНИЈЕ И ПРИСТУПАЧНИЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ	Стратешки циљ 2	План економског развоја СЦ 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва СЦ 1.2. Развој туризма План заштите животне средине СЦ3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо
СЦ 2.2. РАЗВОЈ КУЛТУРЕ И СПОРТА	Стратешки циљ 2	План економског развоја СЦ 1.2. Развој туризма План заштите животне средине СЦ3.2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо
СЦ 2.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШВА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО	Стратешки циљ 2	План економског развоја СЦ 1.1. Развој пољопривреде План заштите животне средине СЦ3.1.: Унапређење система организованог управљања отпадом СЦ 3. 2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо
СЦ2.4: ОСИГУРАЊЕ БОЉИХ УСЛОВА ЗА ЖИВОТ ОСОБА У СТАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ПОТРЕБЕ	Стратешки циљ 2	План економског развоја СЦ 1.3. Подстицање запошљавања и развој предузетништва План заштите животне средине СЦ 3. 2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо
СЦ 2.5: ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ И САРАДЊЕ СА ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ	Стратешки циљ 2	План економског развоја СЦ 1.2. Развој туризма План заштите животне средине СЦ3.1.: Унапређење система организованог управљања отпадом СЦ 3. 2. Унапређење комуналне инфраструктуре на простору општине Рудо
План заштите животне средине		
СЦ3.1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ОРГАНИЗОВАНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	Стратешки циљ 3	План економског развоја СЦ 1.1. Развој пољопривреде СЦ 1.2. Развој туризма

		План друштвеног развоја СЦ 2.3. Унапређење здравствене заштите становнишва на подручју општине Рудо
СЦ3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ НА ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ РУДО	Стратешки циљ 3	План економског развоја СЦ 1.1. Развој пољопривреде СЦ 1.2. Развој туризма План друштвеног развоја СЦ 2.1. Квалитетније и приступачније образовање СЦ 2.2. Развој културе и спорта
СЦ3.3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ РЕСУРСИМА	Стратешки циљ 3	План економског развоја СЦ 1.1. Развој пољопривреде План друштвеног развоја СЦ 2.3. Унапређење здравствене заштите становнишва на подручју општине Рудо

План локалног економског развоја

Општински развојни тим за сектор економског развоја размотрио је тренутно стање привреде на подручју општине те користећи се расположивим подацима из социо-економске анализе и на основу претходно утврђених стратешких фокуса за даљи економски раст установио следеће секторске циљеве економског развоја општине Рудо за период 2018.-2022. година:

- Секторски циљ 1: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ
- Секторски циљ 2: РАЗВОЈ ТУРИЗМА
- Секторски циљ 3: ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА И РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА

V.2.1. Преглед секторских циљева са очекиваним исходима и индикаторима

Секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
1. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ	Исход 1: До 2022. године повећан обим пољопривредне производње за 30% у односу на 2016. годину Исход 2: До 2022. године повећан приход у пољопривредној	Индикатор 1: Произведене количине воћа, поврћа и млијека Индикатор 2: Процјена укупног прихода оствареног у пољопривреди

	<p>производњи за 30% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 3: До 2022. године повећан извоз пољопривредних производа за 30% у односу на 2016. године</p> <p>Исход 4: До 2022. године за 10% повећан број регистрованих пословних субјеката у пољопривреди у односу на 2016. годину</p>	<p>Индикатор 3: Подаци о годишњем извозу пољопривредних производа</p> <p>Индикатор 4: Број регистрованих пољопривредних газдинстава, предузетника и привредних друштава у пољопривреди</p>
2. РАЗВОЈ ТУРИЗМА	<p>Исход 1: До 2022. године повећан број туриста/посјетилаца за 30% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 2: До 2022. године повећан број ноћења за 30% у односу на 2016. годину</p>	<p>Индикатор 1: Број евидентираних посјетилаца/туриста на подручју општине Рудо</p> <p>Индикатор 2: Број евидентираних ноћења на подручју општине Рудо</p>
3. ПОДСТИЦАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА И РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	<p>Исход 1: До 2022. године повећан број регистрованих предузетника за 10% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 2: До 2022. године кроз пројекте и општинске подстицајне мјере запослено најмање 50 лица са евиденције бироа за запошљавање</p>	<p>Индикатор 1: Број регистрованих предузетничких радњи</p> <p>Индикатор 2: Број запослених са евиденције бироа за запошљавање кроз пројекте и општинске подстицајне мјере</p>

Усклађеност са стратешким документима виших нивоа

Приликом израде секторских планова развоја разматране су стратегије, планови и закони на вишим новима који директно или индиректно могу утицати или утичу на економски развој локалне заједнице. У складу с тим секторски циљеви повезани су са припадајућим елементима дефинисаним у Стратегији запошљавања Републике Српске 2016 – 2020, Стратешким планом руралног развоја БиХ 2018 – 2021, Стратешким планом развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2016-2020., Стратегијом унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017-2026. године, и Стратегијом развоја туризма РС 2011-2020.

Иницијативе међуопштинске сарадње

Општина Рудо се налази на крајњем истоку РС и граничи се са општинама Вишеград, Ново Горажде, Рогатица, Чајниче, Прибој и Чајетина. У области економског развоја Рудо је у великој мјери повезано са Прибојем, Р. Србија, што отвара могућност прекограничне сарадње. Сарадња са сусједним општинама У РС није у довољној мјери развијена, али постоје области у којима постоји реална потреба већим степеном сарадње, као и потреба заједничког наступа на тржишту, и то у областима туризам и пољопривреда. Неопходно је радити на јачању капацитета за регионалну и прекограничну сарадњу у циљу што већег коришћења доступних фондова за развој привреде и туризма.

Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана економског развоја општине Рудо дефинисано је **37 пројеката и мјера** груписаних у **6 програма**:

Табела број 41 : Преглед програма и пројеката/мјера у сектору локалног економског развоја

МЈЕРА	ПРОЈЕКАТ/АКТИВНОСТ
ПРОГРАМ 1.1.1 Унапрјеђење производње јагодастог и другог воћа	1.1.1.1.Пројекат Повећање засађених и замјена застарелих засада малине сертифицикованим садним материјалом
	1.1.1.2. Пројекат Побољшање конкурентности произвођача јагодастог и другог воћа кроз примјену савремених агротехничких мјера и увођење стандарда
	1.1.1.3. Пројекат Увођење других култура јагодастог и др. воћа (боровница, купина, црна рибизла и сл.)
	1.1.1.4. Пројекат Унапрјеђење и развој постојеће пољопривредне производње шљиве
	1.1.1.5. Пројекат Изградња нових и опремање постојећих хладњачарских капацитета
	1.1.1.6. Мјера – Развој производње јагодастог и другог воћа кроз подстицаје за произвођаче јагодастог и другог воћа
	1.1.1.7. Мјера - Повећање нивоа знања у сврху превенције и заштите од заразних болести малине и другог воћа
	1.1.1.8. Мјера - Изградња и одржавање путне инфраструктуре као предуслов одрживост квалитета транспортованих плодова
	1.1.1.9. Мјера - Учешће у програмима стварање кластера и развоја сарадње са сродним гранама
ПРОГРАМ 1.1.2 Успостављање пластеничке производње поврћа	1.1.2.1. Пројекат Ширење пластеничке производње
	1.1.2.2. Пројекат Подршка произвођачима пластеничке производње
	1.1.2.3. Мјера– Подстицаји за пластеничку производњу
	1.1.3.1. Пројекат Развој капацитета за складиштење и откуп воћа и поврћа

ПРОГРАМ 1.1.3 Развој складишних и прерађивачких капацитета у пољопривреди	1.1.3.2. Пројекат Прерада и производње воћа и поврћа
	1.1.3.3. Пројекат Развој ланца додате вриједности у области откупа љековитог биља и шумских плодова
	1.1.3.4. Пројекат Производња и прерада производа од меда
ПРОГРАМ 1.1.4 Унапређење производње и откупа млијека	1.1.4.1. Пројекат Едукација произвођача млијека
	1.1.4.2. Мјера – Подстицаји за производњу млијека
	1.1.4.3. Мјера – Подршка изградњи савремених стајских објеката и набавка савремене опреме за производњу млијека
	1.1.4.4. Пројекат Набавка квалитетних грла за расплод
	1.1.4.5. Мјера - Превентивна здравствена заштита животиња
	1.1.4.6. Мјера - Подстицај за проширивање сточног фонда
	1.1.4.7. Мјера – Подстицаји за ситну стоку (зависно од броја грла ситне стоке)
	1.1.4.8. Мјера – Подстицаји за осјемењавање крава
ПРОГРАМ 1.2.1 Развој туризма	1.2.1.1. Пројекат Камп у Стргачини
	1.2.1.2. Пројекат Изградња и уређење рибарске стазе
	1.2.1.3. Пројекат Изградња и уређење планинарских и стаза
	1.2.1.4. Мјера Подршка манифестацијама
	1.2.1.5. Пројекат Промоција туристичких потенцијала
	1.2.1.6. Мјера - Формирање туристичке организације
	1.2.1.7. Пројекат Јачање капацитета за развој предузетничке дјелатности у области туризма
	1.2.1.8. Пројекат Унапрјеђење музејске дјелатности и заштита културно-историјских споменика и природног наслеђа
	1.2.1.9. Пројекат Обиљежавање значајних туристичких дестинација
ПРОГРАМ 1.3.1 Запошљавање и подршка предузетништву	1.3.1.1. Пројекат Подршка маргинализованим женама
	1.3.1.2. Мјера - Учешће у пројектима развоја предузетништва
	1.3.1.3. Мјера - Приправници и волонтери
	1.3.1.4. Мјера - Подстицаји за отварање нових радних мјеста и за набавку опреме

Укупна очекивана улагања за реализацију секторског плана економског развоја су: **7.122.000 КМ**

План друштвеног развој

У погледу друштвеног развоја општина Рудо је определијелена да у наредном периоду посебну пажњу посвети рјешавању најважнијег проблема локалне заједнице а то је одлив становништва. У том правцу будуће интервенције односиће се на побољшање укупног квалитета друштвеног живота кроз

побољшање услова у областима културе и спорта, побољшању доступности и квалитета социјалне, здравствене заштите и образовања те изградњу комуналне јавне инфраструктуре. Секторски циљеви у области друштвеног развоја дефинисани су како слиједи:

- Секторски циљ 1: **КВАЛИТЕТНИЈЕ И ПРИСТУПАЧНИЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ**
- Секторски циљ 2: **РАЗВОЈ КУЛТУРЕ И СПОРТА**
- Секторски циљ 3: **УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШВА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО**
- Секторски циљ 4: **ОСИГУРАЊЕ БОЉИХ УСЛОВА ЗА ЖИВОТ ОСОБА У СТАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ПОТРЕБЕ**

Преглед секторских циљева са очекиваним исходима и индикаторима

Секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
1. КВАЛИТЕТНИЈЕ И ПРИСТУПАЧНИЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ	<p>Исход 1: До 2022. године повећано задовољство родитеља квалитетом и условима школовања у предшколским, основно школским и средњошколским установама на подручју општине Рудо за 30% у односу на 2018. годину</p> <p>Исход 2: До 2022 године постигнуто задовољство ученика и наставника хигијенским условима у основним школама на подручју општине</p>	<p>Индикатор 1: Резултати годишњих истраживања задовољства родитеља, о квалитети и условима школовања на подручју општине Рудо</p> <p>Индикатор 3: Просјечно задовољство ученика и наставника хигијенским условима и условима топлотног комфора у ОШ</p>
2. РАЗВОЈ КУЛТУРЕ И СПОРТА	<p>Исход 1: До краја 2022. године повећан број посетилаца спортских и културних садржаја за дјецу и младе за 20% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 2: До краја 2022. године повећан број младих укључен у</p>	<p>Индикатор 1: Број нових спортских клубова или секција</p> <p>Индикатор 2: Број младих укључених у спортске клубове и секције</p>

	спортске и културне клубове и секције за 20% у односу на 2016. Годину	Индикатор 3: Број нових културних секција
3. УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШВА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ РУДО	Исход 1: Повећан број дијагностичких прегледа за 30% до 2022. у односу на 2016. кроз проширене дијагностичке могућности До 2022. године повећано задовољство корисника услуга здравствене заштите за 10% у односу на 2018. Годину	Индикатор 1: Број дијагностичких прегледа Индикатор 2.: Број уведених нових здравствених услуга Индикатор 3.: Број прегледа у Дому здравља Индикатор 4: број притужби, степен задовољства грађана
4. ОСИГУРАЊЕ БОЉИХ УСЛОВА ЗА ЖИВОТ ОСОБА У СТАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ПОТРЕБЕ	Исход 1: До 2022 године проширен обухват лица у стању социјалне потребе за 20% у односу на 2016. годину Исход 2: До 2022. године смањен број особа које живе у изразито лошим условима за 50.	Индикатор 1: Број нових корисника обухваћених мјерама подршке Индикатор 2: Број нових услуга социјалне заштите Индикатор 3: Износи новчаних средстава намијењени за мјере подршке Индикатор 3: број особа са ријешеним стамбеним проблемом Индикатор 4. број корисника услуге алтернативног смјештаја
5. ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ И САРАДЊЕ СА ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ	Исход 1: До 2022. године кроз сарадњу јавног и цивилног сектора реализовано више од 20% пројеката из Стратегије развоја општине Рудо	Индикатор 1: Број заједнички реализованих пројеката из Стратегије развоја општине Рудо

Усклађеност са стратешким документима виших нивоа

Приликом израде секторских планова друштвеног развоја разматране су стратегије, планови и закони на вишим новима који директно или индиректно могу утицати или утичу на друштвени развој локалне заједнице. У складу с тим секторски циљеви повезани су са развојним приоритетима на вишим нивоима власти који су дефинисани у стратешким документима и законским прописима и то са Просторним планом РС односно његовим измјенама и допунама до 2025. године, Закон о социјалној заштити и Политиком унапређивања здравља становништва РС до 2020, Стратегијом развоја образовања у РС (2016-2021).

Иницијативе међуопштинске сарадње

У области друштвеног развоја најзначајније иницијативе и потенцијали за међуопштинску сарадњу се односе на:

- Учешће у реализацији културних и спортских манифестација и такмичења
- Учешће у пројектима регионалне сарадње у области културног туризма
- Развој сарадње у области цивилног друштва кроз заједничке пројекте

Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана друштвеног развоја општине Рудо дефинисано је **28 пројеката и мјера** груписаних у **5 програма**:

Табела број 42: Преглед програма и пројеката/мјера у сектору локалног друштвеног развоја

ПРОГРАМ	МЈЕРА/ПРОЈЕКАТ
ПРОГРАМ 2.1.1 Унапређење образовања	2.1.1.1. Пројекат Отварање предшколске и инклузивне установе
	2.1.1.2. Мјера - Путни трошкови за ђаке
	2.1.1.3. Мјера - Бесплатни уџбеници, школски прибор и новчана помоћ за првачиће
	2.1.1.4. Пројекат Утопљавање ОШ Рудо и Бошко Буха у Штрпцима
	2.1.1.5. Пројекат Реконструкција фискултурне сале у ОШ Рудо
	2.1.1.6. Пројекат Утопљавање Подручне школе на Увцу
	2.1.1.7. Пројекат Реконструкција фискултурне сале у ОШ Бошко Буха
	2.1.1.8. Пројекат Увођење новог занимања
ПРОГРАМ 2.2.1 Подршка развоју културе и спорта	2.2.1.1. Пројекат Реконструкција трибина на градском стадиону
	2.2.1.2. Пројекат Гријање у спортској дворани
	2.2.1.3. Пројекат Уређење спортског терена у Штрпцима
	2.2.1.4. Пројекат Изградња летне бине
	2.2.1.5. Пројекат Формирање тениског клуба у Рудом
	2.2.1.6. Мјера - Подршка организацији спортских садржаја у другим мјесним заједницама
	2.2.1.7. Мјера - Издвајања за спорт

ПРОГРАМ 2.3.1 Унапређење здравствене заштите	2.3.1.1. Пројекат Едукација грађана
	2.3.1.2. Пројекат Набавка новог ултразвучног апарата
	2.3.1.3. Пројекат Набавка апарата за биохемијску анализу
	2.3.1.4. Пројекат Занављање опреме у Дому здравља Рудо
ПРОГРАМ 2.4.1 Унапређења подршке особа у стању социјалне заштите	2.4.1.1. Пројекат Реновирање и опремање објекта за привремени смјештај и боравак лица у стању социјалне потребе
	2.4.1.2. Пројекат Сервис у кући за лица у стању социјалне потребе
	2.4.1.3. Пројекат Живот у заштићеним условима
	2.4.1.4. Пројекат Изградња зграде за социјално становање
	2.4.1.5. Мјера - Новчана помоћ за лица у стању социјалне потребе
	2.4.1.6. Мјера - Новчана помоћ за свако новорођено дијете
	2.4.1.7. Мјера - Стипендије за студенте
ПРОГРАМ 2.5.1 Развој добре управе и цивилног сектора	2.5.1.1. Пројекат Набавка опреме за општинску управу и јачање капацитета за припрему пројектних приједлога
	2.5.1.2. Мјера - Подршка НВО и учешће у програмима и пројектима који унапређују сарадњу са НВО сектором

Укупна очекивана улагања за реализацију секторског плана друштвеног развоја су: **7.055.760 КМ**

План заштите животне средине

У домену заштите животне средине општина Рудо ће у наредном периоду настојати да искористи и максимизира своје најважније снаге које се односе на богате и очуване природне ресурсе (квалитетно земљиште, богати шумски и водни ресурси и релативно очуван биодиверзитет). На том путу један од највећих изазова биће рјешавање проблема управљања отпадом, дивљих депонија и непостојања система селективног прикупљања отпадом. Прилике које омогућавају и олакшавају рјешавање уочених проблема су међуопштинска и регионална сарадња, кориштење фондова ЕУ за финансирање еколошких пројеката, те јачање сарадње и невладиног сектора за заштиту животне средине.

Секторски циљеви у области заштите животне средине дефинисани су како слиједи:

- **Секторски циљ 1: УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ОРГАНИЗОВАНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ**
- **Секторски циљ 2: УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ НА ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ РУДО**
- **Секторски циљ 3: ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ РЕСУРСИМА**

Преглед секторских циљева са очекиваним исходима и индикаторима

Секторски циљ	Очекивани исход	Индикатор
<p>6. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ОРГАНИЗОВАНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ</p>	<p>Исход 1: До 2022. године 20% повећан обухват системом прикупљања отпада у односу на 2016.</p> <p>Исход 2: До 2022. године загађење животне средине по основу неадекватно збринутог комуналног отпада и отпадних и оборинских вода смањено за 40% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 3: До 2022. године 5% корисника система управљања отпадом учествује у селективном прикупљању отпада</p>	<p>Индикатор 1: Број нових корисника система прикупљања отпада</p> <p>Индикатор 2: количина смањеног отпада који се директно испушта у Лим уз помоћ пречистача</p> <p>Индикатор 3: Количина селектованог отпада</p> <p>Индикатор 4: Број уклоњених дивљих депонија</p>
<p>7. УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ НА ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ РУДО</p>	<p>Исход 1: До 2022. године више од 70% испитаних грађана општине Рудо задовољно стањем комуналне инфраструктуре</p> <p>Исход 2: До 2022. године омогућено безбједно и квалитетно водоснабдијевање за најмање 30 % становништва општине</p> <p>Исход 3: До 2022. године повећано задовољство грађана урбаним зеленим</p>	<p>Индикатор 1: Степен задовољства грађана стањем комуналне инфраструктуре</p> <p>Дужина реконструисане водоводне мреже</p> <p>Индикатор 2: Дужина реконструисане електро-енергетске мреже</p> <p>Индикатор 3: Дужина реконструисане саобраћајне инфраструктуре у ужем градском језгру</p> <p>Индикатор 4: Број пријављених кривичних и прекршајних дјела</p>

	<p>површинама за 10% у односу на 2018. годину</p> <p>Исход 4: До 2022 године смањен број кривичних и других прекршаја за 5% у односу на 2016.</p> <p>Исход 5: Обезбјеђена комунална инфраструктура за одрживостанак 5% повратничке популације у односу на 2016.</p>	<p>Индикатор 5: Број нових прикључака на електро мрежу</p>
<p>8. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ РЕСУРСИМА</p>	<p>Исход 1: До 2022. године смањен просјечан износ исплаћен за штету од елементарне непогоде и пожара на којој је била интервенција цивилне заштите за 10% у односу на 2016. годину</p> <p>Исход 2 : До 2022. године смањена издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката за 20% и потрошњу електричне енергије за 30%</p>	<p>Индикатор 1: Број пријављених штета од елементарних непогода</p> <p>Индикатор 2: Издвајања из буџета за трошкове гријања јавних објеката и потрошњу електричне енергије</p>

Усклађеност са стратешким документима виших нивоа

Приоритети у области заштите животне средине су усклађени са развојним приоритетима на вишим нивоима власти који су дефинисани у сљедећим стратешким документима: Просторном плану РС (Измјене и допуне до 2025), Стратегији интегралног управљања водама РС (2015-2024.) и Стратегији управљања отпадом 2017-2026.

Иницијативе међуопштинске сарадње

Најзначајније иницијативе и потенцијали међуопштинске сарадње у домену заштите животне средине су:

- управљање отпадом ради рјешавања проблема непостојања регионалне депоније
- заштита водотокова ријека Лим и Дрина

Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана заштите животне средине општине Рудо дефинисано је **22** пројеката и мјера груписаних у **5** програма:

ПРОГРАМ	МЈЕРА/ПРОЈЕКАТ
ПРОГРАМ 3.1.1. Изградња капацитета за управљање отпадом	3.1.1.1 Пројекат Опремање комуналног предузећа
	3.1.1.2. Пројекат Уређење градске депоније
	3.1.1.3. Пројекат Довршетак изградње два градска колектора и уградња пречишћавача
	3.1.1.4. Пројекат Уклањање дивљих депонија
	3.1.1.5. Пројекат Подизање свијести код грађана о штетности дивљих депонија
ПРОГРАМ 3.1.2. Селективно одлагање отпада	3.1.2.1. Пројекат Унапрјеђење система управљања комуналним и амбалажним отпадом на простору општине Рудо
	3.1.2.2. Пројекат Подизање свијести код грађана о значају селективног одлагања отпада
ПРОГРАМ 3.2.1. Изградња комуналне инфраструктуре	3.2.1.1. Пројекат Реконструкција водовода Миоче
	3.2.1.2. Пројекат Изградња паркинг простора у МЗ Рудо
	3.2.1.3. Пројекат Реконструкција тротоара у градском подручју
	3.2.1.4. Пројекат Уређење раскрснице на мосту
	3.2.1.5. Пројекат Постављање вертикална и хоризонтална сигнализација
	3.2.1.6. Пројекат Уређење објеката пејзажне архитектуре
	3.2.1.7. Мјера - Одржавање путева и издвајања за екологију
	3.2.1.8. Пројекат Увођење видео надзора
	3.2.1.9. Пројекат Електрификација повратничких насеља
	3.2.1.10. Пројекат Реконструкција вода Рудо-Увац
	3.2.1.11. Пројекат Израда програма и мјера санитарне заштите изворишта
ПРОГРАМ 3.3.1. Заштита од природних и других непогода	3.3.2.1. Пројекат Изградња капацитета општинског штаба за ванредне ситуације
	3.3.2.2. Пројекат Реконструкција ватрогасног дома

ПРОГРАМ ефикасност	3.3.2.	Енергетска	3.3.3.1. Пројекат Повећање свијести становништва о енергетској ефикасности
			3.3.3.2. Пројекат Увођење ЛЕД расвјете

Укупна очекивана улагања за реализацију секторског плана области заштите животне средине су: **2.984.000**

Прилог 6: Пројекти који нису обухваћени планом имплементације

Општински развојни тим је у процесу стратешког планирања идентификовао пројекте који могу допринијети остварењу секторских циљева, али се нису могли са сигурношћу утврдити извори финансирања. Уколико се у међувремену пронађу финансијска средства за реализацију ових пројеката, ЈУРА ће у сагласности са надлежном Општинском службом ове пројекте укључити у План имплементације 1+2. У наредној табели приказана је листа таквих пројеката.

Листа пројеката који нису обухваћени Планом имплементације 1+2 и релевантним секторским плановима

Пројекат /Мјера
<i>Израда инвестициони профил општине са пословним зонама</i>
<i>Успостављање органске производње поврћа у пластеницима</i>
<i>Изградња система за наводњавање из ријечних водотокова Лима, Увца и Побраћнице</i>
<i>Увођење стандарда у пластеничку производњу</i>
<i>Производња алкохолних пића од домаћег воћа</i>
<i>Учешће у програмима и пројектима развоја интегралне туристичке понуде</i>
<i>Подршка развоју занатских и других услужних дјелатности кроз подстицаје за запошљавање и набавку опреме</i>
<i>Израда пројектне и друге документације за пословну зону</i>
<i>Дефинисање пакета мјера за привлачење инвестиција</i>
<i>Подизање свијести о значају родитељства</i>
<i>Опремање школе училима и опремом</i>
<i>Повећати ниво безбједности у школским објектима на простору општине Рудо</i>
<i>Еколошко гријање у ОШ Бошко Буха и Рудо</i>
<i>Изградња паркинга за централну школу у Штрпцима</i>
<i>Реконструкција школског простора у мултимедијалну учионицу</i>
<i>Изградња љетње учионице</i>
<i>Продужени боравак</i>
<i>Реконструкција Дома културе</i>
<i>Промјена намјене и уређење зграде Дома здравља</i>

<i>Реконструкција канализационе мреже</i>
<i>Изградња канализационе мреже</i>
<i>Реконструкција водовода Увац</i>
<i>Уређена стајалишта за аутобусе</i>
<i>Уређење градског гробља</i>
<i>Уређење спомен обиљежја</i>
<i>Реконструкција моста на улазу у град</i>
<i>Изградња пута лијевом обалом Лима у дужини од 6,54 Км</i>
<i>Рјешавање проблема паса луталица</i>
<i>Опремање ватрогасног друштва</i>
<i>Изградња пословног објекта КП „Услуга“</i>
<i>Пројекти прехранбене индустрије (месна индустрија и кондиторски производи)</i>
<i>Изградња канализационе мреже у мјесним заједницама</i>
<i>Мјере за унапрјеђење јавног транспорта (успостављања редовних аутобуских линија у регијама и са већим центрима)</i>
<i>Изградња капацитета за бољу информисаност грађана Рудог</i>
<i>Изградња путева (Рудо-Миоче, пут за Раванце, пут Пазал-Хунковићи-Заборац, Штрпци-Супчаник-Јабланица, Околишта-Јабланица, пут према Раванцима)</i>
<i>Изградња моста у Мокронозима</i>
<i>Теретна станица у Штрпцима</i>
<i>Електрификација сеоских подручја</i>
<i>Пренамјена старе зграде Дома здравља (Геренто центар)</i>
<i>Неперспективна војна имовина (касарне)</i>